

Библиотека
ЦИВИЛИЗАЦИЈЕ
књига VI

Y X ↑

АРИЈЕВЦИ

Наслов оригинала
Ригведа и изичество / Юрий Петрович Миролубов
Verlag Otto Sagner, Munchen 1981.

Уредник - Весна Пешић

Редактор - Димитри Новаковић

Превод са руског - Љиљана Јањатовић

Лектура - Татјана Ивановић

Техничка подршка Душан Драшковић

Штампа Атеље Сава

Продаја 062/267103;064/2223716

© Издавач Пешић и синови,
11000 Београд, Топличин венац 17
тел/факс:+381/11/183740
13В\1: 8675400586

РГ-ВЕДА И МИТОЛОГИЈА СЛОВЕНА

ЈУРИЈ ПЕТРОВИЋ МИРОЉУБОВ

АРИЈЕВЦИ

» РГ-ВЕДА И МИТОЛОГИЈА СЛОВЕНА «

са руског превела: Љиљана Јањатовић
обрада електронског издања: Swarrog

ПЕШИЋ И СИНОВИ Београд, 2006.

ПРЕДГОВОР

Ова књига представља покушај компаративног приказа двају религијских система, Аријевског као старијег и Словенског који од њега исходи. Покушај да се изнађе основна детерминанта, као конекција куртурних архетипова, има за циљ да докаже и осветли инхерентност древних веровања, примарне Аријевске и секундарне Словенске културе, као и само порекло данашњих Словена у смислу директне гране Аријевских народа.

Аутор, понекад, има прилично мек и толерантан став према духовним инфуленцама страних култура и неприродних учења и веровања, као што су јудео-хришћанство, те покушава да примети сличности, којих скоро да нема, јер су питању инкопатибилни системи учења, који потичу из двају народа (раса), потпуно различитих генетских диспозиција. Могуће је, да је аутор био принуђен на такав чин, из разлога објављивања књиге, или је то заслуга преводица или потенцијалног цензора, који се побринуо да текст изгуби на потребној оштрини. Ја сам, делимично, покушао, да у електронској обради књиге, отклоним поменуте недостатке, које наравно није могуће сасвим отклонити. Књига је скенирана у „АВВУ FineReader-у 7.0 Professional Edition“ а затим пребачена у „doc“ и „pdf“ датотеке.

Сам назив књиге „Аријевци“ не одговара оригиналу, који у би преводу са руског могао гласити „Рг-Веда и Религија Словена“. Заслуге око назива књиге иду вероватно на адресу преводиоца.

Књигу бих, и поред поменутих недостатака, препоручио сваком расно и национално свесном Аријевцу, као дело које ће му бар донекле осветлити и пружити увид у далеку древну прошлост живота, знања, обичаја и веровања његових предака, као и објаснити неке суштинске ствари из данашњег свакодневног живота, које је, до сада, само наслућивао, јер је био одсечен од својих духовних корена, индоктриниран разним наopakим учењима, религијама и идеологијама. Вековима су нас учили да су наши преци били гомила неписмених дивљака и да наша историја почиње од пријема хришћанства. Време је да се сетимо истине, а истина је да смо потомци једне високо развијене цивилизације, која је, из одређених разлога, претпела свој суноврат, да је јудео-комуно-хришћанска епизода само један ружан сан из кога се полако будимо и да су наши преци били потомци својих исконских Богова у које су веровали и обрађали им се за помоћ, као што то чине деца према својим родитељима.

ПРВИ ДЕО

ВЕДА

Да бисмо разумели шта представља паганство које су исповедали наши преци, морамо завирити у давну прошлост, у само њено извориште, када су Индо-Аријевци живели у првобитној религији **Арије**. Кроз маглу прелазног периода лутања по азијским степама и слободног номадског живота, стада и пашњака светли пред нама далека прошлост, коју су опевале Веде. Свете химне **Аријеваца**, сродне грчким, сведоче о непомућеној лепоти примитивних веровања прародитеља, прашћура. Истовремено, ове химне откривају другу, још даљу прошлост, када је културни ниво несумњиво био знатно виши. Разлика између ведског периода и овог другог периода једнака је разлици између старословенског и нових словенских језика. Био је то, ван сумње, особит свет, који је можда одржавао културне везе са цивилизацијом **Ма (Mu)**. Одатле потиче идеја Јединог Бића Бога. Аријевци периода Веда често су се од ње удаљавали, али у самим Ведама константно су присутна указивања на јединство Бога.

Облици ведизма који су се касније развили нашли су свој израз у симболима дубоког смисла, високе поезије, из које тече и наша река духовног живота, ма каквим је покровом сад прекривали.

Треба имати у виду да се Аријевци Веда након преживљене *катастрофе* нису могли вратити пређашњој чистоти религије. Наступио је прекид, понор, бездан између преведске прошлости и ведског периода.

Он се није могао превазићи, већ се са напором морало долазити до нових форми религиозног мишљења, које се већ разликују од претходних. Чак су се и браманизам и митраизам са религијом маздаизма, који су настали од ведизма, удаљили сваки на своју страну.

Не достигавши одмах пуну снагу, ведизам, разуме се, није могао бити преточен у одговарајућу форму, те су у **Рг-веди** уочљива колебања од многобоштва ка једнобоштву.

Међутим, овде је од значаја и само мишљење Аријеваца ведског периода. Оно је било метафорично, алегорично, симболично. Западни научници сматрају да су те метафоре и алегорије јасне. Ми не мислимо тако. Ако је Аријевац размишљао као и ми, то уопште не значи да је мислио на исти начин као ми. Његов начин мишљења разликује се од нашег. Главну улогу у религиозном мишљењу Ведејаца несумњиво игра природа, али је они виде друкчије него ми - деца западне културе и цивилизације, отпадници од природе, који живимо у вештачком свету технике и економије! Непосредан доживљај **природних сила**, чија персонификација води многобоштву, да би се завршила једнобоштвом, из кога су Аријевци изашли у древности, нама је већ недоступан. За разлику од Аријеваца, ми под персонификацијом подразумевамо идентификацију.

Пастири Седморечја, а потом Фергане, Џунг-Аријевских степа и Пенцаба, ови Аријевци, лицем у лице са творачким силама природе, били су страни апстрактним представама Семита. Видевши својим очима божанско стварање, признавали су га на јави, будући насамом с Богом у степама, где се таласају, измичу плаве даљине и где је читав свет храм, у коме сама природа пали свећезвезде и украшава бојама горе Алтаре. Пред њима су многи божански атрибути који сваки на свој начин стварају свет. У почетку их је тако много да се не могу сви попамтити, али се касније полако успоставља **раније јединство**, и већ Индра

постаје Агни, Варуна, Савитри. Све је то исти Бог, који само мења **обличје**. Према аријевским пастирима богови су у жбуњу, овде, на земљи, у изворима, дрвећу, камењу. Они нису видели божанско хладним, одмереним, апстрактним погледом, већ живахним очима и детиње чистим разумом. Бог или богови нису исто за Семите и Аријевце. Ако је за прве Он безосећајни, апстрактни законодавац, за Аријевце је пријатељ, пријатељи, чуда чудна, која не кажњавају беспштедно, већ пријатељски подржавају човека у његовом религиозном детињству. **Богови Аријеваца** пуни су братске, сестринске, очинске и материнске љубави, заштите, помоћи и свепраштања. Њихови богови **су божански хероји који се боре против зла**. Они су снага, вечно у стварима пролазним, оно што не нестаје кад саме ствари нестану. Тај стваралачки, живи извор пране, живе ври свуда и у свему. Он је снага, здравље, лепота, радост, мудрост, поезија и жртва, богослужење и песма, плес и пријатељство, обожавање и жртвовање, сома и огањ вечности.

Најбољи начин да га спознамо је или активност, рад, хероика, или пасивно посматрање, понирање у покров маје, трагање у њему, контакт не само са илузијом, која се у њој крије, нестаје, почива у њеној скривеној суштини. Прва етапа ове спознаје је **учешће** у тајнама природе, проналажење у њој и у њима пре свега **људске садржине**. Ту кључа извор, жива и мртва вода. Тамо је и облак **Сварога**, Исварога, Исваре "са кога он гледа на свет". Мртва вода Аријеваца твори материјалне форме, држећи их заједно, исцељује ране постојећег, рађа силе сједињења, фиксира време, место, ствари пролазне, даје статистику ствари.

Жива вода (**амброзија**) испуњава их **еманацијом Живе**, даје амрит, **бесмртност**, прану, даје разумно кретање, самозаштиту, одгаја, пази, негује, испуњава лепотом, претвара из једних у друге, даје **динамику ствари**, преобраћа их у бића.

Покров маје је изнад једних и других; иза њега, тог покроба, **све је друго**, ни налик обичном, иза њега је плави К-Рај, **куда све тече**, пуштајући влагу Живе, дишући праном. Атман је ваздух, атман је и душа! Дишући, човек удише атман, вишу душу, праматман. То је к-рај, на чијем к-рају живи Арија, Ирија, Ириј, Ироне (можда Иран), пред-вечни рај, или "онај свет" и Нав.

Ми овде намерно обједињујемо **словенске и аријевско-ведске** идеје, јер имају исто порекло. И док је **Рај-Ириј-Иран**, Арија место блаженства, где тече сома, амброзија, напитање богова, амрит, дотле плаве степе, где пасу плаве небеске краве, што једу плаве траве живота вечног, чувају у себи и пут и Нав. Нав је оно, **преко чега треба прећи**, умирући и идући у Рај после смрти.

Исаара-Исварог, Сварог-Савитри, "који седи на облаку" изнад света, посматра свет, као **Брама** замишља свет (у браманизму). Али Нав, или Нев, "одакле не долазе жетву жети" је оно непознато, што се налази преко прага живота и што се смртним очима не може видети. Он прети живоме Јамом, Могилом. Аријевци такође знају за **Јаму, бога смрти**. Јама прети Живом, да би узео његову живу и испио из њега прану, која му је потребна.

Нав прети живоме, плаши га да би му учинио постојање драгоценим. Али изнад Нава је златни мост Индра-Сунце, које води покојног хероја у Рај-Ириј-Иран, тамо на **запад**, где оно само спава ноћу у златним кочијама, изнад којих је златни шатор. Тако **Хорос**, водећи за узде риђе коње, завршава дан. Тако **Дајбог** шаље златни штит на земљу.

Поред шатора Индре-Хороса-Дајбога пасу у плавој трави његови риђи, огњени коњи (у којима је Агни). Ујутро, кад га пробуди тутњава копита небеског коњаника-Ашвина, угледавши зору, божанствену краву, која даје млеко живота људима, Индра извлачи кола, упреже огњене коње и води их за узде **широм** земље, по к-рају рајском, поред Нава, где такође падају његови зраци, будећи

мртве, пристижући у свој слави својој са истока, водећи за собом на златној узици јасни дан. Он широм отвара **плава врата Сварге**, неба, и наређује птицама да певају и кравама да мучу. Плачући росом одлази ноћ, сестра дана, одлази на починак на запад, иза плавог К-Раја, у постељу, коју је дан загрејао. Са њом одлази Луна, одлазе и гасе се звезде, сунца хероја.

Дан, као жртва, рађа се и пролази. **Жреци** и старешине кланова приносе јутарњу жртву захвалности, сому на огањагни, **дају амброзију својим верним Аријевцима**, члановима свог племена.

Када зора дели млеко живима, жене иду да музу краве. Млеко небеско, помешано са млеком земним, тече у посуде. Аријевци пију млеко крава, помешано са млеком зоре како би добили живу и прану.

Када први зрак Сунца које излази у свој својој слави, обасја ивице крчага с млеком, благоскљају га Агни, Индра, Варуна, Савитри. Оно постаје свето.

Где је небо, а где земља? Аријевац не види границу између њих. Он види да се небо умиљато приљубило уз земљу и да је Сунце-Индра-Агни-Варуна-Савитри милује. Он се осећа као у рају и пева химну Сунцу-Варуни-Агни-Индри, који је победио Јаму, тмину, таму. Химна му је такође чиста као реч детета, које једва зна шта рећи хоће. Чист је његов живот-жртва-твар. У младом свету он иде са својим стадима ка плавом К-Рају неба, на напој. Потом тера краве и коње на траву. Тамо их чува, док Индра-Сунце чува њега са стадима и њим самим. Једу траву животиње, сам Аријевац тражи у травама свету траву, од које се прави сома. Нађено предаје старешини, или жрецу, који од тога прави напиток богова, амброзију, сому.

У подне се враћа са стадима у табор, где узима учешћа у жртви и добија своју кашику соме. Он пије напиток богова и једе храну, која је била освећена жртвом.

Читав његов дан је религиозни акт: дан, подне, вече. Три пута на дан Аријевци приносе жртву. И када вечерњи небески коњаник Ашвин поскочи, пали се вечерња зора, пада ноћ и букти Агни-Огањ ноћне ватре.

Ноћу Аријевац спава, али чувари, наоружани Огњем-Агнијем, који гори на истом месту, чувају стада од напада звери, злих помоћника Јаме. Они не спавају, јашући коње, као лик самог Индре-Агнија, Варуне-Савитрија.

Полако протиче ноћ на звезданом небу, где сијају сунца Питрис, Анжирас и мртвих хероја, који су пили небеску сому, напиток богова.

Излази и залази Луна, заштитница жена. Јутарњи Ашвин, небески коњаник, гласник борбе Агни-Индра-Варуна галопира небом. Зора дели млеко живима и долази у слави дан са Индром, који је победио смрт или ноћ.

Не значи ли такав живот учешће у тајнама природе и Бога? Ако је природа дело божјих руку, онда је и законитост појава такође божје дело и Аријевац, славећи творца, живи у њему и у природи. Кад би његов живот био лишен божанског утицаја, био би лишен и лепоте, као и поезије, јер су лепота и поезија биле, једнако као и религија, духовни садржај ведског живота.

И отуд двојство ведског живота; с једне стране Бог, а са друге земља. Небо је извор живе воде, која тече од Индре, док земља приказује многоликост божјег стварања, одакле потиче многобоштво.

Сунце је једно и Индра је један, иако Сунце бива и **променљиво**. Тако ујутро оживљава, дању греје, а лети у подне жеже, уништава, пржи, доносиће собом сушу.

У словенским језицима остало је много ведских корена и многи санскртски, пракртски називи *јасни су* сами по себи, као на пример појам **Јасна**. Готама овако говори: "**О Индра, нико није био, нити ће бити Теби подобан. Јер Ти држиш на себи васељену**. Индра је велик; и слуша наше молитве. Ми Му уносимо похвалу нашу и молитве наше да увеличамо силу Његову. **Ни Небо ни Земља, ни ваздух не могу убити (поразити) овог Бога**. Светлост (Свет) не дугује никоме свој сјај до

Њему (Његовој Сили). Тако каже **Панва-таратха**." У јудео-хришћанској библији, која је аријевцима духовно страна, каже се: "благосиљајте и хвалите име Божје, ви, који сте слуге Његове, Благосиљајте Га" - каже Псалм цара Давида. /Пс. XXXXVI/ али је у та два гина, једном јеврејском, библијском и другом ведском, Аријском, идеја је делимично иста: похвала Богу.

Такви паралелизми искрсавају све време читања Веда. Јасан је **заједнички извор вере**. Одакле он потиче? Одговор је један: из недара цивилизације **Ма**, која је некад, пре **катастрофе**, блистала у свету задивљујућим сјајем (повући паралелу са катастрофама Ману). "Ништа није ново под капом небеском", каже стара изрека, ништа није ново као откривење у религији, може се рећи, читајући Веде и поредећи их са Библијом и хришћанским Светим Писмом.

Ведејци су божја деца, другови сила небеских. Они их траже на небу и на земљи. За разлику од семитског апстрактног боготражења, лишеног осећања, Аријевци трагају за божанским у природи, која их окружује. Они у њој траже људско, то јест пролазно, и **вечно**, то јест божанско. Извлачећи из видљивог људско, они виде материјално и божанско, а извлачећи материјално, суочавају се са божанским. Управо зато су Веде тако дубоко религиозне. Оне нам преносе једноставну, детињу веру у то да светом управља и божје, а не само материјално начело, да материјално није довољно и, ако је пред њима Јав, да се он заснива на Праву, а да је Нав, простирући се иза њега, само понор, који раздваја човека од Сварге, где је Бог, отац Живе и свега живог.

Тражећи живу воду, Аријевци су ишли за својим стадима кроз степе, обрасле травом, све даље, ка вечном плаветнилу, где се Сварга спаја са земљом. Тамо су и степенице у Рај, одакле силазе на земљу божанства-атрибути јединог оца богова и људи. Они живе са људима, и у том погледу религија Аријеваца и старих Грка потиче из истог извора живе воде, а онај који је пије не умире.

Све што се збива у природи, њено кружење, точак времена, достојно је песме древне Арије, а Веде (Знање) посвећују у тајне кружења. Индра је први, на огњеном коњу, зачетник одгајања коња код Аријеваца. Он их је посветио у тајну кола-кружења. Али, дошавши до представе кружења, измисливши точак, Аријевци нађоше у њему средство кретања; пронашавши колоточак, они направише кола, у која упрегнуше прво телад, волове, а потом и коње. Индра, који побеђује зло, на коњу, из чијих уста сипају искре и дим, бог грома и муње, беше управо онај први коњаник, на кога су се Аријевци угледали, припитомивши коња и научивши да јашу.

Муња у руци Индре била је мач који су исковали. Борећи се за стада и пашњаке, организовали су нову силу **наоружане коњанике, синове Индре**, и непријатељи их више не смедоше нападати.

У степи је човек лицем у лице са Богом. Глава му се диже ка небу и само ноге ходају земљом. А коњаник, уздахавши, још се више одвојио од земље, још више приближио Индри, не само споља, већ и изнутра. Управо зато коњаник и коњ имају такав значај у животу Аријевца. Управо зато Аријевац у њима види приближавање Сварги. Нема боље жртве коју може принети боговима од коња. Жртвовање коња је по свом значењу једна од највеличанственијих мистерија Арије.

Ведска религија је, дакле, била откривење, али је за разлику од старозаветног откривења, објављивала сједињење са животом околног света, учешће у тајнама природе, чије су **отелотворење: генији, чуда чудна, добри духови**, који одговарају апсолутно свему, сваком факту у свету и животу.

Настанак времена, које тече из глиненог суда **Индре-Браме (бога времена)**, и природни циклус који се понавља, смена годишњих доба, то исто коло, које слави **нежни син природе, Аријевац**, води га од догађаја до догађаја, до дана

детињства, младости, зрелости и старости; од рођења до смрти. Он у њему учествује и то је коло његова лична судбина, нераскидиво повезана са временом. Сваки појединачни део точка манифестација је божанског. Ако се брзо окреће, то је знак да Индра моћни лети на огњеном коњу, туче мачем муње непријатеље Сварге, лије кишадажд божји из неоеског бездана Вишњег као знак љубави Вишњег, пали се муњевито дрво у Сварги, одакле се спушта на земљу мост, рај-дуга, пада киша Пуруше и врти се коло Коладино, вечите промене ствари. Сипље снег Пуруше, из мрака поноћи долази мраз, зима, студен. Све су то атрибути божанства, отеловљење творачке природе. Аријевац не доживљава материјално ту природу, он је обоготворује, али не онако, како то чини заостали паганин. Он у томе види испољавзње милости божје. Свака појава у Јаву милост је Брани-бога Брани-бора, Коњ-Индре, сваки његов корак је корак напред, никако назад. Од рођења ка смрти, од љубави ка Наву, од живота, даха пране ка Наву, ка Рају, где је све као и овде. Тамо ратници-хероји напасају коње у житородној трави, тамо нема ни туге, ни уздаха тамо је само радост божија. Тамо је светлост вечна, неугасива, лето божије, цветни прах, благост ваздуха, изобиље плодова земаљских, песма сирина рајских, плес чуда чудних, и тамо нико никада не болује, не стари. Тамо нема ни глади, ни жеђи, јер је свако напојен водом живом за век и векове и "свако је сит хлеба небеског у све дане".

Богови ходају земљом, живе међу људима, братиме се са њима. Галопира степама коњаник, дојаше до номадске черге, клања се, шаље благослов окупљенима око огњишта. Позива га старешина да седне да поделе вечеру. Седа гост, слави Бога, једе, леже да преноћи К-Рај свог коња. Сварга сија звездама, млеко Маје, које је ова носила Сваргом у крчагу да напоји дете Кришну и просула. Сија млеко на висини. Спава пратилац. Чувају стада коњушари, не спавају у седлима, разговарају. Ноћ протиче у травама, блага, росна. У зору стиже замена стражарима, други ће узјахати коње. Нема путника! Биоје овде, а нема га. Нестаде. Нико није чуо како је одјахао. Ко је он? Сам Индра! Долазиоје сам Индра.

У даљини, у подне, када земља подрхтава уз ивицу неба, уз таласање облака, што теку у плавој гомили иза К-Раја земље, помаља се плави појас и преко њега, на плавом пољу иде орач, водећи бразду. Гледају старешине: шта је то? Около су бесК-Рајне степе, орача нигде нема! Шаљу коњанике. Галопирају коњаници, јуре као ветар и гледају како се орач диже у небо, настављајући да оре, топи се, нестаје. Које орао њиву? Ко ће се, ако не Индра, бавити земљом Сварога? Плаваје, и траве на њој су плаве, и ноћу тамо пасу златне овце, треперећи огњеним искрама. Крећу се безбројна стада у Сварги, напаса их бог Велес, предстојећи сваком кретању, сваком броју, свакој хармонији, благостању, добру, зверима и травама.

У даљини се помаљају сенке људи, иду они за стадима, високи, издужени, са великим кукастим штаповима, корачају за овцама. Иду до самог Сварожјег појаса, плавом ивицом што одваја небо од земље, иду и ступају на њега, и већ на небу гоне стада, над земљом. Ко су ти пастири? То су Велесичи, Сварогови гуслари, певачи, бајани, што гоне безбројна стада златорунних оваца Сварге. Иду, нестају, ширећи се по Небу.

Како разумети ову Тајну? Аријевци су је својим очима видели и овако објашњавали: Индра, Велес-Бог, Агни, Јаро ходају плавим степама, плавом Сваргом, недоступном обичним смртницима.

*Облаци се подигосе као громада на Северу, стадоше обавијати небо, гром у даљини загрми, а Сунце, лик Агни-Бога потамни, помрчи се, и на тренутак Земљу покри тама, у којој су светлеле само Муње и грмело је, лила је киша из бездана небеског. Моћни **Индра-Бог-Херој** борио се са **Црно-богом**, којије ратовао против*

*Агни-Бога. И одједном се поново јави светлост и ноћ, која се беше спустила на земљу нестале. Индра победи! Индра моћни, славни херој, не штедећи себе, баца се на Црно-бога и одагна га! **Слава Индри и Индриним људима! Ти су људи Словени, Славени.** Они певају славу Индри, боговима неба и земље, ништа не тражећи за себе. Они су народ славе. Словени. Име њихово настало је из обичаја певања у славу Индре.*

Они нису пасивно посматрали природне циклусе, већ изнутра, живећи у њима, руководећи се њима. Читав њихов живот био је заснован на природним циклусима и све што је било у природи, било је и у њиховом животу.

Ето, заврши се студена зима, када је требало извличити храну за стоку испод снега, на Северу, и када је у Пенџабу хладно. Потеклоше потоци, озелени трава. Прве се овце ојагњише. Прво јагње дар је богу-Агнију. Пастури празнују. Првог агнеца приносе клању, спаљују изнутрице на ватри од прошлогодишњих трава, пеку жаризну, агнеца пролећа, посвећеног Агни-Богу. Једу га са степским луком, дивљом слачицом, која је већ израсла из суве траве прошлог лета. Једу, кушају, заливају преврелим млеком степских кобила, веселе се, славе Агни-Бога.

Док је код Семита Пролећни празник (пасха)- празник избављења из египатског ропства, за Аријевце - то је празник пролећа, поновног рађања природе, буђења степа из зимског сна.

Радују се Аријевци, чупају зелену траву, бацају је увис, ка Сварги, показују Богу-Оцу свих да је стигла зелена трава. Посипају се међусобно од јутра до вечери прахом корења што боји индиго, да објаве да је стигло време цветног праха. И ако неко тог дана нађе први цвет у степи, односи га са радошћу и усхићењем у табор, даје старешини, а овај га, славећи Индру, Агнија, Варуну, показује свима као прво чудо Дива Дивних. Богови су ходали степом и по њиховим траговима ниче цвеће.

Веза Арије са боговима нераскидива је: први славе друге, а ови им помажу:

**"Изнад свега, изнад дана и ноћи,
Изнад ваздуха и мора је Индра,
Који иде даље од ветра, даље од земље
Даље од река и даље од света!"**

Индра Велики, кога слави Рену, син Висвамित्रе:

**"Слави Индру, тог великог хероја,
који се издиже у сјају светова,
даље од граница земље,
који оживљава и бодри људе,
који испуњава све,
који се величанствено уздиже
над тамним покровом таласа!
Слави Индру, певајући нове славе,
тако племените као што је и Он сам,
чија је величина равна земљи и небу!"**

Овај Индра дошао је на празник пролећа у степама, сео К-Рај ватре-дима, узео комад светог агнеца и јео с људима. Био је то Индра, јер рано ујутро не нађоше трагове његове. Био је то Индра, јер одјаха на рићем коњу, а да чувари не чуше гром његових копита. Био је он, Индра, јер отиде пре дана који је требало да донесе на земљу. Био је он, Индра, јер лик његов беше благ, а речи топле. Био је Он, Индра, јер дође и оде на ватреном коњу.

"О Индра! Нек победи Твоје оружје против грешника, зле Ракшасе! Нека се наши зли противници сруше на земљу, као жртвени бикови. О Индра! Непријатељи који нас нападају многобројни су и испуњени мржњом. Нека се скупе испод плашта ноћи да ујутро уз помоћ светлости наступајући дан постане њихов гроб. Призивамо у помоћ, приносећи ову жртву, великог и предивног Индру, најплеменитијег од хероја у бици, милостивог као и страшног, победника непријатеља на бојишту, покривеног њиховим трофејима."²

Индра је у степама, северно од Пенцаба, северно од Кабула и реке Кофеје, или Кабула, у високим долинама Јаксарте и Оксуса. Он је био међу Аријевцима који су напасали стада. Он је показивао прстом на југ где је Пенцаб. Он је показао где су бољи пашњаци и где је мање непријатеља.

Словени, који славе Индру, били су на Комонима, крећући се ка југу, али старешине рекоше да се Индра појавио на гори и показао на запад, где спава ноћу дан, где стоје у ноћи златна кола Сунца-Агнија: "Тамо, јер и Агни тамо иде, јер тамо дан спава и ноћ отуд долази". Тамо је К-Рај Земље, тамо... Једни су кренули на Југ, други на Запад."³

Номадски кланови прелазе у потрази за пашњацима хиљаде врста и правац за њих увек има велики значај. Према Сунцу и звездама водили су своја стада. Индра-Сунце био им је вожд. Индрахерој, Индранајбохљи војник, најснажнији од храбрих и најхрабрији од снажних.

Скити и Сармати, међу којима су касније били наши преци, имали су бога рата. Најједноставнији обред, који су му посветили и симбол бога рата били су копље, убодено у земљу или мач. Тако су прашћури симболизовали Индрине муње, његов огњени мач. Грци су у томе видели варварско сиромаштво обреда.⁴ Химна *Санва*, посвећена **Марутсама**, завршава се речима: "Баците непријатеље као стрелу против оних, који су се осмелили да мрзе Ришис."⁵ Марутси или свештеници најзад су се у Ведама стопили са Девама.⁶

Закони пустиње или степа су прости. У њима је све потчињено удобности стада, оваца, крава и коња. Живот пастира је суров: сав у кретању, у потрази за травом и водом.

Синови Анжирас, опевани у песмама породице Готамида, славе се не само као слуге Индре, већ и као његови помоћници у потрази за небеским кржавама.⁷ Њихова личност на К-Рају К-Рајева ишчезава и бива замењена оним божанством, коме су служили. Анжирас (Ангирас) су постали Агни.

Земаљске краве су смртне, потребна им је трава и вода, небеске краве су бесмртне, оне пију живу воду и једу плаветну траву Сварге. Они што су, помажући Индри, тражили те краве и сами постадоше божанства, сједињујући се са Индром и растварајући се у њему. Коњаник, јашући степама, полако се смањује, претварајући се у малу тачку у плаветнилу даљина, нестаје у њима, постајући **Једно са њима**. Ову тајну утапања личности у недра пространства **Аријевци - деца Индре** преточили су у химне и легенде као тајну сједињења са божанством, растварања у њему. Краве, које жваћу траву, оличење су смртога који се храни бесмртним. Али бесмртно им само **привремено** помаже у животу, у борби са смртним. Сварожје краве и саме су бесмртне и зато је њихова храна - плава трава Сварге. Индра их тражи. Он, који се предао подвизима, биткама са непријатељима људи, изгубио је стада. Анжирас траже његове краве, постајући његове слуге, сједињују се с њим, постају Он. Овде људи прво постају атрибути божанства, а потом само божанство, губећи своју личност. Као што се коњаник који се у галопу удаљава од табора, поистовећује са пространством, они се поистовећују са Индром.

И што се више удаљавају у времену, преци се све више стапају са божанствима. Смрт је одлазак у време, које се сједињује са пространством. Изван

граница и једног и другог је Сварга, плави Рај, који почиње од конца К-Раја земље. Тамо су плаве степе Сварге, тамо је плава трава вечног живота, тамо су облаци-овнови и телад, и звезде-овце Сварога, Индре, Велеса. "О Цатаведас, нека они уђу у тело! О Агни, спусти их затим међу Питрис, да дођу у молитве (наше) и жртве. Одевени животом, нека приме они остатке (посмртне)..."⁸ Тако су молили Аријевци, спаљујући мртве: "О Агни, постарај се да спалиш (коначно овог покојника). Не растргни ни жегову кожу, ни тело му. О Цатаведас, ако су ти наше жртве угодне, помози му твојом помоћи, окружи га твојим Питрис. Он је дошао да прими (тело), које носи његову душу."⁹

Коњаник тако, јашући у даљини, нестајући у пространству степа, постаје симбол ишчезнућа, и смрт губи своју страшну суштину, јер је ишчезнуће једноставно: Агни обухвата тело умрлог, односећи га са собом. Покојник је отишао у потрази за небеским кравама Агнија-Индре. Стално мешање имена божанства показује да су сви они **различити атрибути** једног Бога, коме само дају различита имена. Грешка је многих научника-санскртолога управо у томе што разна имена Бога сматрају различитим боговима. Осим тога у словенској служби каже се: "Свети Боже, Свети крепки, Свети Бесмертни..." Зар се овде именују три Бога? У Рг-ведама, пак, кад се каже Пуруша, Агни или Индра реч је о три божанства. Зашто? Зато што се у недрима хришћанске цивилизације пагани уобичајено сматрају идолопоклоницима који верују у многобоштво. Након брижљивог проучавања Рг-веда и докумената о паганству морамо, ради јасноће, инсистирати на томе да су различита, такозвана божанства код Аријеваца заправо имена једног истог Бога. Свако такво име само је посебан атрибут божанства. Не поричемо да је међу њима било и оних који су веровали у персоналност сваког од ових имена. Они су чак могли записати и химне разним божанствима, али због тога што су два три писара погрешно записала Исус уместо Иисус, ништа се у хришћанској религији није променило. Ни у аријевској религији се тиме ништа не мења. Права персонификација божанских атрибута уследиће касније, али то је већ ближе нашим временима. Номаде је само небо, сама Сварга учила **јединству** божанства. **Исвара је један!** Овај назив је код Гота из словенског корена *Један* прешао у **Один**, да би се у том облику задржао у бројању као назив за један у руском делу словенског света. У том одбројавању **Один-Једин** било је име Бога, **Два-Дева**, **Три-Тримурти**, **Четири-Чатвара**, Шатвара, Сатвара, **Пет-Пенто**, вероватно од грчког пента, исто као и **Шест-хекса**, **седам-седемв**, седвм, **Санта**-елемент влажности **осам**, да би опет **девет** постало назив за **Дева** и **десет Дасиа**. Аријевски религијски карактер бројања такође вуче корене из номадског пастирског периода када је, бројећи стада, син Индре посвећивао своју стоку Богу. Уједно, он ју је благосиљао. Благосиљање стоке задржало се у руском православљу: на Благовести, 25. марта, гониле су се краве до цркве. Могуће је да се у дубокој прошлости, пре празника пролећа, посвећивала стока, када се свака животиња појединачно посвећивала божанском атрибуту, одакле потиче и само бројање. У сваком случају оно је било неопходно номадима, јер без тога нису могли знати колико је животиња у њиховом стаду.

Тај празник Пролећа је пастирски празник, који означава да овце почињу да доносе јагањце. Природно, тај дан је пун радости, јер од њега почиње пролеће и тог дана сви пастирски народи – Аријевци, а такође и Семити приносили су својим божанствима жртву - прво непорочно јагње. Тај дан био је посвећен песмама, играма, причама о прошлости, обредној трпези и, пошто је живот пастирског народа зависио од стада, тог дана бројали су стоку, посвећујући је једином Богу, Девама, Тримурти, Чатвари, Пенту, Санта свим атрибутима Бога. Бројање се на

томе заснивало. Након пребројавања започињао је нови временски циклус, до следећег празника пролећа.

Међутим, тумачење атрибута представља за нас тешкоћу, јер не знамо шта су све наши прашћури подразумевали под овим или оним именом. Тако је ведски песник Вашитха, или Вашиштха био једно време сматран за богињу зоре, јер његово име значи "необично блистав". Осим тога, богиња зоре такође се често зове и "необично блистава".¹⁰ Зора је носила име Ушас, а једина звезда која је имала име била је Венера звали су је Узанас или Сукра. Како је та звезда остајала последња, а прва се палила, Аријевци су мислили да је она једино божанство које је покушавало да се супротстави Индри-Сунцу.

"Нека нам подаре блага Митра, Варуна, Адити, Мајка, Земља и Небо".¹¹ "Различита блага, која дају Зоре, дарови су, што доносе срећу онима, који их поштују приношењем жртава и песама."¹² Храм природе у коме су живели Аријевци, пружао је духовну храну својим појавама и у њој су пронашли себе и своју мисију на земљи.

Као и Весна, која наговештава светлост и топлоту, тако и зора, симбол Весне дана, обећава топлоту и светлост. То обећање богови су увек одржавали, и увек се испуњавало. Одатле радост Арије. Индра, онај "кога су славили наши очеви" (Рг-веда) стално је помињање. Индра је једно од најзначајнијих имена бога Сунца. Изворно, аријевски политеизам био је монотеизам, јер је Сунце једно, и култ, настао из обоготворења Сунца, говорио је у почетку само о њему, а не о многима. У долинама Цунгарије, или Цунг-Арије, религија је била примитивна, свдећи се на обожавање Сунца. Касније ће се појавити и други атрибути, а затим њихове персонификације.

Нема сумње да је култура Арије и у најстаријим вековима била на врло високом нивоу. Године 1952, 22. августа на радију у Белгији објављено је да је пронађен рукопис на санскртском језику, са описом **летећег апарата**, несагоривог и тежег од ваздуха. Ако је то тако, пастирски период Арије **био је период опадања**, који је наступио **након процвата** културе и цивилизације. Који су догађаји то проузроковали, не знамо. Узроци су могли бити револуционарног, геолошког карактера, најзад, ратови, епидемије (сетимо се велике куге у XIII веку), расно мешање са инферорним народима и сл. Догодило се нешто што ће срушити организацију Арије. То разарање могли су преживети пастири или су преживели становници Арије могли постати пастири. Постоји могућност да су се поменути догађаји одиграли у приближно исто време са оним што је задесило цивилизацију Ма, несталу у Тихом океану.

Времена опадања и процвата смењују се у животу народа. Очеvidно, у њиховој основи лежи циклични закон, док оно, што називамо "узроцима" опадања цивилизације може бити само спољни узрок, који поприма различите облике. Када се ради о тако сложеној појави каква је опадање, увек је присутан низ узрока, спољашњих и унутрашњих. А унутрашњи узрок и стварни узрок јесте прекид везе међу појединцима народа. Поредити живот народа са организмом, може се аналогно томе рећи да је опадање изазвано прекидом унутрашње координације народа, или другим речима, настанком унутрашњег хаоса. Како сваки живот и процват подразумевају завођење реда у хаотичном нагомилавању ствари, то пре свега значи да опадање започиње у оном тренутку кад наступи поремећај функција цивилизације, а поредак ослаби. Нарастајући хаос убрзо надјачава силе поретка, изазивајући коначан пад цивилизације.

Основ ведске поезије, поезије у суштини религиозне, је прослављање божанства, док су молитве њему малобројне и примитивне. Да би се дорасло таквом схватању религије биле су потребне **хиљаде година**, јер ако је спољашња форма

ведске религије антропоморфна, она је могла настати као последица опадања. А **основа** ведизма је славословље и у веома малој мери молитва. Међутим, свака паганска религија темељи се на молитвама: Бог треба да интервенише у личне ствари човека. Славословље, пак, јесте прослављање божанства коме се молитва упућује само у најнеопходнијим случајевима. Тамо где преовлађују хвалоспеви, Бог живи божанским животом, а не антропоморфним. У овом случају религија указује на **виши облик живота**, који је узроковао одговарајућу форму религије. Она као да говори да природни и људски закони у великој мери регулишу људски живот, а Богу треба само захваљивати и славити га.

Зато ми инсистирамо на томе да је живот Арије у Цунг-Арији, Фергани и Санта-Синдху био попут изданка претходећег високо културног живота, који је поново израстао из одсеченог корена. Који су били узроци опадања дрвета цивилизације, не знамо. Међутим, величина тог дрвета за нас је несумњива.

Историјски период, који нам је познат, не може се сматрати коначно утврђеним. Ми познајемо само невелико раздобље историје човечанства, рачунајући од 10 хиљада година пре Христа, најдаље. Међутим, могуће је да оно сеже у време на десетине пута више. Сећања о томе нису сачувана. Ипак, ослањајући се на документе о цивилизацији Ма, можемо рећи да, иако нам се раздобље од 250 хиљада година чини великим, такође немамо ни доказе који би говорили супротно!

У лето 1952. објављено је да су у Етиопији пронађене мајолике које приказују бојно поље, где изнад тактички и стратешки распоређене војске у ваздуху експлодирају гранате, а изнад војске лебди и аероплан, што доказује да је човечанство не само на Атлантиди и у Азији, него и у Африци већ било на нашем нивоу развоја технике.

Индру су Аријевци звали Сакра, то јест Моћни. О Агнију, како нас извештавају у химнама, његових **седам** пламенова (седам боја) говоре да је Агни дете снаге.¹³ Пратиоци Индре, Вају, који се представљају као Бог или као скуп богова, Марутси, слуге и пратиоци Индре, рођени на земљи, називају се Присни.¹⁴ Присни на старословенском значи свагдашњи, вечни.

"Ја позивам у помоћ (речи Пратикшатри) Индру и Агнија, Митру и Варуну, Адити, Светлост, Земљу, Небо, Марутси, Облаке, Воду, Вишнуа, Пушана, Брахманаспатија, Бхагу, Славног Савитрија. И Облаци, које славимо у нашим певањима, и благодатне Реке даће нам спасење!"

Овде ведски песник призива синдху (елемент влажности, реке, киша, воде и тд.), први животни принцип, обраћајући се свему што на овај или онај начин има персоналност у природи, као еманација божанства.

На жалост, немамо датуме ових химни, у супротном, могли бисмо пратити постепени развој теогоније Аријеваца макар и једноставне, али разнолике у изразу. Док поетска уобразиља **дели** божанства на све већи број посебних персонификација, метафизички развој тежи јединству. Повратак *јединству* природни је пут после декаденције. Ипак, одсуство чврстих догми омогућава даљу поделу на нове атрибуте. Савремена религија Индуса, потомака Арије, дошла је до неограниченог броја божанстава. А да су то у основи били само атрибутути, јасно говори следећи одељак Рг-веде: "Божански дух, који циркулише на небу, Њега називају Индра, Митра, Варуна, Агни; мудраци дају једном божанству многа имена, то су Агни, Јама, Материсван."¹⁶ Небитно је, према томе, којим путем је кренуо потом браманизам. Битно је да је у основи то било једнобоштво.

Тронебески и троземни божански атрибутути Индра, Агни, Савитри, Вишну, Варуна у суштини су јединствени.¹⁷

Дакле, полазна тачка аријевске ведске религије био је, несумњиво, монотеизам, а савремени браманизам треба сматрати деформисаним преласком *рита* у садржај религије, испрва езотеричне. Историја развоја религије показује да су оне прво езотеричне и сиромашне култом, или ритом, а затим, усложњавајући се, езотеризам све више осваја док не апсорбује сав егзотеризам. У том тренутку, чак и ако није политеистичка, религија постаје формална, губи морални значај, престаје да утиче на масе и постаје мртва. Погрешна је теорија да се паганство рађа из једнобоштва због сиромаштва мисли, прелазећи у свом развоју у политеизам, да би тек потом дошло до одвајања монотеистичке струје у религији, чиме се њен развој завршава. Процес може бити и обрнут, што је случај са браманизмом, који је потекао из једнобоштва. Раздвајање овог једнобоштва на политеизам персонификација атрибута божанства само показује како религија неограничена догмама може прећи не само у езотеризам, већ и разбити се на низ потпуно самосталних религија. Браманизам још није дотле стигао, али је већ на путу да се подели на низ религија.

Иако Алфред Мори не сматра да је прихватљиво једнобоштво аријевске религије, то је његово лично мишљење, јер ми имамо напред цитирани текст: "Мудраци дају једном божанству многа имена Агни, Јама, Материсван (Матерсва)". Из овог недвосмислено следи да је Бог у свести ведејских Аријеваца једно биће.

Наравно, код Аријеваца није било пуког шематизма у схватању Бога и сва религија заснива се на религиозној фантазији, а не на догматски чврстим поставкама. Мојсије на пример, за кршење закона кажњава Јевреје смрћу, док Аријевци не примењују тако строге мере. Јехова је био законодавац морално посрнутих јевреја, док је божанство Аријеваца било пријатељ и заштитник, а Аријевци његова деца, дакле полубогови (божији синови). Деца у Богу траже чудо, а не апстракцију. Са друге стране, срећемо се са веома апстрактном метафизиком езотеричног браманизма, која представља други аспект религије. Иако Аријевци моле Индру да их заштити од непријатеља, њихова религија не одваја саме Аријевце од осталих народа, као код Семита. Приношење жртве код Семита уступак је паганској прошлости, док је код Аријеваца реч о богоугодном делу, које религија подстиче. Мојсије је, супротно томе, чак забрањивао приношење жртве. **Херодот** говори о Словенима у Европи фантастичне ствари, али већ он помиње **Јазике** и **Костобоке**, као и **Србе** и **Хрвате**. Треба прихватити да су они тамо били око два, ако не и три века пре њега. Како је то приближно VIII век пре Христа, треба узети да су први Словени на територију европске Русије дошли негде у то време. Они су као жртву приносили свете коње. Управо то је помогло Аријевцима-Словенима да заузму њихове земље и учврсте се на њима. Могуће је да су Словени у првом таласу сеоба стигли у Русију са асирском коњицом. Одатле страх код Грка од Кентаура, и са друге стране обоготворење коња код првих Словена, као и уопште код старих Аријеваца, захваљујући чему су освајали земље и пашњаке.

Сварга Аријеваца - прсти жреца, дали су име свадби, чији се обред обављао уз помоћ руку жреца. Сомма - божанствени напиток сличан вину, била је први жртвени продукт, а тек касније уследили су волови и свети коњи, који ће ускоро постати део Индре, Варуне, Агнија, који јаше златног коња. Они су се сјединили са божанством. На острву Риген свети коњи представљали су најважнији део култа, а сам култ постао је строжи и истанчанији, вероватно под утицајем религије Варанга-Гота. Али у то време на првом месту био је напиток сома, направљен од сока свете траве који је служио као прва жртва.

"Пуруша има хиљаду глава, хиљаду ногу и он је замесио Земљу у грудву помоћу својих руку са шест прстију, и Он влада Земљом."¹³

Аријевци су веровали да је стварање света слично жртвовању; они су сматрали да молитва и жртва, као плодови љубави, подржавају и стварају свет.¹⁸ "Платно жртве се простире, саткано од сто једне нити, које су дале Деве (Диве), очеви (жреци) помажу ткању, натезању платна и његовом скидању, а Пуруша га размотава, сече платно на небу и навлачи га, док поред ње стоје сјајни риши."¹⁹

Ова идеја непрекидног стварања блиска је хришћанској, која говори да молитва и хришћанска љубав творе живот. "Вера без дела мртва је" каже апостол Павле.

Али у Рг-ведама с времена на време помиње се јединство божанства: "Три су божанства; Земља, Ваздух и Небо (Свит) њихово су царство. Они су Агни, Вају, Сурија. Множина њихових дела произвела је њихова многобројна имена."²⁰ Западни санскртолози сматрају то само "слабим покушајима" учитеља религије да успоставе јединство које није ни постојало. Ми се држимо мишљења да су у Рг-ведама, као и у свакој религији, постојале **две теолошке дисциплине**; једна **свештеничка**, која је знала за **атрибуте**, и друга - **народна**, која је атрибуте прихватала као **посебна божанства**.

"Религија у Рг-ведама још није у стадијуму теолошком, она чак није достигла епски узраст, каже аутор Ласен, у којем уобразиља, овладавајући религиозним осећањем, везује за идеју божанства континуитет догађаја, високих подвига, авантура, чију историју излаже."²¹ Са овом дефиницијом не слажемо се у потпуности. Нити се свуда нити код свих народа религија развија по истом обрасцу. Не ствара сваки народ епос. Аутор, чини се, прави грешку, полазећи од идеје да је аријевска религија политеизам. Већ смо изнели наше гледиште по том питању. Алфред Мори, такође, мисли да "између божанстава Аријеваца односи нису у довољној мери дефинисани". Нису, јер се ведска религија развијала од једнобоштва ка политеизму Индије. Као што смо до сад говорили и како указују саме Рг-веде, то су **атрибути једног истог врховног бића**, а заборављање тог принципа довело је до политеизма у браманизму, иако ни то није чист политеизам, будући да се распао на секте, од којих свака на свој начин тумачи односе између божанстава. Најзад, сачувао се и чисти езотерични браманизам, који под посебним божанствима подразумева посебне атрибуте бога Бrame. У једном је тачно мишљење Алфреда Морија: "Ведски култ рађа у Индији браманизам, у Персији маздаизам, а његова сећања, донета у Европу, полазна су основа за развој хеленске и италске, као и германске и словенске религије."²²

Не слажемо се ни са мишљењем Ласена, цитираним напред, по коме је религија која опева божанства и слави их, не досађујући Богу молбама, "још недорасла". По нашем мишљењу, религија, у којој се молбама оставља скромно место, показује племениту, алтруистичну суштину. Славећи Бога, она га не моли за мешање у људске послове, који су често далеко од праведних и чистих. Систематизација божанстава, коју је извршио Нирукта, јавља се у химни Висваведас, приписана Диргхатамасу.²³ Нирукта, написана пре епохе будизма, најстарији је извор систематизације у епохи Рг-веда. Међутим, овај рад је већ индијски, а не аријевски. Трећи део Нирукта дели божанства земље, ваздуха и небеса, и он носи наслов Даивата.²⁴

Многи ведски песници приписују стварање света Индри: "**Ти, о Индра, сам си створио све што постоји.**"²⁵; "То је Индра, који је распоредио и придржава Земљу."²⁶; "Њему дугујемо дане, коње, траве, воде и шуме."²⁷

Митра и Варуна били су његови помоћници, Вишну се често назива творцем неба и земље и понекад Агни. "Тако му се приписују епитети творца и створитеља и оца свих бића"; каже Алфред Мори, не примећујући да управо **ово** мешање личности и служи као **доказ** да није реч о личностима, већ о атрибутима.

"Агни је украсио свод небески звездама", каже он даље. Њега зову **Дхатри**, то јест изасланик **Индре**. **Савитри** се такође назива творцем. Њему се приписује стварање двоножаца и четвороножаца, и не толико акт стварања, колико стварање живота на земљи. У последњим главама Веда говори се о нематеријалном бићу, **Пуруша**, који је истински творац. Пуруша, божанствени муж, сјединио се са **Прадханом**, мајком, и из тог сјединзавања настала су сва бића. Душа света, Пуруша, настао је од Параматма, више душе, образујући на тај начин Тримурти (Тројица), коју чине Агни (огањ), Вају (ваздух) и Сурија (Сунце).²⁸ Испоставља се, дакле, да се свуда ради о троједином божанству, а не о мноштву богова.

"Агни се налази на Земљи, травама; воде садрже Агни; Агни се налази у камену, у човеку; Агни је и у стоци и кожима.

Ангирас или **Анжирас** били су, очевидно, **жреци** или нека врста **свештеничке касте**, попут левита код Јевреја. Они су често састављали химне и после тврдили да их је саставио сам Агни. Не говори ли то исто Мојсије када објављује своје моралне законе, или Декалог? Сједињење са божанством уобичајени је начин да се речи прибави светост. **Ричи** или састављач химни персонификује се са Агнијем, или Индром, и на тај начин Индра сам себе хвали. Тако и **Нирукта** ставља **Марутси** поред **Питрис**, или предака а жртва, посвећена прецима, помаже им да оду на небо, постану свети. Сваки Индус посвећује жртве прецима и сматра се оцеубицом ако то не учини. Питрис се зову огњеви жртве Агнију. Дакле, настао од Бога, човек се Богу враћа.

Погрешан приступ атрибутима божанства Аријеваца резултирао је невероватном конфузијом у радовима санскртолога. Они понекад траже персонификације упркос самим текстовима Веда. Тачно је кад кажемо да се истинско познавање религије не може увек наћи чак ни код данашњих верника, а у тим примитивним временима поготову. Аријевци су били људи који су учили у школи природе, међу травама и зверима. Није им све ни било јасно у религији. **Само жреци, певачи Веда поседовали су право знање**. Религија је вероватно имала неколико посвета, односно, нивоа и обичан народ живео је у најпримитивнијем стадијуму веровања, док је **ричи** (риши) знао нешто више, а **жрец** при неком цару још више.

У вези са химнама облацима, треба знати да за пастире лети, када гори трава, облаци постају неопходни за живот. И када би пашњаци страдали од суше, они су певали химне вена, то јест облацима, позивајући их да се излију на степе и оживе осушену траву. "Када они, који те желе виде како летиш на Небу на твој златном крилу, они препознају у теби изасланика Варуне. Птицу која носи кишу у пределе Јама (цар Питрис, који влада Земљом и смрћу)."³⁰ **Седам зрака или седам похвала Агнију**, седам пламенова чије име значи "зрак", постају за аријевске певаче седам жреца жртвовања, дакле, пратиоци Агнија. Пушан или победничко сунце, које царује над тамом, или Бхага (Бог), који се сједињује са Савитри, потиче од другог епитета који се приписује Сунцу срећни. Као Савитри, Сунце се још зове "мудри, богати, моћни". А ако сви ови епитети нису више од епитета, истинско познавање религије састоји се у њиховом прихватању као епитета, а не као посебних личности божанства. **Митра** је, на пример, **такође Сунце**, али пре свега **непријатељ злих** и због тога је он пријатељ, јер Митра значи пријатељ. **Варуна је као брат Митре, а у ствари је други ипостас Сунца**.

Обраћајући се Сунцу, **Аријевци** моле **Варуну, Митру, Агнија, Индру**. Све су то ипостаси једног истог Бога.

Ако започнемо набрајање епитета, онако како су их доживљавали непросвећени Аријевци, пастири, а не онако како су их схватили жреци, никада нећемо допрети до истине, и религија Арије остаће за нас потпуно херметична.

Дечије беспомоћни покушаји објашњења функција божанства, о којима су можда чак и аријевски пастири знали више од нас, неће нам омогућити да проникнемо у праизвор религије, већ ће нас само завести и бацити у потпуно незнање!

Митра је био бог митраизма, а Авеста му је дао десет хиљада очију да оплоди земљу. Марутси маздаизма чине седам одељака са по седам лица у сваком. То је типично представљање хора анђела у овој религији. Митра има другог бога, поред Варуне, то је **Ариман**, који се понекад помиње у Ведама као добротинитељ. Код старих Словена он има своју копију у **Дајбогу**. Такође га зову Неуморни, Владика побожности, Славни победник. Све су то персонификације Сунца које помаже и оживљава. Он се понекад помиње као Бга (Бог), Бхага, Адитија Који благосиља и Добротинитељ је.³¹

Из свих тих персонификација изнова као и раније, извире идеја јединства и мноштва. Јединство лежи у основи, а мноштво се рађа сваки пут када хришћански или јеврејски западни научник неприпремљен за њене особености, приступи са својим шемама индијској и аријевској религиозној поезији. Сваки пут он налази персонификацију тамо где је нема, а не види је тамо где је присутна. Ако се заузме такво гледиште, онда се из речи: "Овде почива херој, који је заслужио посмртну славу, најбољи грађанин", може закључити да се ради о бар три човека: хероју, заслужном и најбољем грађанину! Атрибути божанства толико су многолики, колико је велико и многолико само оно. Шта је у томе изненађујуће или нејасно? **Док код хришћана бог има три ипостаса, у Рг-ведама му се приписује мноштво ипостаса.**

У томе се састоји тешкоћа читања Рг-веда. **Потпуно је нелогично претпоставити да су сви ти ипостаси били диференцирани до бесконачности!** У чему се онда састојала вера Аријеваца? У хаосу божанстава? Чак ни многобоштво попут египатског уопште није било многобоштво за све! За "Једног и Свег" знали су виши јерофант и фараони, а масе Египћана исповедале су различите култове, клањајући се истовремено једном Ра-Амон-Пта.

Кључ за разумевање многоликости божанства код Аријеваца налази се у **деловању** овог божанства. Какво деловање, такав и ипостас. Друго деловање други ипостас и друго његово име, а у суштини Он остаје увек исти - непроменљив. Словени су, на пример, имали Прабу (Прабабу) Земљу, Прадеду-Сварога и Праду-Сваргу, Сваргу-Небо. Служећи се методом западних персонификација, можемо закључити да се ради о осам богова, а у ствари их је **два**, док је Сварга само обитавалиште Прадеде-Сварога.

Када Аријевци кличу у радосном узбуђењу: "Зора, богато одевена, као вољена жена која показује, смејући се пред мужем раскош своје лепоте..." или: "Као плесачица, зора показује своје обрине, она открива своје груди као крава своје виме, пуно плодности и, као што она даје млеко, зора дели читавом свету своју светлост и прогони таму"³², у овој радости нема ничег необичног, нема још никаквог рита, или обоготворења. Зар је немогуће радовати се попут детета долазећем дану? Је ли то култ зоре? Ми не мислимо да то треба схватити као култ. Ако се томе додају и слављења два Ашвина, небеска близанца, коњаника који јуре, у којима се може видети нестајање јутра и вечери: они одјуре увече, дојуре ујутро, у томе ипак још нема култа. Присутно је, супротно томе, посвећивање сваког тренутка живота Богу, захвалност зори, сумраку, дану. Али проста захвалност, религиозно понирање још увек није култ, а именовани различити моменти дана још нису божанства. Служећи панихиду покојнику, хришћанин још не обоготворује покојника! Најзад, у православљу постоје службе: јутарња, вечерња, али никоме не пада на памет да каже како је она створила "култ" јутра, вечери и дневних сати! И ако их Аријевац назива Дасрас (Помоћници), или Насатиас (Праведни), зора не обмањује. Она

долази увече, објављујући ноћ, и ујутро, најави сва блага дана. Диоскури Грка, Кастор и Полукс, ближи су политеизму, јер грчко учење није имало моралну тежину Рг-веда, није било религиозног понирања, продубљене метафизике једног Бога, са много лица.

Пантеон Аријеваца само тако изгледа западним научницима који иису проникли у његову суштину. Заправо, то није **пантеон**, већ **ипостасион**, то јест скуп безбројних ипостаса Бога, једног по себи.

Политеизма код Аријеваца није могло бити већ и стога што су их степа, земља и небо учили јединству божанства. У стеци је човек насамо са Богом и самим собом. Његове су ноге на земљи, у трави, а глава у ваздуху, на небу. У стеци су једини догађаји киша, ветар, сунце, облаци, дан, зора, сумрак, ноћ, огањ ватре, Агни-Бог, Индра који јури на златном коњу, а пред њима - Аријевац. У трави је открио сому, божанствени напитаk и прво што је учинио принео га је Богу. Вишну, Вишњи, Бхага или Бог, Сварга или Сварог све је то добра сила, која му помаже у животу и, док се једном та сила зове Вишну, а други пут Индра, суштину остаје иста: делотворно добро оживљава човека у стеци, пред лицем природе.

Култ Вишну и Сиве у Индији следећи су стадијум религиозног развоја ведизма, али неки научници сматрају да Вишну припада циклусу ваздуха. На К-рају крајева, ако га у себи и садржи, он ипак није ништа друго до посебна персонификација Сунца. Сива је божанство демонског, рушилачког карактера, и многи санскртолози склони су да у њему виде божанство претходника Аријеваца у Индији. Можда то и јесте тако, а Макс Милер, као и други, у праву, али не ради се о томе, већ о особитом схватању деструкције и смрти код Аријеваца. Они у томе не само да нису увек видели зло, већ су понекад видели и добро. Тако старо дрво, које је спржила муња, потпуно нестаје, али на његовом месту из корена израстају нови изданци. Да ли је смрт тог дрвета у овом случају зло? Чак и изненадна смрт младића у жестоком налету непријатеља пре је добро него зло. За њега, младића, нема напада и он је избављен од страха да допадне у руке непријатељу. Жена коју је ујела кобра, умре, а за сат времена стиже наређење да се ухапси и доведе у суд где јој прети смртна казна. Сива ју је спасао срамотне смрти. Међутим, Сива шаље и лоше мисли, подстичући на преступе. У том случају он поступа као **зло** божанство.

Вишну, трипут ступивши ногом по прашини, оставља у њој траг. Три пута јурне **творећи** трима корацима свет и Веде му певају благод, силу, чврстину. Вишну (Вишњи) се јавља ујутро, у подне и увече, као божанство које подржава дан у његовом детињству (јутро), зрелости (подне) и старости (вече). "О Вишну, твоје тело је безгранично велико и нико не може измерити његову величину."³³ Касније ће Вишну заузети најважније место у индијском Пантеону. У Мануовим³⁴ законима он се помиње свега једном. У њима Вишну виде у зениту, где је Сунце у подне. "Мудар човек посматра увек највишу тачку, где је Вишну", "када његово око плови небом."³⁵

Он је такође бог Сунца као и Индра, Агни и други атрибути. Вишну игра главну улогу у **Махабхарати**. То је друго лице Тримурти. Посредник између тајанственог Бrame, бога бесконачног и коначног човека. Вишну силази са неба, узимајући људско тело да би спасао људе. Испуњен љубављу према људима, он је чист као ваздух који испуњава груди човека. Отуд су санскртолози закључили да он персонификује ваздух... Исто колико се може закључити да је Христ, дајући живот вечни, дакле, уопште живот, топлоту... персонификација топлоте!

"Вишну, Спаситељ непобедиви, Чувар светих дужности, у три корака показао је своју будућност" каже Медгатитхи у Књизи химни.³⁶ "Вишну, који нас спасава,

онај који хули на њега, не може Га погодити; Он је начинио три корака, подржавајући тако добра дела" - каже такође риши.³⁷

Дакле, ако је Вишну најдаља персонификација Сунца, он је тај исти бог, само у другој активности, ипостас који делује у другој сфери. Природно, човек је у свом боготражитељству трагао око себе и пре свега у природи. Тим пре, уколико је то и чинио, природа му уопште није служила као **циљ**, она је била простор где се манифестовала божја акција. Зато и персонификација, ако је тако зовемо, није била апсолутна, већ релативна. У њој треба видети само *део* онога што божанство јесте, а никако **целину** и зато је ведска религија тражила даље изразе у новим ликовима, метафорама и алегоријама, понекад и у хиперболама. Да није тако, било би **чврсто установљено** да је Вишну-Сунце, а Агни-Огањ и Брама-бог-чувар или обрнуто, али не би било сталног клизања значења атрибута. Краће, постојао би обичан политеизам, који ми не налазимо. Уместо пантеона видимо пантеон ипостаса Бога. Он ипак није попут грчког пантеона, где је Зевс врховни, а остали богови су му потчињени. И чак израз "**ти створи богове**" **треба у ведизму схватити као "ти створи нове ипостасе, творећи нове функције твоје свемоћи"**. Једино у том случају шема религије ведизма постаје нам јасна и разумљива. Код Грка је изнад свега наглашена антроломорфност богова пантеона, док код Рг-ведиста богови **попримају облик**, који се стално мења, **динамичну форму**. Ако је "истина увек иста, а реалност се увек мења", како је говорио Св. Тома Аквински, Ведејци су у реалном тражили истинито и због тога му асоцирали различите форме и атрибуте. Нејасно осећајући законитост појава, они је нису могли сабити у јасно уобличену шему, због чега су западали у излишно умножавање облика и лица.

Дакле, тежећи систематизацији метафизичких идеја, Ведејци су били све ближи унификацији божанстава. Док је религиозна машта стварала све нове и нове облике, дотле је разум водио њиховом упрошћавању и свођењу на јединство. Управо зато и читамо: "**Дух Божји, који лебди на Небу и који се зове Индра, Митра, Варуна, Агни; мудри дају једном божанству многа имена; то су Агни, Јама, Материсван.**"³⁸

И мада идеја "древног једнобоштва" Ведејаца не ужива пажњу санскртолога и познавалаца митологије, тврдимо да је у старини, слично геолошким, долазило и до религиозних катаклизми, изазваних процватом и опадањем културе те да се подизање културног нивоа подудара са процватом једнобоштва, а опадање са политеизмом, са губитком кључа за разумевање религиозних представа.

Са друге стране, тек спорадичан повратак монотеизму у Рг-ведама још није доказ да монотеизма у преведској прошлости никада није било. Напротив, управо овакав спорадични повратак и доказује да је једнобоштво било познато у преведском периоду. Касније је оно заборављено и његови истински чувари настојали су да врате ведизам на стари пут, помињући га. Међутим, они сами нису били постојани, називајући религиозне фантасте "мудрима". Довођење персонификације до највећег броја израза, уопште не значи да их и пре тога у основи ведизма није био исти број. Напротив, тај број морао је бити све мањи што се више залазило у прошлост и он се негде завршава једнобоштвом. Могуће да су њихови извори били управо у недрима цивилизације Ма. Можда нешто касније. А многилики, чисто спољашњи политеизам ведизма представљао је несумњиво опадање, без обзира на снагу религиозне фантазије. Овакав вид назадовања присутан је и у другим религијама у којима се развијају посебни "култови", истискујући потом религију, из које су настали. У ведизму се развило мноштво схватања Бога, које је потом прешло у хаос. Исто тако би и култ светаца у хришћанству, да јерарси нису на време предузели своје мере, заменио и само

хришћанство, које би постало антропоморфно многобоштво. То се није десило, захваљујући саборима, који су константно сводили мноштво на јединство и утврдили симбол вере. Код Ведејаца таквог симбола није било те је ведизам прво прешао у спољашње многобоштво, а потом и унутрашње. Али у периоду који ми проучавамо, још ниједан од видова религије у ведизму није био чврсто дефинисан. То није било једнобоштво у правом смислу речи, али није било ни многобоштво, с обзиром на помињања јединог бића. Краће речено, у Ведама су многобоштво и једнобоштво још водили борбу. Побеђивало би час једно, час друго. Ипак, основна тенденција ове религије јесте једнобоштво, без обзира на веома изражено мноштво и некакав натурализам. Тврдимо, јер смо наводили текстове самих Веда, у којима се говори о једном бићу.

Са друге стране, књига Алфреда Морија каже на стр. 86; "само контекст нам може показати да се не ради о реалним личностима (божанстава)". Дакле, Ведејци су им придавали симболично значење!

Религиозно-поетска разноврсност узроковала је настанак поделе божанства на посебне ипостасе, међусобно независне, посебно код људи верујућих а непросвећених, који не разумеју везу између њих. Тако чак и молитва добија име Сарасвати, постајући божанствена реч Вадгевата, праћена двома дивинизацијама - Ила, или поетска реч, и Бхарати, поетска акција (декламација). Тако молитва постаје божанска кочија. У исто време жртвовања истопљеног масла (тибетански утицај?) и соме, божанственог напитка, постају слични коњима, добро дресираним, који се трзају из ваза, у које су затворени, и упрежу у божанску кочију, као благодатне краве које пуштају у млазу, док мучу, млеко из свог вимена.³⁹ Приношење жртве код Аријеваца, главни култ познат у ведској религији, око кога се одигравала сва религиозна служба, састојао се у приношењу растопљеног масла, киселог млека и напитка соме. "Приђи, Индра, и пробај наше понуде!" обраћа се отац породице, руковођен свештеником. "Ти волиш понуде. Пиј ово, што ти приносимо. Онај који приноси жртву, седећи на зеленој трави, такозваној **варгис, куза, дарбга** /roa sinosugodes/, ставља у удубљење жртвеног камена истопљено масло **грита**, кисело млеко **дадхи** и сипа сок соме /sacrostemma viminalis, или asclepias asida/. Он се обраћа Агнију; "Агни, пиј са свим боговима нашу слатку сома!" Даље он каже: "Индра и Варуна, за вас је ова жртва, пробајте јела, која су вам спремљена. Ево пића, које вас чека." Касније жртва постаје сложенија и сома се сипа кроз филтер у вазу самудра. Ово се може поредити са еухаристијом у хришћанству... Поређење је, наравно, само индиректно, али из њега се види **чему** је тежила ведска религија. Она је нагињала формама, споља блиским хришћанским формама богослужења. Та је сличност присутна, јер су Аријејци, у убачено хришћанство, од стране јевреја, уградили део свог духовног наслеђа записаног у њиховом генетском коду, чинећи га тако компатибилнијим и прихватљивијим за себе.

Ипак, самудра, или посуда која је садржала жртвену сому, већ је била нека врста праузора хришћанској чаши. Причешће такође треба видети у томе што се свим присутним давала кашика соме, преврелог и веома јаког сока траве, растопљеног масла, јечма. Вероватно је подсећао на нешто између пива, браге и вина. Заменили зрна јечма хлебом, а сому вином, Аријејци су могли касније. И већ у митраизму срећемо нешто, што споља личи на еухаристију више, него ово првобитно жртвовање у почетку, у ведизму, какав је био код Аријеваца до изласка у Европу.

"Иди, иди до наше **Жаризне, Оче, лице кога сија јако Сунце, а који гледа на њ¹ слеп биће, гледамо доле, очи не дижући, одакле смо и одакле идемо, и куда одлазимо**" речи су најстаријег записа на дашчицама **Велесове књиге**, које се односе на словенско приношење жртве и по духу су веома блиске ведизму. Сома је у

овом случају замењена "млеком и медом", а понекад и "брагом", то јест преврелим медом. Касније се брага правила од проклијалог јечма. Међутим, ако санскртолози, не схватајући, тврде да су "апри", или зелена трава "куза", двери и стубови светог места, тучак "ванаспати", или аван "утоокхала" који служи за припремање some, жлица "джугу", помоћу које се разливао напиток на жртвени камен, дрва којима се палила ватра, три врсте жртвовања, масло "аджија", траве "охрадр", прсти свештеника "ангули" и сама жртва "свадха", или "свадга", биле персонификације, зашто да персонификацијама не назовемо и "прокимну" или "кондак" у православној служби? У њој су и "ирмоси" и "тропари" и "антифони". Све је то наравно **свето** у очима верника, али није идеитично са Богом! Најзад, ако симболика "ангули" доводи до образовања десет помоћника свештеника, или десет помоћница свештеница, ако је у томе и присутна алузија на Дактиле код Грка, у томе још нема никакве персонификације божанства. Наравно, вековима се губи смисао много чега, и посебни елементи службе заиста могу добити име божанстава захваљујући промени и усложњавању обреда.

Сома на крају постаје најсветија жртва, сливена са самим Агнијем. Међутим, у том сједињењу нема идентификације. Сома је сличан Агнију, али није Агни. Веда (знање) каже да сома постаје Агни-причест, заузимајући место Индре у пантеону Ведејаца. Овај култ јавио се у периоду Сама-Веда. Симболика ових Веда је самоспознаја у божанству. Тај свети извор, друга књига Веда, садржи скраћени избор химни Прве књиге, или Рг-веда, и њима придодате химне Сома и Агни, или Сам-Агни, које се даље помињу заједно.⁴⁰ Смисао жртве сома и Агни може се упоредити са бескрвном жртвом проскомидије у хришћанству. У митраизму она је преузета из ведизма, а у хришћанство је, можда, унета из митраизма. На овај или онај начин се, међутим, веза са пастирским култом у хришћанству остварује преко Старог Завета пре Мојсијевог периода, а са непорочним агнецом, јагњетом (Агни) Аријеваца преко митраизма.

У химнама се сома назива "бесмртним принципом жртвовања, учитељем гвуди, вождом светих, пријатељем богова и уништитељем грешника."⁴¹ У православној литургији пева се за време причешћа: "Извор бесмртни кушајте!" Санскртолози кажу: "Овом новом божанству приписују се атрибути Индре, дакле, Оно се уздиже изнад Индре и стаје уз Агнија". Ова је тврдња, наравно, нетачна, јер у овим атрибутима, својственим Индри, треба видети само знак светости причеста сомом. Касније ће тај акт потиснути култ Агнија и добити име **Павамана**, то јест **Свемогући**. Ми на то можемо узвратити да се у хришћанској еухаристији тело и крв Христа као вино и хлеб називају још и светим даровима. Соматски култ одговара периоду Сама-Веда када се славе особине Some који је створио свет који придржава небо и земљу, сјајног и **свевидећег**. Аријевци овог периода обраћају се божанственом Соми са молбама којима су се њихови преци обраћали Индри и Агнију. Кад је Сома постао симбол једног бића, такво обраћање њему било је потпуно логично, јер су се у Сому сливали сви ипостаси Бога који је у себе примио све садашње, прошло и будуће, као отац разума који подиже Сунце, држи небо, ваздух и звезде.⁴²

Алфред Мори каже: "Замена самог Бога пићем богова у аријевској религији необична је појава, без аналогije у другим религијама, која ће оставити трагове у маздаизму". То није тачно, јер у свим хришћанским религијама које признају тајну причешћа, кушање светих дарова једнако је кушању самог Бога: "Примите, једите, извор бесмртни окусите!" Аутор потом говори да је Индру заменио Агни, син Првога који је узео од њега све молитве и похвале, упућене Оцу; у Агнију су Аријевци видели бога огња, јер је овај сишао са неба на земљу. Али се Агни

оваплотио у Сому и као да је постао он. Ову трансфигурацију прихвата хришпанство, али је неразумљива санскртолозима!

Сома, као пиће од траве "sacrostemna viminalis", добија смисао бића које личи на човека. Он даје живот, здравље и заштиту, **води бесмртности** ("извор бесмртни окусите!"), као нектар или амброзија код Грка. Понекад ведски песник представља Сому као пиће богова.⁴³ Уподобљење Соме Агнију, понављамо, не представља идентификацију, иако се ради о поистовећивању. То јест, ако је, да би се ступило у контакт са Агнијем, потребно примити сому, Агни јесте Агни, а не Сома. Овај детаљ изгубили су из вида санскртолози. Узрок таквом схватању чисто је психолошке природе: довољно је променити називе појава па да многи људи престану да се у њима сналазе! Ову особину људске психологије одлично је искористила пропаганда многих земаља и народа, у циљу контролисања маса, нарочито у комунистичко-ционистичком СССР-у. Дакле, док сома није освећена и док се није претворила у део Агнија (део, а не целину), она се зове Инду.⁴⁴ Читава легенда о соми (или тајна) представља приказ страдања биљке којој су покидали стабло, згњечили је, како би постала део Агнија. Сома је као човек, **који даје свој живот за спасење свих људи!** И Аријевци су узимали сому три пута на дан. Устремивши се на Самудра, посуду преобраћења, Сома се одева у белу одежду, јуриша кроз ваздух ужурбано и громовито, постаје младожења светог огња и креће на груди Адити, али "Свети огањ не постаје његов гроб", каже Ланглуа у "Мемоару о Соми". "Тоје колевка, у којој поново оживљава (Феникс!) како би јурнуо, окружен светлошћу, на крилима Материсван (ветар). Он већ није земаљски сома, већ Сома небески, то је Агни-Тваштри, то је Агни-Сурија. Пре трансфигурације он је пролио на земљу своју божанствену амброзију. Он постаје тело жртве и на његову свету трпезу позвани су и људи и богови. У овом причешћу свих тајанственом храном они налазе снагу и радост. **Индра покреће и оживљава њихов разум како би се супротставили непријатељима светлости.** Сунце је покренуло своја кола. Небо и земља се подмлађују. Таласи добијају своју слободу. Сваки дева на свом положају добија више **снаге** за извршавање дужности а људи, добијајући од царске силе и племенитост Соме, овладавају благом, златом, коњима, кравама и јечмом".

Чим Аријевац примети нови ипостас, одмах га припаја Соми, Агнију, Индри. Тако религиозна екстаза добија форму Бригаспати и Брахманаспати. Све трансфигурације и симболизације жртве, три годишња доба, или ритакас, као и сами ритуали јесу свети. Религиозни песник Арије позива их да се сједине и поделе жртвовање и кушање соме са Индром, Агнијем и Марутсом.

Сома чисти душу и тело од лоших осећања, ублажава их, служи им као спасење. И нехотице долазе у сећање речи православне молитве причешћа: "за очишћење душе и тела, и остављење грехова". Нема сумње да је, без обзира на богатство, шароликост форми, ведизам кроз сједињење Агнија већ носио у себи праузор хришћанске еухаристије, као идеје спасења душе и тела путем сједињења телу и крви Христа.

Међутим, док божански атрибути служе спасењу Аријеваца, Асурас или силе таме, које носе у својој утроби гром и муњу, ураган и буру, супротстављају им се. Асурас су злотвори, који настоје да угасе светлост Агнија, осуђујући на смрт и уништење све живо, небо и земљу, и Индра све време мора да се бори против њих. Тама је увек за све примитивне народе била симбол смрти. Асурас живе у тами, носе у себи **таму у којој треба видети небитисање**, док је светлост живот и љубав. **Из Асурас су настали Девс маздаизма.**

Аријевци свакодневно призивају у помоћ **Индру, окруженог Марутсама**, који улазе у **борбу са Асурас**. "Плеленити Индра, каже Мадхучгандас, схватио је његове замисли јавља се са силама Марутсас."⁴⁵; "Ми овде молимо за небеску

помоћ Индре, рече Бхарадваца, Бог добротинитељ, окружен Марутсама."⁴⁶; "Нека дође Индра, окружен Марутсама (његовим помоћницима, који не престају да обоготворују његову силу) нама у помоћ с неба и земље, ваздуха и таласа",⁴⁷ каже Вамадева; "Индра, предводник Марутсас (Марутс), који су Његови помоћници и не престају да се диве Његовој снази."⁴⁸; "О Марутс! Узвикну Медгатитхи, који имају Индру за предводника!"⁴⁹; "У борби против Вритре одмах за Индром следе његови помоћници Марутс каже Савија и видећи Тебе у бици како побеђујеш Вритру лично и обараш га, Марутс ти узносе похвале".

Марутси су божанства, добро наоружана, у чијим су рукама копља и мачеви, богато украшени. Они представљају **небеске легије**. По томе су слични Амшаспандама и Изедама, Ферујерама, "снажним и опасним", као што је и Митра, њихов заповедник који је велики ратник на коњу.⁵⁰

Анђели су код Јевреја слични Марутсама: они су вечно млади ратници, са оружјем и крилима на леђима. Псалм трећи: "Ви, који имате Анђеле што лете брзином ветра, и ваше су слуге пламене попут огња." Ови појмови указују на истоветно пастирско порекло религије и код Семита и код Аријеваца. Огањ, Сунце, трава, агнеци (пролећни празниклно јагње) све је то заједничко. Топлота, Сунце, светлост основне су потребе пастирског живота, и трава не расте зими. Тек са пролећем и првим јагњетом, с празником пролећа, или буђењем природе, наступа повољан период. Због тога су анђели Јевреја и Марутси Аријеваца слични.

Тама и ноћ време су кад су активни Асурас, који до носе не само зло, а облаци на којима живе су утврђења. С њима је и Сухна (суша), Дајтијас, Дасиус, Санакас, Врита, скривен облацима, тамом, изнад кога лете Ракшасас и Бгутас, зли духови. Овде се јавља разлика између семитске и аријевске представе. У земљама где су живели Семити, кише су изузетна реткост и облаци су симбол богатства, родности. Аријевци су, пак, живели у земљама где кише прелазе у пљускове, монсуне, поплаве, рушење. За њих облак није исто што и за Семите. Агни-Сома-Индра боре се против Дасиуса и Асурас: "Зора као добра мати долази да им помогне и одржи и сачува мир, она долази, заустављајући лет ноћних, злих сила."⁵¹ "На Истоку излази Сунце пред свима, оно убија таму, прождире све парлоге које су створиле зле силе."

Златоруки Савитри "стиже из удаљених к-рајева да уништи све зло". Савитри "односи бол", **Савитри је "Бог који јасно види."**⁵³ Дакле, **ратујући против многоликог зла, многолико добро непрестано мења свој облик, бивајући час Сакра, који оштри своје оружје да победи зле, час Индра, а час Марутсас.** О томе говоре одељак први и одељак други Рг-веда. Све легенде о овој борби свде се на борбу Индре против Вритре, Агија или Змаја. Индра наноси пораз Змају уз помоћ **Тваштри**, који за њега кује оружје.

Борба Индре са Вритром личи на бој с анђелима озлојеђеног сатане који је свргнут у Ад. Демони су све силе Вритре, а Индра је окружен свим анђелима верним Богу.

Химна Индри, која је посвећена том догађају, каже; "Ја славим древне подвиге, који красе **носиоца муње - Индру**. Он удари Агија и распростре таласе по Земљи, пусти пљусак с небеских гора. Он удари Агија који се крио у дубинама небеских гора; Он га удари овим громовитим оружјем, које је за њега направио Тваштри, и воде као краве, што јуре својим стајама, потекоше ка мору. Индра, силовит као бик, утољавао је жеђ нашом сомом у време Трикадрус; Он је пио од наших приношења. Док је Мадгаван подигао муњу, бацајући је као стрелу; он удара прворођеног Агија. Индра, када твоја рука удари **прворођеног Агија**, одмах настадоше провиђења врача; и сад Ти дајеш Сунцу да се роди, Небу и Зори. Непријатељ нестане пред тобом. Индра удари Вритру, једног од својих

најмрачнијих непријатеља. Својом моћном и убиственом муњом Он разби његове чланове, док Аги као дрво, посечено секиром, лежи на Земљи. Пошто није имао супарника, Вритра одлучи, будући опијен суманутом гордошћу, да позове на двобој Бога силног и победоносног који је тако често давао смрт. Он није могао избећи грчевити окршај, и непријатељ-Индра напуни реке мокром прашином. Лишен руку, лишен ногу, он се још борио са Индроги, али овај (Бог) га удара у главу, и Вритра, тај евнух, пада, разнет у комаде. Као пробијен пут, он лежи на Земљи, покривен својим водама, чији изглед весели наше срце. Ови таласи, које је Вритра држао у себи својом величином, бију и гуше сада убијеног Агија. Мати Вритре нагиње се, Индра јој задаје смртни ударац и мајка пада на свог сина. Дану (мајка Вритре) лежи као крава крај свог телета. Тело Вритре, које плива сред узбурканих струја, није ништа више од ствари без имена која плови на таласима. У међувремену, непријатељ Индре утонуо је у вечни сан".⁵⁴

Овај мит повезан је по аналогији са митом о Паду анђела и Бици Амшаспанд и Девс. Глава књиге пророка Исаије (XIV,12 и сл.), која говори о паду сатане и његових легија, преноси **ведску идеју**. **Узанас**, планета Венера, заповедник је и предводник Асураса, као и Луцифер, кога именује Исаија; он је приказан као вечити борац против Бога и био је свргнут са Неба.⁵⁵

Касније, у Махабхарати, смрт Вритре испричана је мноштвом детаља. У њој је природна борба дана и ноћи, каже Алфред Мори, изложена тако да је уочљиво како су Индуси заборавили праизвор овог злог божанства. Но, са друге стране, свака борба две идеје пролази кроз исте фазе, те би стога било погрешно тврдити да Аријевци нису у ову легенду уносили други, дубљи смисао.

Немогуће је **све** објаснити материјалистичким узроком. Наше мишљење функционише тако да се под сваки мит или легенду може подметнути материјалистичка подлога. Међутим, уздижући идејни смисао ове легенде на виши план, видећемо у њој симболично представљену сваку борбу, а најпре **борбу добра и зла**. Па таква борба постоји, зар не? Она за нас има смисао када може личити на **борбу светлости и таме**? Тако се одвија и борба реалног с истинитим. Елементи такве борбе могу се пронаћи и у делрвању киселине на алкалије. Борба живота и смрти одвија се у истим оквирима. На исти начин се боре **љубав и мржња**. Наш је став овакав: ми не тражимо материјалне побуде састављача легенде, већ њен смисао. За нас није важно како се боре светлост и тама, већ да борба светлости (Индра) и таме (Вритра) представља симбол **сваке борбе**.

Данашње Европско **аналитичко** мишљење сусреће се са несавладивом препреком у разумевању **синтетичког** мишљења Аријеваца, и у томе се крије **решење** свих неуспеха санскртолога!

При изучавању Рг-веда треба тражити управо **симболе и синтезу**, а не узроке, побуде или материјалну подлогу. Ако пођемо тим путем, доћи ћемо најпре до честица религиозног мишљења Аријеваца, потом до његових атома, до његових електрона, иза којих неће бити... ништа! Постоји и овакво објашњење **електрон је етарски вихор, чији смер обртања одређује његов пол**. Међутим, по мишљењу многих модерних физичара-научника, никаквог етра нема... Други физичари кажу да је то "**чисто кретање**", без икаквих материјалних основа. Ко би се снашао у овим идејама? Све оне имају упориште у метафизици коју званична наука-физика одбацује као науку. Ту наилазимо на зид сваког материјализма! Јер даље се нема куд. Нашао се и такав научник физичар-философ који тврди да **само пространство подељено у времену, чини кретање електрона**. Ко је од њих у праву? Навели смо ова схватања како бисмо показали да материјалистичка објашњења имају **крај**. Значи, треба кренути другим путем како би се дошло до истине.

Међутим, већина данашњих научника као под заклетвом-завером, настоје **све** објаснити материјалистички, а не може се **све** на тај начин објаснити.

Исто тако не можемо објаснити **сву** дубину религије Арије те смо је описали само у општим цртама. Била је то религија која је тежила високом, готово хришћанском моралу и **Брахма** или **Брама**, у почетку само **молитва**, **постаће касније главно божанство ове развијене аријевске религије**. Упорно боготражитељство наших предака довело је до њега, те се браманистичко схватање Бога разликује од **ведизма** исто онако као што се Нови Завет разликује од Старог. Ипак, треба подсетити да није сваки облик **браманизма** близак идеалном, већ само један од њих и то **езотерични браманизам**. Други облици утопили су се у култове, у ритуализам или клерикализам.

Дотакли смо се Рг-ведизма у вези са **религијом старих Словена**. Њој се и враћамо, а овај део рукописа само је увод у проучавање религије старих Словена која представља **ведизам измењен и симплификован временом**, приликама, догађајима и променом места боравка.

Неизбежно упрошћавање погледа и форми религијског мишљења са променом места боравка довело је до тога да се паганство у многome развије са ведизмом, а са друге стране, начин живота, у бити примитиван, пастирски или ратарски, упростио је много тога у ведизму. **Свештенство је огрубело, заборавило ведски језик и запало у духовно сиромаштво које се граничило са бедом**.

Сама природа ако не посредно, а оно директно или обрнуто утичући на мишљење наших предака, **природа северна, а не тропска**, била је већ друкчија, ни близу чудесним слављима пролећа и лета. Језик, који се одвојио од ведског санскрпта, почео је се брзо мењати, и већ изгубио своју звучност, удаљујући се све више од праизвора - ведског језика. Ускоро је већ било немогуће записати на санскрту, оно што је изговорено на словенском. Делимично се изменила граматика и синтакса. Променили су се глаголски облици, род, падежи. Остали су заједнички само корени речи и то не сви. Писмо наших предака било је изгубљено. Славенско-аријевски свет утонуо је у таму новог примитивног бивствовања. **Још су понешто знали жреци** (до пријема хришћанства), али и они почеше заборављати **Веду-знање** коју су им пренели преци. Словени су започели нови живот, раскинувши везе са ранијим. Само легенде о **Ирију**, зеленом и цветном Рају, и о живој и мртвој води још су чувале остатке прошлости. **Хазарски јарам искоренио је у њима и то**, а када су Варјази стигли у Руску земљу, затекли су паганство које је запало у варварство. Грци су то искористили, уводећи хришћанство, а са њим и нову писменост која је потицала из грчког извора.

Наш задатак је да установимо шта у том паганству још представља одјек ведизма, а шта је унесено. **На срећу, до Првог светског рата народни руски фолклор још је сачувао много паганског и ми му се још преко фолклора можемо вратити**, без обзира на хиљаду година хришћанства и на поновну власт Хазарску, сада преобраћених у Јевреје, у виду большевизма који је скоро сасвим искоренио фолклор и народна веровања.

Аријевци су давали име краве земљи, облацима, приношењу коме, жртви, молитви, што упућује да су као сточари, у стоци видели симбол благостања, док је поређење с кравом у њиховим очима било најбољи израз, израз који најбоље преноси осећај благостања. Истовремено, ова симболика значајна је по томе што све своди на исто значење благостања. Тако су именом краве називали црвенкасте зраке залазећег сунца, зора је за њих такође била симбол краве која даје млеко благостања, а молитва, благо по себи, славећи Сунце, такође води до краве. То указује на особеност ведског мишљења и на његову симболичност. Због тога је и имена различитих божанстава требало схватити као симболички израз једног истог,

али на различите начине исказаног религиозног осећања, усмереног према једном врховном бићу. Овај, коме су давана многа имена, за Аријевце Рг-веде имао је смисао који је превазилазио просто антропоморфно схватање, јер су Бога више славили, него молили. Отуд и закључак да се ишчезавање зрака залазећег сунца у њиховом мишљењу симболички претварало у губитак највреднијег блага. То су биле краве. Дакле, нестајање сунчевих зрака било је једнако отмици небеских крава од стране Асура. Пастир и господар ових небеских крава био је Индра, Гопати. Аријевци, молећи за повратак небеских крава, палили су свети огањ жртве, Агни. Божанствена куја, пас, јавља се у помоћ Индри; то је Сарама, или глас жреца Вадеве која налази пећину, у коју су затворене небеске краве и Индра се појављује, окружен Марутсима и Анжирасима, разваљује пећину и ослобађа краве.⁵⁶ Према томе, зора је весница јављања Индре у свој својој слави.

Међутим, ако је брижљиво **проучавање ефемерида**, као манифестација божанства, **лежало у основи ведизма**, никако га не треба мешати са сабеизмом Сиријаца, јер су ови у звездама видели права божанства, а Аријевци само алегоричне слике. Еугемеристи XIX века видели су у тим именима дрвне царева и хероје које су Аријевци обоготворили. Ипак, много тога иде у прилог присуству антропоморфизма у ведизму који постоји и у хришћанству. Као што је у старини присутна тенденција обоготворења царева и хероја (херој је за народ свети човек), присутна је и обрнута појава - очовечење божанстава. Две су тенденције: једна, која потиче од жреца, значи одозго, и друга од верника, дакле одоздо. Оне се боре једна против друге. И као и увек, две су религије езотерична и егзотерична која се своди на обреде, ритуале и материјализацију божанстава.

Проучавајући легенде и предања ведизма, све смо ближи закључку да, ако је и било посебних обоготворења, она су изузетно ретка. Без обзира на покушаје такве врсте, какав је, на пример, књига Нева "Покушај објашњења мита Рибхавас, први споменик апотеозе у Ведама" /Париз, 1847./ где он доказује да су Рибхус и Рибхавас које су обоготворили Аријевци, стварно постојали, у Нирукта, знатно каснијој књизи (нешто попут етимологије Веда, коју је написао Васка; књига са упутима на постојање претходних етимологија)⁵⁷ ови ликови стварно оживљавају, постају налик живим људима. Из тога, међутим, не следи да су они то и били. Ланглуа у њима налази материјализовани ритуал, обоготворене обреде. Ми, пак, видимо симболику!

Рибхавас се описују као три свештеника првих времена Рг-веда којима је Бог, због њихове светости, подарио вечни живот (аналогија са дуговечношћу Авраама и Мелхиседека код Јевреја) и на тај начин они сами постали су Деве. Приписује им се такође племенита интервенција, као и свецима у хришћанству. Они заступају људе на небу. Истовремено се појављују као свештеници испред жртвеника и као занатлије на небу. Управо су они исковали за Ашвине предивна кола, чији су точкови брзи. Они су створили и моћне коње за Индру. Као Киклопи који су повезани са Хефестом, Рибхавас су повезани са Тваштри, небеским мајстором, са Висвакарман.⁵⁸ Санскртолози наглашавају да су Рг-веде на примитивном ступњу религиозног развоја који још није дорастао класификацији и методу, неопходним развијенијем схватању Бога. Они овде праве исту грешку као и већина данашњих западних научника. Аријевци времена Рг-веда као пастири у периоду опадања аријевског народа, који је уследио након периода процвата, **нису** имали потребе за класификацијом. Они су хтели да сачувају оно главно из својих веровања и само су свештеници-жреци тежили синтези религије, а остатак народа диференцијацији божанстава. То је уобичајен процес. Санскртолози додају да су Ведејци само **славили** божанства. Хришћански научници као да хоће да кажу да, постајући **молитвеном**, религија постаје истинска! То је груба неистина, јер управо највиша

форма религије јесте незаинтересованост, хвала Богу, без молби, без жеље да се "измоли Царство Небеско". Прави верник било које религије ступа како налаже религија, заслужујући **тима** своје спасење, а не молбама без дела. Чак и хришћански Апостол Павле каже: "Вера без дела мртва је". То и јесте истинска форма религије.

Нетачна је, такође, тврдња Алфреда Морија да се "ведски политеизам прилично разликује од **суровог јеврејског монотеизма**". Не ради се уопште о политеизму, већ о многим ипостасима божанстава код Аријеваца.

Још један аргумент иде у прилог нашем схватању. Нема посебне везе између божанстава Веда те **много** тога у њима **није записано**. **Много тога** су верници знали, не сматрајући за потребно да запишу све што им је и без тога било познато. Међутим, похвала божанству, лепа по својој форми, била је тешка за памћење. Те су похвале и биле записане. С времена на време **жрец**, чија је дужност била да записује певања, додавао је реченицу: "Мудри називају многим именима Једино Биће", како би потоња поколења знала да се ради о једном божанству, а не о посебним боговима.

Вероватно је забележени део ведске религије представљао нешто попут хришћанског Катехизиса који су морали знати младићи, стичући на посебном обреду право да се назову одраслима.

Код аустралијских примитивних народа такво посвећивање подразумева ужасне физичке муке за младиће. Тако је и код дивљих индијских племена Амазоније, где се мучењу подвргава сваки младић, а неки од њих чак у већој мери, на пример "мучење мравима". Немогуће да код Аријеваца периода Рг-веда није било никаквих искушења, мада сигурно не тако варварска и примитивна. Код католика таква искушења повезана су са првим причешћем које је условљено испитом из Катехизиса. Код православаца прво причешће даје се у седмој години, а њему претходи прва исповест, на којој свештеник проверава како дете познаје закон божји. Слично је било наравно и код ведских пастира. Сви народи и све религије имају тако нешто, и било би чудно да ведизам, из којег је настао митраизам, маздаизам, браманизам, хеленизам, латинско паганство, германска стара религија и словенско паганство, такву проверу вере нема. Код Словена она је постојала у седмогодишњем узрасту, када се детету први пут секла коса - стрижба. У друидизму обавезан услов такве провере биле су спортске активности, скокови преко коњских леђа, стрељање из лука, рвање итд. Код Аријеваца су оне, вероватно, такође постојале јер су Аријевци били сјајни коњаници. У животу пастира то је било најважније. Они су морали узгајати своја стада, знати све о указивању прве помоћи стоци и коњима, знати да одвоје добру траву од лоше, знати која се од њих може употребити за исхрану а такође, заштитити се од лопова и разбојника. Први услов је у том случају било јахање. Други предвиђање времена, потрага за појилом, избор станишта и трећи примитивна метеорологија. Како код Аријеваца није било образовања у данашњем смислу, што је једна од великих грешака, они су, разуме се, морали познавати предања, легенде прошлости и основе религије. Ако је било жреца који су знали да читају Веде, морали су постојати и приповедачи. Они су у Русији постојали све до Првог светског рата. Обично су то били **певачи, гуслари** или просто "приповедачи". Такве бардове или приповедаче морали су имати и Аријевци. У Ведама је записивано само оно што би се касније преношењем могло искварити, а усмено се преносило оно најважније, што је сваки Аријевац-Ведејац морао знати. Међу старима је, наравно, било оних који су знали много тога што други нису. То су били певачи који би за празник усмено излагали дуге приповести. Са друге стране, код Аријеваца сам отац породице био је свештеник и сам приносио жртве у присуству жреца који му је показивао како то треба чинити. Касније су те жртве

приносили жреци, док су аријевски мушкарци били присутни. А истински чувари ведске религије били су, свакако, не сви Аријевци, који су могли, тежећи политеизму, и неправилно исповедати веру, већ жреци-монотеисти, непрестано о томе говорећи чак и у текстовима Рг-веда! Док свештеници увек уносе **организаторски** принцип у религију, маса неуких верујућих људи, не поседујући довољно знања о вери, непрестано тежи њеној **промени**, јер сваки човек доживљава религију на свој начин. У томе се и састоји генеза јереси. Зато су се свештеници ведизма увек морали борити са настанком јереси, и митраизам или маздаизам настали су у ведизму управо као некакво **одступање** од истинске линије веровања, да би потом били преточени у самосталне религије. Нема сумње да је монотеизам био у основи Рг-веде, јер о томе **постоје текстови**, али је исто тако неспорно присуство тенденције ка персонификацији ипостаса божанства. Агни, Вају и Сурија ипак су били основна Тримурти ведизма. Њихово **место** било је на земљи, у ваздуху и на небу. **Мноштво** њихових активности узроковало је различита имена Бога. Анукрамани Рг-веде, чијим се аутором сматра Катијајана⁵⁹, чине прве покушаје свођења многоликости на јединство. У овој књизи сва божанства свде се на једно, које се може делимично идентификовати са Сунцем. Кажемо "делимично", јер је Сунце у том случају само она физичка тачка, у којој се испољава сила и милост Бога. Нирукта даје систем једнобоштва у химни, посвећеној Висадевама, а који се приписује Диргхатамас.⁶¹ Трећи део Нирукта, такозвана Диавата, дели божанства у три категорије.⁶² "Божанствени дух, који живи на небу, он се зове Индра, Митра, Варуна, Агни. Мудри дају једном бићу много имена; то су Агни, Јама, Материсван".

О каквом се "многобоштву" може говорити после овога? Ако у ведизму нема строгог шематизма Семита, не треба заборавити ни то да је на састављању Библије радио не само Мојсије и Јездра, већ током хиљаду година сви Левити, пророци (Амос, на пример) и сви свештеници, до тријумфа Мојсијевог монотеизма.⁶³ Превод седамдесет тумача урађен је са Библије какву је ми знамо, али су пре ње постојале друге свете књиге. "Законима Мојсијевим", његовом Декалогу одговара код Аријеваца књига "Мануових закона". Истина, Нирукта није чисто аријевска књига до Велике сеобе, већ књига индијска. Али и Индуси су такође делимично потомци Аријеваца, нарочито они из виших касти, мада прилично измешани са примитивнијим народима тако да се аријевска генетика може наћи у само у траговима. **У бесмртност душе и стварање света Аријевци верују готово догматски.** Овај део њихове религије уткан је у последње химне Рг-веде. **Створитељ света је Индра: "О, Индра, Ти си створио све што постоји". "Живећи у дубини величанственог етра, из твоје суштине силне и више, ти си ради нашега блага створио Земљу по обличју и подобју твоје величине; ти јуриш преко неба, срећно окруженог водама".**⁶⁴

Индра је "створио свет".⁶⁵ "Цар свих богова, коме нема равног, бог Индра (говори Парутшхена), који се испољава у муњи, покреће сва бића и даје им живот".⁶⁶

Митра и Варуна су помоћници Индре, они су чувари света; једном се говори о Вишнуу, други пут о Агнију, који се назива створитељем света и оцем свих бића.⁶⁷ Он је изасланик Индре, Дхатри, украсио је небески свод звездама. Понекад се говори о творцу Савитри, чији је симбол Гаруда или Таркшха, птица (Феникс!), Он је створио пет врста бића, **он је створио и таласе.**⁶³

Наставак *Пати*, као на пример у Праджапати, вероватно је послужило за означавање броја "пет", јер се до данас у чешком језику, као и у словеначком сачувао изговор "пет", "патиј". У Гиранијагарбха, који се може поредити са Вискарман по савршенству свог језичког и гласовног израза, Агни се зове Працапати (отац стварања). "Да, таласи су носили у свом бићу онога, који је дао светлост свим

божанским бићима. На пупку Бога нествореног лежало је јаје, у које су били затворени сви светови". "Ви знате онога, који је створио све те ствари. То је онај исти, који је у вама. Али у нашим очима све је скривено некаквим снежнобелим велом."⁶⁹

Космичко Јаје, о коме говори химна, симбол је васељене, која, као што знамо захваљујући савременој **физици**, заиста има облик, близак јајету! Какво је откривење било дато творцу ове химне! То Јаје је **Гиранијагарбха**, у којем је рођен **Брама**, који даје живот преко Маје другим ипостасима боговима и свим живим бићима. Овај мит сачували су у сећању Грци, говорећи о орфичком Јајету, у којем је зачет Фанес, примитивно биће.

"Када су велики таласи на дошли, носећи у себи заметак васељене и носећи Агнија, у то време настала је јединствена душа богова. Коме ћемо другом Богу принети жртву?"⁷⁰

"Он даје живот и снагу. Сва бића, чак и богови, покоравају се његовом закону. Бесмртност и смрт су његове сенке. Коме ћемо другом Богу принети жртву?"

Својом величином он је једини цар свег овог света, који види и дише. Он је владар свих бића двоногих и четвороногих. Којем ћемо другом Богу принети жртву?"

Његова величина су горе, покривене (снегом), овај океан, са његовим таласима, његове области, његове две руке. Коме ћемо Богу принети жртву?"

Мудром Праџапати каже се у Химни Вишој **Души Параматма**:

"Ништа није постојало тада, ни видљиво, ни невидљиво, ни више сфере, ни ваздух, ни небо. Где је био тај омотач (видљивог)? У којем се кориту налазио, обуздан, талас? Где су биле те дубине бездане?"

Није било смрти, није било бесмртности. Ништа није објављивало ни дан, ни ноћ. Само он је постојао, не производећи никакво дисање, скривен у себи. Он није постојао (друкчије), осим у себи.

У почетку мрак је обавијао мрак, вода је била без покрета, све је било сједињено. Биће се одмарало у том хаосу, и све то велико рушило се од његове светости.

у почетку љубав беше у њему, и из његовог духа прво семе.

Ко зна ове ствари? Ко их може испричати? Какво је то стварање? Богови су такође били његово дело. Али он, који зна, како он постоји?

Онај, који је био први творац овог дела, придржава Га и ко други, осим Њега, то може учинити?

Онај, ко са врха неба посматра свет, зна једини све. Ко други зна ово знање?"

Ако се са аспекта запада посматра **космогонија Аријеваца**, њихова схватања биће "проста и несавршена" (Алфред Мори). "Земља (биће) утврђена на планинама."⁷³ Тада ће се пронаћи веза између семитске, грчке и аријевске космогоније. И код Јевреја се може видети упрошћено схватање света: "О Небо обесивши неиздрживи терет" речи песме у хришћанском православљу то потврђују, јер црквене песме у њему потичу из првих векова хришћанства. Значи, древни црквени оци, веома блиски библијском мишљењу (а то значи и семитском), **знали су да на свету постоји тежа!**

Земља је по схватању неких Аријеваца била учвршћена на својој основи: **"О Индра, рече Висвамित्रа, Земља беше безоблична и покретна маса; то си ти, Индра, извукао њену величину и учврстио је на својој основи. Благородни Боже, Ти си учврстио Небо и Земљу. Небо држе хиљаде неуништивих стубова."**⁷⁴ У овим речима садржано је много више него што западно

материјалистичко мишљење може појмити. **Рг-веда, Библија Аријеваца**, говори у метафорама, па у многим случајевима сликовите изразе треба схватити у пренесеном смислу. Хиљаду стубова је **основа сила**, истовремено унутаратомских и ванатомских, која држи не само атоме материје, већ и васељену (савремена физика). Практично говорећи данас нема разлике у схватању земљине теже и материје, чије масе, чак и на великом растојању, делују једна на другу, привлачећи све делове и одбијајући, тако да се на граници између привлачности и одбојности успоставља **равнотежа** сила. Последње откриће које су добили песници Арије, **потиче** из раније високоразвијене културе Аријеваца, преаријевске, и можда, из извора цивилизације **Ма** /Јуриј Тарапиано/. Али Митра и Варуна, чувари трију небеса, три ваздуха и три земље, који се помињу у Ведама: три дела света, који се деле на три локас, суштина су троделног света. Три дела неба-Диу, три дела ваздуха-Антарикша и три дела Земље-Бгу⁷⁵, према Ведама, даља су потподела. У томе се огледа брига састављача Веда да Аријевцима усаде троичност божанства у његовој основи, као и троделност видљивог, његовог дела. **Антхарва-Веда**, веома стара по својој садржини, мада је касније унета у ведску литературу, овако говори о аријевској космогонији.

Било би веома једноставно свести религију Аријеваца на обоготворење природе а затим, користећи већ формиране шеме упоредне митологије, објаснити значење божанстава. Међутим, ако **постоји** таква **основа** у ведизму, присутна је и **друга**, монотеистичка, којој се религиозни песници Веда константно враћају. Чиме је то изазвано? Простом жељом за јединством, коме су склони неки умови, или је, лак, реч о **другој, старијој традицији**? Ми на то питање одговарамо потврдно. Аријевци у преведском периоду били су сигурно на веома високом културном нивоу и њихов пастирски период био је доба **опадања** што се види из најранијих певања Рг-веде, где се излаже монотеистичка идеја. Она је, дакле, постојала пре ведизма, јер је унета у ведизам. Има основа за мишљење да су Аријевци у преведском периоду били не само културан народ, већ и моћан народ који је колонизовао Европу, посебно Балтик, много пре Велике сеобе Аријеваца у **VIII в. пре Христа**. Овај народ долазио је у додир са **цивилизацијом Ма** која је **постојала бар двеста хиљада година пре нашег времена**. Кинески, тибетански и индијски извори говоре о томе. Индијски праисторичар Тилак говори о звездама и сазвежђима Рг-веде, које су **све северне**, а не јужне како би требало бити. Касније је део Аријеваца кренуо на југ, поседујући **гвоздено оружје и конзв**. До сеобе у Европу није дошло пре припитомљавања коња. Само захваљујући **гвожђу и коњу** Аријевци су могли освојити Индију. Само захваљујући томе, они су се могли учврстити у Европи. То је било око VIII в. пре Христа. Међутим, и раније је на Балтику **било** Аријеваца. Они су вероватно тамо доспели у најранијем периоду припитомљавања коња. Могуће је да су већ тада знали да кују гвоздено оружје. Обично се открића, као што је ливење гвожђа, чувају веома дуго у средини народа који је до њих дошао, јер су она **одлучујући** чинилац у борби против непријатеља. Касније непријатељи долазе до тајне и почињу да је користе што прво доводи до дуготрајне борбе, а затим и до победе јачег. Тако се, вероватно, десило и са Аријевцима.

У ведском периоду, међутим, треба тражити сећања на **прошлост** у Ведама. По Максу Милеру, испрва је било свега **три Веде: Рг-веда, Јађур-Веда и Саман-Веда**. Касније су оне обједињене у једну Књигу са три дела. Појава **Атхарва-Веда** везује се за најстарији период, када су сабране **молитве брамана**, изговаране у време жртвовања. Ове песме и химне представљале су прилог религиозном коду у најстарије време.⁷⁶ **Атхарва-Веда у то време није улазила у Веде и, изгледа, није долазила у руке неупућених већ је чувана за посвећене.**

"Да свет, који у почетку беше безоблична маса која је пловила текућим водама; да нам земља и свет дају снагу и бодрост..."

Да нам земља, око које дан и ноћ теку воде, не опадајући, да млеко...

У твојој средини, о свете, крај твог пупка, где живи твоје добротинство, устрој нас и очисти нас!

Земља је наша мајка, а ја сам син земље.

Земља је мајка трава, из којих је све никло; земља и свет су чврсто утемељени на постојаним основама, лепим и пријатним! Да ходимо по теби увек! Велико је твоје место; постала си велика; велика је постала твоја сила; ти која дрхтиш и крећеш се. Нека те чува велики Индра увек. Ти, земљо, дај да будемо чисти, као злато; и да нас нико не мрзи.

Агни је у земљи, у травама; воде садрже Агнија. Агни је у камену, у човеку; Агни је у стоци и у коњима..."

У поређењу са речима молитве: "Земља си и у земљу ћеш се вратити", коју изговара свештеник на погребу православних, додајући; "Господња је земља и сви који на њој живе", може се уочити иста религиозна мисао, чији је смисао у признању да земља и све живо припада Богу.

"На земљи људи приносе боговима жртву, понуде, које су припремили; на земљи смртници имају довољно хране... Нека ми да земља дисање и живот, и нека ми да мир дуге године.

Земља се састоји од стена, камења и праха; земља је чврсто устројена; и поштујем свет, чије је дисање злато. Ја славим свет, који се све време обнавља, стрпљиву земљу, која се радује нашој молитви. Да живимо ми на теби, о земљо, ти, која доносиш освежење и храну, која је вредна и масна.

Свет, који се стално обнавља да би дошао до савршенства, у којем је Агни, живећи у водама, који је ухватио с леђа змаја, док је, дрхтећи, оставио неверне Дасиус, приклањајући се Индри, а не Вритри, он се покорио Сакра као свом господару.

У свету, где постоје чврсте куле које су богови створили, где постоји земља, на којој се они боре у свету, мајка свих ствари, нека да **творец васељене** сваком куту земље пријатност ради нас.

Тама и сумрак, дан и ноћ одмерени су на земљи. Земља и свет покривени су кишама; да нам дају они добро уточиште, где бисмо се добро осећали. Ти си брод велики који носи човечанство, дајући свим жељама што хоће, као млеко које се никад не смањује.

Мајко земљо, учврсти ме и устрој ме, да ми све буде благо; Ти си пријатељица неба; подари ми срећу и богатство.⁷⁷

Може се повући паралела између ове химне и православне молитве: "За благораствореније ваздуха и изобиље плодова земних Господу се помолимо!"

Певач Веда каже даље: "И сада се сва бића јављају на свету. Без труда (бола) небо и земља створили су великог Бога. Овај хор бића живих и неживих почиње да се креће: птице, четвороношци свих врста и родова. Ја славим у овај дан ово древно стварање, вечно, нашега Оца, нашега великог претка". Певач говори о Мануу, ведском Адаму, оцу човечанства, о "бићима живим и бићима неживим", под којима треба разумети живу и мртву природу, између којих ведски песник **не прави разлику**. Осетљивост основна особина живог бића, као и његове реакције, као одговор на осетљивост, по мишљењу Планта (италијански научник), **својствена је такође и мртвој материји!** Разлика је само у **количини, а не у квалитету**.

Ману, први човек Веда јесте отац бића и носи још и име **Ају**.⁷⁸

Ова космогонија разликује се од браманске и гопатабрахмана: Брама је створио земљу од своје ноге, ваздух од утробе, небо од главе, он је одредио Агнија за

чувара Земље, Вају као чувара ваздуха, Адитија за чувара неба, сва три бога створио је он. Овде се јасно види да, чим је та божанства створио Брама, они су његови ипостаси. У томе је сличност са ведизмом, а разлика је у фактичком опису стварања. По речима браманиста, након стварања Бог је саставио Веде, Рг одговара Агнију, Јаџур Вајиу и Саман Адитију.⁷⁹ Према Ведама, човек после смрти, ако је водио добар живот, добија небеско блаженство.

"Да дођем ја у породицу Вишну, где живе у блаженству његови верни људи", каже Диргхатамас, "онај, ко узноси жртве у част Вишнуа, (који чини) велике кораке, постаје његов друг у тим вишим сферама."⁸⁰

Звезде су душе умрлих по мишљењу Ведејаца: "племенити људи добијају (славан) чудесно тежак живот; њихова **сунца** сијају на небу; они добијају напитање богова (амброзију) и вечно живе" каже Саскиван.⁸¹

Овде се испољава **древно знање** Аријеваца да су **звезде - сунца!** Обичан пастир то **није могао знати!**

Умрли који су добили најбољи део на небу, називају се **Садхијас**, они су **полубогови**, истоветни свецима хришћанства. Ова особеност повезује есхатологију ведизма са култом предака и са мудрошћу древних који су заслужили **амрит**, то јест **бесмртност**.

То су у Рг-веди Рибхавас, Марутсас (Марутс) и Ангирас (Анжирас). Сви су они били заслужни верници, а Анжирас су вероватно били свештеници у преведским временима. **Ово** и јесте показатељ раније религиозне културе Аријеваца ведизма. У коментарима Браманама они су названи верујућим свештеницима.⁸²

Овде санскртолози греше када говоре о Ричи (Риши), који носи име Јадна, или Јаџна, то јест Жртва, сматрајући га персонификацијом жртве. Тај Риши могао је просто имати такво **име**, као што је сада Иванов или Џонсон!

Други аутор химне Људској души зове се Праџпати, то јест **господар стварања**, Гираниагарбха, чије име значи Златно Јаје, из којег је изашао Бог, а санскртолог ће узвикнути: "Ова стална мешања веома су честа у Рг-ведама и чешћа у другим Ведама, на другом месту то је Вак, то јест Глас (аутор надахнути), који се појављује као права кћи Мудрог - Абгриман" /Бартелеми-Сен-Илер/. Реч је о метафори, која прелази у реалност ради истицања **лика**, неразумљивој санскртологу који чита текстове кроз призму западног мишљења.

Ако се у хришћанству књиге Старог и Новог завета сматрају богонадахнутим, зашто се о последњим химнама Веда не може рећи да је зборник химни Веда божанствен? "Цареви Варуна, Митра и Ариман, који су створили јесен, месеце, дан, жртву, ноћ и риг, поседују несаломиву моћ".⁸³ Ми разумемо шта се жели рећи последњим изразом Веда. Он хоће да укаже на богонадахнутост књига. У супротном, ако одустанемо од тумачења речи Веда, многе ствари постаће нам нејасне. Осим превода језика, речи, фраза, постоји и превод мишљења, а ведско мишљење немогуће је превести на јудеохришћанско или тзв. Данашње западно, без тумачења метафоричности Веда. Санскртолог, пак, преведећи реч по реч, губи дух писма и не проналази **кључ** за њега, видљив у свим химнама Веда. Тај кључ је **алегорија!**

Најзад, нема ни синонима у западним језицима и ведском. Неки пут треба заменити реч читавом фразом што и чинимо у мери неопходној да текстови постану јаснији. Такве изразе или речи стављамо у заграде.

Можда су то били свештенички **чинови**, као што су у хришћанству "опат", "епископ" и тд; можда је то означавало његову **суштину**, као свештеника који се бави посебно темом Праџпати?

На крају, то може бити и поређење овог певача Бога са самим Богом да би се истакло колико је он у животу био праведан.

Мишљења смо да у таквим изразима треба тражити значење "свети", док помињање, рецимо, жртве уз његово име значи "**жрец**".

Примењујући метод санскртолога, неки научник ће, рецимо, за сто хиљада година наћи нашу јеванђељску рееницу: "Да се проспе светлост ваша пред људе, као Оца вашег небеског" и помислити: Говори се о синовима Божјим!" У ствари, ако је Бог отац хришћана, они се, као његова деца, синови његови, у исто време не јављају у том смислу као Христ, син божји. Они су његова млађа деца, толико млађа, да се никако не могу поредити са Христом.

Већ смо рекли да Златно Јаје **Гиранијагарбха јесте васељена**, и према каснијем учењу браманизма, Брама је био до дана Бrame (то јест стварања) у Браамми, и када се Брама пробудио после ноћи Бrame, он је изашао из Брахме, бога потенцијалног, и постао Брама који бди и ствара, бог активни. Он "замишља" свет и овај настаје по "мишљењу" Бrame.

О потенцијалном богу Браамми сви учитељи брманизма кажу; "**и онај ко пита о Њему и онај који Га објашњава греше!**"

Постоји аналогија са Брааммом и несазнатљивог бога Мојсија, као и несазнатљивог бога старих Грка. О томе ГОВОРИ и хришћанско учење о непознатљивом Богу: "Бога нико нигде не виде, њега ни анђеоски чиновни не могу видети"

Дакле, једна иста идеја Бога присутна је како у ведизму, тако и у браманизму, маздаизму па и хришћанству Јединство ове идеје изложено је у Јеванђељу по Јовану: "У почетку беше Реч".

Почетак овог Јеванђеља, који изражава ставове гностика, треба разумети, када је канонизован од стране цркве, као: "У почетку беше Идеја, и Идеја беше у Богу, и Бог беше Идеја". Византијски Грци поимали су ове речи као Логос Син Божји. То је антропоморфизам. Филозофски садржај хришћанства је изнад сваког антропоморфизма, а његов морал најбоље изражен и тешко да је могуће наћи другу форму морала.

Јединство учења о Богу које је у основи свих побројаних религија, указује на њихов јединствени извор. За верника он је сам Бог, а за западног скептика тај извор је најстарија цивилизација **Ма**.

Марутсас се у Ведама такође помињу као свештеници, или жреци, али са значењем ветрова. Не треба заборавити да су у том периоду Аријевци живели негде између Цунг Арије и Фергане, где су кише углавном ретке. Предуслов кише са неба је, наравно, ветар. И код православаца постоје службе божје за даривање кише. Не може се из тога извести закључак да хришћани "исповедају природни циклус"!

Ведејци су преткепитрис називали очевима жртве и они често као да се растварају у Агнију.

Већ је било речи о томе да се човек који хода степом постепено утапа у плаветне даљине. Дубина векова такође је даљина, такође са особинама перспективе. Детаљи у њој ишчезавају, остаје оно главно које ће такође за неко време нестати.

Преципитрис, нестају кад умукне последња реч религиозне песме. Једни иду Адити, други, који су заслужили, иду божанствима. Тело покојника враћа се у земљу, а душа бесмртна ступа под покровитељство Агнија, "који јој твори лако тело, ставља је у кочије, у којима одлеће на небо". Део који се раствара у природи је "дух живота", циватма која се раствара у праматма (параматма), души вишој.

Догма Ада појављује се у последњим Аштакас Рг-веде. Химна се обраћа Јами, цару Питрис, који персонификује земљу и смрт, како тврде Макс Милер и Алфред Мори. Јама је сличан Хаду и Плутону и Хоросу код Грка. И као што Хад персонификује земљу, која прима у себе мртве, тако и Јама у Рг-веди понекад добија исто значење: "Химна облацима, Вена: "Када они, који те желе, виде на небу како летиш на твом златном крилу, они распознају (препознају у теби) после Варуне птицу, која носи кишу у дубину Јаме.

Занимљиво би било напоменути да се реч "јама" задржала у словенском језику, где означава гроб, дакле, има ведско Значење!

Јама чува мртве које прождире огањ Мритиу. У овој речи јасан је корен словенског језика "умрети", "умри", који означава смрт.

Санкусука је саставио химну: "О Мритиу, иди другим путем; твој пут није пут божанстава. Ја говорим оном, ко има очи и уши; сачувај нашу децу, сачувај наше људе". Овде се може приметити паралелизам са стихом Библије: "Који има очи да види, и уши да чује". То исто значење носи у себи "чудо многооко, многоухо и многоруко" у бајкама, које приповеда словенски народ, "чудо осмооко", "чудо деветосилно", трава "дивосил", која чува од смрти, "чувар-трава".

Химна се наставља речима: "Живот и смрт се смењују. Да нам буде благодатна молитва, коју данас узносимо божанствима. Радоваћемо се (смејати) и плесати и продужићемо наш живот.

Ево бране којом спасавам живе; нека нико други међу људима не иде овим путем, нека живе стотине јесени; нека затворе Мритиу у његову пећину.

И ти, жено, иди на места, где још за тебе има живота. Пронађи у деци, коју ти је он оставио, живот, кога више нема. Ти си била достојна супруга домаћина којем си дала своју руку.

Ја узимам лук из руку умрлог за нашу снагу, нашу славу, нашу срећу! О, ти! Ево, да станеш и ми на том месту да будемо мушкарци срчани и победимо наше непријатеље (силне).

Иди, пронађи Земљу, ову мајку, широку и добру, која се простире у даљину. О Земљо, устани! Не повреди залуд. Буди за њега нежна и предусретљива. О Земљо, покриј га као мајка своје дете крајем своје одеће. Ја скупљам земљу око тебе. Ја правим ово брдашце, да твој прах не буде повређен. Нека чувају Питрис овај гроб. Нека направи (ископа Јама) овде твоје обиталиште.^{1a5}

Повуцимо паралелу између ове химне и песме православне религије: "Јуче беседовах са вама". У овим песмама је "лепота, која се не може изразити".

Рот тврди да се име Ману не среће у светим књигама маздаистичке религије, што наводи на помисао о каснијем пореклу идеје овог човека. Ова тврдња чини нам се прераном. То, што творци маздаизма нису унели неко име у своје Књиге, може значити само да са њим нису били сагласни. Поредеш иранску и ведску традицију, Рот каже да је мит о Јами у Рг-веди настао од раније легенде, у којој су Јама и Јами, два супружника, приказани као први људи.⁸⁶ Последње мишљење вероватно је тачно, јер је у старој традицији Ирана, која се пореди са Ведама, Јама син кога су богови дали Вивасвату за то, што је узнео жртву Гоама (Сома), а Вивасват је Агни, или пламен, који се сматрао првобитном тварју, живом душом и творцем жртве.

Бодри је пренео легенду, коју је изложио А. Кун, али ју је допунио. Ова легенда преплиће се са горе наведеном и лако је у њој препознајемо. Рот сматра да је Јама био први, који је платио данак смрти, како се изражава санскртолог, отишао у царство сенки и тамо постао цар. Седећи међу боговима у хладу величанственог дрвета, он с њима обедује. Као потврду свог мишљења Рот наводи химну Рг-веда, у којој се описује како Јама и Јами, деца Вивасват, Сунца, воде љубавни дијалог.

Сестра убеђује брата да је узме за жену. У томе се може видети, како примећује А. Мори, историја Адама и Еве, где Ева саблажњава Адама. Истовремено, у овој легенди постоји алузија на рођење будућих поколења. Али Ланглуа каже да је Јами на другим местима Рг-веде молитва. Тако, на пример, постоји молитва Индри која носи име Индране, као жене Бога. Молитва Агни зове се Агнаи, исто као да је она његова жена. Тако у Песми над песмама молитва постаје супруга Бога. Јама је у односу на Агнија исто што и Варуна у односу на Митру, каже даље А. Лори. То је Агни ноћни, Агни мртав у жртви и уснуо у Арани, које треба да се поново роди. Ведска химна говори да фигаспати, или жртва, умире и предаје своје тело Јами.⁸⁷ У химни о пламену, у коме гори покојник, среће се иста мисао: "О, Агни, не спаљуј, не уништавај овога. Не растргни му ни кожу, ни тело. О, Цатаведас, ако си задовољан нашим жртвама, помози му заједно са Питрис.

Ако си задовољан нашим жртвама, о, Цатаведас, окружи га Питрис. Он је дошао по тело, које носи душу. Нека буде он у власти богова.

Нека иде око у Сунце, дах у Вају. Предај Небу и Земљи, што си им дужан. Иди, предај водама и биљкама делове твога тела, који им припадају.

Али има у његовом бићу део бесмртни. Њега треба угрејати твојим зрацима, запалити твојим огњем. О, Цатаведас, у раскошном телу које си створио, уздигни га у свет побожних.

О, Агни, спусти га потом међу Питрис; нека дође он међу певаће и жртве. Одевен животом, нека прими он тело. О, Цатаведас, нека се сједини он с телом.

Али нека не дирне твоје раније тело ни црна птица, ни мрав, ни змија, ни звер.

Нека те сачува Агни, Сома, који је угасио жеђ деце свештеника, {нека сачува} тебе од ових (несрећних) случајева.

Али одведи (од њега) овог Агнија, који једе тело. Нека иде Јами, односећи са собом грех."⁸⁸

Како су се записивале ове химне? Свако племе, клан Аријеваца, ткало је на заједничком фону њихове религије света певања, при чему су неки састављачи остављали своја имена, а други нису. Али како у Рг-веди нису систематски изложене основе религије, може се закључити да су оне записане у другој књизи која није сачувана, а била је у рукама свештеника.

Да ли је таква књига уопште постојала? Она је морала постојати, јер саме Веде, на К-Рају К-Рајева, упућују на то, макар у виду напомене: "мудри дају много имена једином бићу". Дакле, идеја једнобоштва живела је негде, неко је био њен чувар и стално на њу подсећао. Ко би други, ако не свештеник, који је познавао своју религију боље од обичног смртника (гршника)?

Идеја облачења умрлог у ново тело није страна ни хришпанству, иако се односи на живе, који примају хришћанску веру: "Во Христа креститесја, во Христа облекостесја!" Примање хришћанства равно је "скидању са себе старог Адама" То се помиње у великом посту.

Ведски песници састављали су химне, посвећене божанствима, којима би често не они, већ други утврђивали ауторство, приписујући га старијим химнама. Значи, постојла је још неписана традиција, која је говорила о састављачима и чувала њихова имена. Систематизација певања коју налазимо у Ведама, већ је из каснијег периода и у њој је евидентан рад свештеника, јер често, касније написане, ове су химне по језику и опису места старије. Седам мудрих ришија, светаца првог периода ведизма, према броју седам зрака Агнија, добили су касније значење седам планета. Међутим, опис сазвежђа у Ведама каже да су, као што већ зекосмо, по речима Тилака, индијског научника, све северне, видљиве на небу Балтика. По браманској традицији зиши су први саставили химне, које су побудиле наклоност божанстава према људима. Такве су речи химне: "Риши, желећи да добију обилније

дарове, приближили су се боговима својим молитвама, сачињеним у метру (поетском)." Анжирас и његови синови сачинили су веома велики број химни.⁸⁹ У другим химнама Анжирас се помињу као они који стоје најближе божанствима и касније се проглашавају за Божанства. У песмама породице Готамида синови Анжирас спомињу се већ као помоћници Индре и ослободиоци небеских крава. Као што су се Анжирас на крају стопили са Агнијем,⁹⁰ свештеници старине растворили су се и слили са Девама и Марутсијем.

Према томе, бележи А. Мори, сећања на прве векокове религије аријевског друштва пружају двојаку идеју примитивне божанске мудрости и откровења. Ово двојство сачувало се током читавог периода Веда. И док једна говори о једином бићу, друга нагиње многобоштву. Химне су биле израз не само богопоштовања, већ и откровење. Њихово преношење, којим су се у почетку бавили кланови и породице, постало је обавезан део култа.

Ритуал и песме преносиле су се из рода у род и преживеле чак и времена, када је старешина у роду изгубио функцију жреца, а заменио га пурохита, религиозни саветник старешине, предајући сину у наслеђе своје функције, када су настали адхваривус, који су припремали за жртву, и ритвиц, или свештеници, који су обављали службу, хотри, уцатри, или певачи химни.

Таква је била ведска прошлост, када је аријевски народ лутао у Сапта-Синду, или Сапта-Синдху, славећи божанства и молећи их за помоћ. Један од најважнијих услова добијања ове благодети било је **чување** обичаја и традиције. Савремени Индијци верују исто тако: "Индра, Ти си творац среће Твојих древних певача" каже ведска химна. "Ја се супротстављам мојим непријатељима песмама, које потичу из моје породице и које ми је предао мој отац Готама" кличе Вамадева. Страхујући да ће изгубити ову **везу** са прошлошћу, која је **обележава њихову расу**, и желећи да сачувају снажну власт својих очева, старешине породица моле помоћу жртава Индру и Агнија: "Ја сам изговорио (испевао) ове старе песме, о Агни, и ове нове за тебе, који си (вечито) стар. Ове понуде принете су Ономе, који нас обасипа добротинствима; Свети Огањ одржава се из рода у род⁹² оно што повезује човека са прецима, а преко њих са Божанством јесу **химне и жртва**. Преци су се стопили са Богом ("починули у Богу", православни израз) и зато су они веза са њим. Тако је повезан живи с мртвим, а мртви са Божанством кроз живот вечни у Богу. **Први преци људи су Богови**. Живи су у вези са њима преко Питрис, Анжирас и Тарутсас. Златни ланац су молитве и жртве. Очигледна је Овде **двојност**, и то: молитве, то јест певања химни, и жртве. Прво је дато **свима**, друго **свештеницима**. Дакле, религиозне традиције, а могуће и **најважнији, чували су свештеници**.

Пурохита и адхваривус (адхвариус), хотри (готри), цхатри чувари су овог најважнијег дела **ведизма**, и од њих потиче напомена: "Мудри дају не једно име (већ многа) једином бићу."

Са друге стране, требало је да свештеници и практино уживају низ привилегија, а да би их сачували и били свима **потребни**, они су били принуђени да **задрже најважнији део религијских функција за себе**. Код Јевреја такву улогу имали су Левити. Код хришћана свештеници, који су вршили бескрвну жртву. Молитве, које они при том читају, изговарају се шапатам и обавијене су тајном мистерије. Жртвеник додирују само свештеници. Код Јевреја ковчег завета био је неприкосновен. Могли су га дотицати само Левити тако да Вооз, који је хтео да придржи ковчег који се у превозу нагнуо у страну, убијен је. Да ли га је убио Бог или сами Левити, небитно је. Важно је то да ковчег нико није смео дирати под претњом смрћу.

Ведејци, а касније Словени Венди чували су традицију. Код Словена она је променила своју форму, пратећи измене у језику и његово удаљавање од санскрта.

Измењени језик у погледу ортографије више није одговарао санскрту и код Литванаца сличност са санскртом сачувала се вероватно отуд, што су Литванци стигли у Европу много раније, заједно са Вендима, у праисторијска времена, кад још није било масовних сеоба народа и када се традиција могла очувати нетакнутом.

Поштовање обичаја, традиције и свакодневно понављање песама била је **основна дужност** Аријеваца. Тиме су у себи учврстили и начела морала. "Свештеник је њен најпоузданији и најупорнији чувар" - каже А. Мори. Као старешина религиозне породице, он треба да пружи пример својим понашањем и својом побожношћу. "О Вригаспати, име Реч (светог) треба ставити изнад свега. Изговарајте ово име, које је за наше пријатеље највеће и најспасоносније. Нека се изговара оно изнад огњишта, и нека се његова благодет (врлина) испољава тамо високо. Као што се јечам чисти у ситу, Реч се ствара у души мудрих. То је искушење верних пријатеља, јер је сва њихова вредност у Речи. Али има и оних који виде Реч, а да је не виде, и слушају, а да је не чују... (жрец) се може сматрати поузданим пријатељем, а да ипак благодат не следи из његових напора. Магична (крава) не даје (жртву) млека. Он слуша Реч, али је она јалова и без благодати. Реч се не налази у њему, који на тај начин обмањује наду друга. Ако је и чује, то је само споља. Он не зна пут, којим се долази до плодова. Пријатељи имају очи и уши; душа је за њихову врлину (дела) слепа и глува... Када су такви свештеници ваши пријатељи за богослужење, када за (тајну) дела, која захтевају живу и мудру душу, ви имате само та (сува) језера, свети прописи се силом остварују, а предстојеће жртве скрећу са пута.

Несрећници, који не иду ни са људима, ни са боговима нису достојни да носе (звање) име свештеника, нити да врше приношења. Они прљају Реч својим грешним (гласом); безумни, они су као ткач, који тка платно (уз помоћ) плуга.

Сви пријатељи, који су се окулили због Жртве, радују се видећи појаву понуде (жртве). Али жртва, које заудара на грех, обична је декорација без (магичног, светог) дејства".⁹³ Тако говори Вригаспати.

Овде се види како су високо морални морали бити свештеници ведизма. Аријевци су божанство сматрали законодавцем на моралном плану, али са друге стране, то није строги судија Израилља, Јехова, кога се треба бојати слично као и сатане. Аријевско божанство просто лишава благодети грешника, а жртва, коју приноси грешни свештеник или огреховљен човек, лишена је тајне. Бог Ведејаца је свепраштајући и милостив према људским греховима. Такав је Варуна, чувар морала. "Он је пун праштања (благости) чак и према ономе, ко је починио грех"⁹⁴ речи су химне. "Пред таквом религијом, где из мноштва персонификација произлази (таква) идеја јединства божанства, где Бог мрзи грех, љубећи праведног, познати аутор "Историје старосанскртске књижевности" морао је прогласити ведизам правим открочењем" каже о Максу Милеру А. Мори. Ми кажемо да је ведизам прехришћанство у коме још нема Христа, али садржи учење веома блиско његовом учењу, шта више, је вероватно да су у православно хришћанство унесена та учења, индиректно преко славенског паганизма, који се такође називао православље што значи, заправо славити пут Права.

Са друге стране, јединство божанства јасно је само по себи у Ведама, и "плурализам физичких персонификација", како о њему говори А. Мори, само је спољашња страна религије. Интерно, она је - једнобоштво! Кључ овог једнобоштва, како би имали власт тумачења, држали су у својим рукама жреци-свештеници и њиме се користили, не испуштајући га из руку. Духовно вођство над људима уопште захтева огромну пажњу, јер веома брзо свако религиозно Учење може бити вулгаризовано, сведено до фетишизма, или чак до паганства. Управо због тога сваки свештеник **мора** поседовати веома развијен осећај за **морал**. Веома често

свештеници су долазили у конфликт са делом непросвећенх Аријевцаца, који су, могли тежити прво - многобоштву, а друго - задовољењу простих жеља, док су њихове молитве биле пристрасне, егоистичне молбе. Свештеник слаб духом и осуђен од стране Вригаспати, улазио је у компромис са таквим појавама, лишавајући се благодети, а јак, прави свештеник враћао на прави пут Аријевце који су прекорачили границе дозвољеног. Он је био њихов истински духовни отац. Такве захтеве у основи поставља и данас пред свештенике хришћанска, нарочито православна црква.

Механичко понављање речи и жртве јединог бића није довољно, каже Вригаспати. Религија, која се састоји од езотеризма и ритуала или егзотеризма, **жива** је док је жив у њој езотеризам. Од тренутка победе "молитвеног млина" над живом молитвом, у њој започиње царство пуке обредности, или егзотеризма, рађају се посебне, међусобно супротстављене **културе**, а религија прелази у просто многобоштво, које више ни са чим није повезано.

Тежећи постизању **награде** ведски Аријевци обраћали су изузетну пажњу на испуњавање **обрета**. "Ранији, наши претходници каже ведски песник, обраћајући се Индри "о Боже, који си познат по Твојим подвизима и сви Те призивамо, чинили су као и данас, и постали Твоји пријатељи. Тако су поступали ови (људи) старога века, а тако чине и нови; ја долазим са њима; сиђи да мислиш на (нас) мене."⁹⁵ Овде се, дакле, суочавамо са општом појавом код примитивних народа, који још нису дорасли јасном схватању независности добра од небеске награде. Човек још "тргује" са Богом: "ја ћу Ти чинити добро, а Ти мени заузврат подари вечно блаженство". Бирајући између добра и зла, такав човек приклања се добру с надом да ће му оно донети више. Аријевац није увек био сиромашан. "Ово богатство, које су они који немају сматрали као укор када га немају, Ти држиш у Твојој руци"⁹⁶ каже химна Савитри. Он је, дакле, сматрао обавезом да буде побожан, како би сачувао своје богатство. Међутим, временом морална свест преовладава и достиже висине, наводи А. Мори.

Наравно, Аријевац је дошао до тога под руководством својих свештеника – елите који су одговарали захтевима што их је пред њих постављао Вригаспати. Треба знати да је у то време образовање ових свештеника било најбоље, а вероватно и најбоља организација саме религије, која је усоставила Хијерархију и свештеничку дисциплину.

"Индра односи од нас смрт"; "О богови, подарите нам стогодишњи живот!" "Да знамо за богатство, снагу и срећну старост. Да користим дуго светлост и идем ка старости, као Сунце ка свом заласку"; "По милости Индре, који дели (с нама) нашу срећу, да буду плодне наше краве и крепке, да буду оне наша радост и дају нам храну изобиља. Дај нам и намени нам, као и нашој деци, и нашим унуцима обилне жетве, јер ми вас молимо за благо које може бити постојано и (цветати, обогативати) развијати се".⁹⁸

У овим химнама јасно долази до изражаја жеља да се уз божју помоћ добију земаљска блага у замену за испуњење религиозних обреда... Овом молбом обраћају се Аријевци Индри, Варуни, Марутсима, Агнију, Девама. Прасканва каже: "Света молитва често помаже стварању човека." "Не добија помоћ само војник у боју, већ и муж, који жели да добије сина. Мудар је који се моли";¹⁰⁰ "Молитва му је (човеку) вредела коња, крава, блага сваке врсте". "Он ради за благо народа (химна Савија), кнез, друг врлине, који у част Индре приноси жртву и свету химну поје) или који прати молитву богатим даровима."¹⁰¹ Дакле, овде наилазимо на помен кнеза, који је сигурно тежио могућој раскоши богослужења.

"Ко тражи, тај и добија", говори Кутса.¹⁰² Ово место може се упоредити са местом из Јеванђеља: "Иштите и даће вам се; тражите и наћи ћете; куцајте и отвориће вам се."

"Треба молити Њега (Агнија)" – каже Кутса "Нико се неће преварити у својој нади (очекивању), ако је **постојан** у својој молитви."¹⁰³ "Јер Ти, о божанствени Агни, (говори Гатама), дајеш ономе ко поштује богове, богатство, изобиље и снагу велике породице... Ти си срећан, жртве којег Ти примаш. Он живи у миру и поседује моћ. Његова снага расте непрестано и бол не осећа."¹⁰⁴

Кад прети моћан противник, религиозни вожд, кнез, добија помоћ божанстава: "Његови су људи јачи, његови ресурси већи; он креће, пун богатстава и бори се истрајно у бици, свагда херојски у својим дејствима."¹⁰⁵

Идеја у овим химнама разликује се од Израелћана, којима је обећао Мојсије: "Поштуј оца својега и матер своју, да ти добро буде, и да дуге године поживиш на земљи". Не поставља се питање о моралу родитељском већ се тражи безусловно поштовање без обзира на њихову грешност. Код Аријеваца оца и мајку замењују богови. Земаљска, пак, блага, пашће у део онима који поштују богове, а богови су безгрешни и бесмртни. И награда за добро је **овде**, на Земљи.

На крају, појављује се и више схватање независности доброг дела од награђивања **овде** или на небу: "Честит муж иде на небо, заузимајући своје место међу бесмртнима."¹⁰⁶

"Племенити људи имају чудесну судбину; њихова сунца сијају на небу; они добијају свој део напитка богова (амброзије) и продужују постојање."¹⁰⁷

Безбожник ни овде, за земаљског живота, ни тамо, у загробном животу, не може ништа очекивати: "Када ће Индра уништити безбожног, као што се гази ногом трн?"¹⁰⁸ "О, богови, да узмогнемо с вашом помоћи у погодан дан напасти армију грешника!" И на другом месту Аријевци се моле: "О, Агни, не слушај молитве (безбожног), који одбија да Те призна за Господа и да Ти принесе дарове, и онога, који Ти ретко пева похвалу; обојица су грешни."¹⁰⁹ "Чувај се да нас не погодиш или оставиш; не одузимај нам ове нежне радости, о Магхаван, о Сакра, не разбијај Јаја, која садрже наше наде; не разбијај посуде (вазе) наше љубави, ове нежне деце, што клече на коленима."¹¹⁰

Када Индра, кога јак расрди, хоће да га уништи, он га побеђује руком слабога, да сатре његову гордост: "Уз помоћ козе Индра је убио (усмртио) лава; иглицом пробушио стубове."¹¹¹ Ове речи говоре о томе како ништаван може бити узрок смрти гордих, али само ако то хоће божанство а не безусловно као у јудеохришћанству. **Достизање савршенства дужност је живих:** "О Варуна, спаси нас од зла! Брзи Адитијаси, ви, који сте постојани у вашим делима, одагнајте од мене зло, као што несрећна мати одбацује од себе плод свога безакоња."¹¹² "Агни Бог, који спасава од зла, злобе и прогона, чисти нас од греха и заслужује наше обожавање."¹¹³ Ова блага, која долазе од Бога (јединог бића са многим именима) нагоне људе да воле небеског заштитника: "Агни, Ти си наш заштитник брижни и наш Отац; Теби дугујемо живот; ми смо Твоја породица."¹¹⁴ "Приђи нам Агни добротом Оца према деци својој; буди наш пријатељ, наш добротинитељ; Ти си добар и милостив."¹¹⁵ Такве исте молитве упућене су Индри: "О Индра, ми смо Твоји пријатељи и ми Те поштујемо као нашег спаситеља."¹¹⁶ "Онај који је зао само ради тога да неуморно бије грешника и безбожника, зове се Индра."¹¹⁷

Пријатељство Индре са верником Веда толико је драгоцено, да он чини све да га заслужи.¹¹⁸ Уопште, добијајући безбројна блага од богова, Аријевац им узвраћа љубављу, која се ни са чим не може поредити: "О Индра, ја Те волим више него оца, брата, који ме може оставити. Ти си за мене Отац и Мајка."¹¹⁹ Дакле, ведизам је

такође био религија љубави као и хришћанство: "О Варуна, да будемо срећни Тебе славећи, Тебе молећи, Теби служећи."¹²⁰

Као паралела овим речима могу се навести речи православне песме: "Тебе, Бога, хвалимо, Тебе, Господа, исповедамо, Тебе сви Анђели, Тебе небеса и све силе..." Сви ови цитати, посебно неки од њих, истоветни су многим молбама "молитве господње".

Даље Рг-веда даје опис седам моралних правила, која су установили мудраци. "Прекршити једно од њих, говори Трита-Аптија, значи постати отпадник (грешник)". Касније су та правила измењена, али најстарији текст каже:

- 1 Пијанство
- 2 Прождрљивост
- 3 Претерано општење са женом
- 4 Жеља
- 5 Грубост у поступцима - данда
- 6 Грубост у речима - парушиам
- 7 Насиље

најстроже су забрањени. Само свемогући Бог зна људску несавршеност и Аријевац моли божанство: "Поштовање, које се може имати према људима, никада није недовољно; један је праведан и разборит; он воли мудре, али је беспоштедан (суров). Други утерује страх и вређа слабога, користећи се силом. О Богови, такав прекор не може се Вама упутити."¹²¹

Дакле, и највећи верник мора још тражити (овде је то управо истоветно хришћанском схватању грешности човека!) помоћ Бога у животу и опроштење грехова. Такво схватање бога далеко је од гневног јеврејског Јехове, од округлог Сонма божанстава Грка; **Аријевско божанство је свепраштајуће и многомилостиво**. Индра и Агни опраштају грехе и њима се Аријевац обраћа, молећи за опроштај: "Агни, ако смо погрешили, ако нисмо ишли Твојим путем, путем Права, опрости нам! Ти си наш рођени, наш Отац, заштитник који предвиђа."¹²² "Ми деца Богова и људи, смо учинили велика одступања од закона Права (грехе), учини да не осећамо њихову тежину, ми, који смо Твоји пријатељи Твоји синови."¹²³

Обраћајући се Варуни, Митри и Адитијас, Ведун (Ведејац) моли за опроштај грехова, којима га је увредио: "**Ја сам вероватно грешан пред вама у многим гресима, али Ви ме волите, као што отац воли свог пропалог сина.**"¹²⁴ "**О Адитијас, заштитите наш живот од удара који му прете; да нас зли не увуче у своје мреже. О Богови-Спаситељи, не предајте нас у свом гневу у мреже наших непријатеља! О Адитијас, избавите нас од (зле) њушке вукова.**"¹²⁵ У Библији постоји слично место: "Ослободи моју душу од мача, Господе... Спаси нас од чељусти лавље... Многи устадоше на мене."¹²⁶ "**О Варуна, избави нас (ослободи) од ланаца који нас везују одозго, одоздо и по средини. Син Адити, жртвом коју приносимо, нек очисти грехе наше.**"¹²⁷ Реч *rig*, *rg* у словенском језику добија значење "раж", усев, храна и "рига", на којој млате сноплје, суше га и чувају од киша. Вероватно, одатле и "рог"; "роген", немачка реч са значењем "раж". "Жито", други назив за раж, вероватно потиче од "жива". **Веда на словенским језицима значи "наука"**, "ведати" "знати", "знање", "причање", "приповедање".

Аријевац се обраћа небу и земљи: "Ако смо згрешили пред Боговима или нашим пријатељима, нашом децом или нашим оцем, нека нам наша молитва да опроштење. О Небо и Земљо, чувајте нас од зла."¹²⁸

Код Аријеваца постоји низ облика очишћења, као што су обраћање боговима, жртва, умивање. Чистећи телесну нечистоћу, они, као при крштењу водом, чисте тело од грехова.

"Умиј ме и белји од снега бићу" каже се у псалму Давидовом, који се обраћа своме Јехови. Иначе јевреји старог завета су припадници семитске расе чија кожа има доста тамног пигмента у себи, а очевидна је њихова тежња да се буде бео што је синоним за чистоћу и друге божанске атрибуте. "Воде очишћења, однесите са собом све што је у мени грешно, све зло, које сам могао починити грубошћу, проклињањем и неправедношћу". Жртвовања су такође очишћујућа у очима Аријевца (жртва захвалности). Она се састоје у изливању соме на жртвени огањ. Жртвовања животиња мало су позната код Аријеваца за разлику од семита. Понекад се приносила као жртва коза, посебно Индри и другим боговима (ипостасима). У посебним, нарочито важним случајевима, приносио се као жртва коњ. Сличан обичај је забележен код прехришћанских срба приликом сахрањивња где се коњ ратника спаљује заједно са њиме – "Племе које спомену смо под именом Сарбин, спаљује се огњем, када им умре владар или старешина; они такође спаљују његовог јахаћег коња. Они имају обичај, сличан обичајима индуса-аријеваца; то само, делимично, помињали при опису планине Кабха и Хазарске земље када смо говорили да се у Хазарској земљи код Хазарског владара налазе Словени и Руси и да се они спаљују на ломачама."-каже Ал Масуди арапски историчар из тог времена. "Нека нас не одбаци Митра, Варуна, Ариман, Ају, Индра, Господ Рибхавас и Марутс, јер ћемо прогласити при жртви добротинства коња брзог, који је искочио од Богова."¹³⁰ "Нека нам да тај коњ стоку и коње, људе, потомство и све што даје богатство, које све одржава; нека нам улије овај жртвени коњ снагу!"

Овде се **јасно** указује да Митра, Варуна, Ариман, Индра **јесте** господ Рибхавас и Марутс(ас), дакле **једино биће**, "којем мудри дају не једно име". На овом месту Веде **наглашава** се једнобоштво.

Аријевац је тражио предзнаке за будућност у томе, **како** је коњ ходао, како је легао, како је било привезано копито, како је пио, како је јео. Познато је да је на Ригену словенски врховни жрец **чинио то исто**. **Бели коњ** био је света животиња ригенског храма и био приношен као жртва.

Жртвовање коња обављало се на следећи начин: један човек морао је ударити жртвену животињу. Срце, груди и језик остављани су за јело, потом се то месо бацало у огањ (Агни) заједно са (пандас) погачама од пиринча са маслом, док је свештеник, присуствујући жртви, изговарао молитве. Ове жртве приносиле су се у време младог или пуног месеца, што указује да жртвовање животиња потиче из **другог, лунарног култа**, док је ведизам култ Сунца. Таква жртвовања носила су назив Дарсапурнамаза¹³¹, јер је у тим тренуцима природа доживљавала промене, и човек је тих дана склон да се моли боговима. Молитве су Аријевци изговарали три пута на дан, у различито доба дана ујутро, у подне и увече. На изласку Сунца они су га славили, као све птице и жива бића, радујући се дану. Ови моменти молитве називали су се код њих рита, или истина. Касније, уместо приношења колача Агнију, почели су да врше данастутис, мољења.¹³² Ако је то алузија на пуруша медха, или жртвовања људи, таква се жртва није одржала због одвратности, коју су према њој осећали Ведејци. Јаџурведа преноси, како се 85 људи разних кланова везивало на стубовејупас, или стубове жртвовања, а након певања, посвећених жртви Нарајана, одвезали би их и пустили.¹³³ Сматрамо да је и та форма жртвовања потицала **такође из лунарног култа**. Замена жртвених људи изливањем и паљењем масла практиковала се код Грка и Римљана у другом облику.

Остаци ведске религије Аријеваца делимично су сачувани код народа Европе и нарочито у словенском свету како у легендама или фолклору, тако и у религијама. Али без обзира на то што је Индија прешла у браманизам, персонификација молитве је Брахма, што је већ алтернативни ведизам.

Много ближи ведизму су маздаизам, словенско православље (нехришћанско), митраизам и сав ведски ритуал, као и његов морал, заснован на љубави Бога према људима, као и на љубави људи према ближњем и према Богу, појављујући се као прехришћанство, посебно у његовој обредноморалној сфери. Намерно наводимо читав низ паралела.

Без сумње, Аријевци су прво обоготворавали природне појаве, као и сви примитивни народи, с том разликом што **идеја** једнобоштва, која је потицала из **претходеће старине** није никада умирала. Чак и у периоду обоготворења природних сила, тежила је обједињавању раздвојених божанстава, да би на крају крајева рекла: "Мудри дају више од једног имена **једином бићу**". Наше је мишљење да историја људске културе обухвата сувише кратак рок и оно, на пример, што се догодило. пре десет хиљада година, ми, заправо, чак и не знамо!

Проучавање либијског корита Нила тек је започето и о старом Египту до времена савременог Нила још ништа не знамо. У палеографији постоји само једна назнака о геолошкој **катастрофи светских размера** која је изазвала потапање западног дела Средње Азије у периоду плиоцена и кватернера, када су се Каспијско и Аралско море налазили на месту ледника, који су надолазили са севера. У камбријском периоду Каспијско море било је под водом океана, а Аралско на копну. У исто време на месту Антилских острва налазило се Велико Антилско острво, величине савременог Гренланда, а поред њега, у Тихом океану, додирујући обале савремене америчке Калифорније, друго острво, вероватно **Ма**. Треће острво било је јужније и обухватало Гвајану, још јужније је лежао Бразилски део, уз Атлантски океан, а западније треће велико острво, које укључује Перу, Чиле и јужни део Аргентине. Тамо је, претпостављамо, била цивилизација, коју је Платон називао **Атлантида**. О свему томе има веома мало података у људској историји. На срећу, кинески, тибетски и индијски документи о Цивилизацији Ма већ се проучавају. У Ведама такође налазимо податак о **нестанку света**. Дакле, Веде морају бити **много старије**, него што се у западној јавности уобичајено говори.

Мануови закони узгред, потичу из те старине. По индијским изворима **династија Ману** живела је пре 30 000 000 година (тридесет милиона година). Можда је ова цифра удесетостручена. Међутим, и 300 хиљада година је дуг временски период!

У сваком случају, морамо рећи да су код Ведејаца **метафора и алегорија**, као и код свих древних народа, биле веома коришћене и код Ведејаца често заоденуте у истину. Често у песмама, где су стајале речи: "Он је, као Индра, ишао храбро на непријатеље" (на пример), касније је отпадало поређење "као" и остајала фраза: "Он Индра ишао је храбро на непријатеље". Таква персонификација веома је честа и изазвана перспективом времена, заборавом претходећег, губљењем везе између слике и њене садржине. Алегорија и метафора ушле су у Веде у толикој мери да се сама од себе одвија идентификација с оним, са којим се пореди дати херој, чије име постаје свето. Облици светости различити су код разних народа. Код једних они се изједначавају са вишим слојем, код других - приближавају божанствености, а код трећих, као код Ведејаца, сливају се с њом.

Адалберт Кун сматра да је својевремено код Индоевропљана постојао заједнички фонд веровања и митологије, из којих су произашла веровања Грка, Латина, Гала, Германа и Словена. Тако се ведизам појављује као култ најстаријих предака. У првобитној патријархалној религији Аријеваца се жртвовање постепено

заменењује изливањем коме, а сама ведска религија постаје учење љубави и у том погледу надмашује хришћанство. Браманизам, иако настао из ведизма, деформисао га је и постао друга религија. Док Аријевци ведизма и нису увек монотеисти, многи њихови свештеници су то били, што доказује стално помињање "јединог бића" у текстовима. У ведизму се не јавља идеја изабраног аријевског народа, као код Јевреја, а код њих нема ни одбацивања других народа, као нечистих, налик животињама, и ти други народи заузимају своје место у природном поретку. Расно мешање је било забрањено и то из разлога очувања својих природних аријевских карактеристика као што су изглед, мишљење, физичка конституција. Како је на дуге стазе ипак дошло до расног мешања Аријевска цивилизација је била осуђена на пропаст. Зато је и део Аријеваца емигрирао на север и запад, (делом и на исток у Кину и Јапан где су положили темеље тих цивилизација), а део се трансформисао делом физички мешањем са другим расама, а делом духовно успостављајући браманизам, који је пратио нови начин мишљења условљен новим измењеним психо-физичким карактеристикама насталим расним мешањем са инфериорним народима. Тако су Аријевци из природног поретка прешли на кастинско уређење. Појам "париј" настао је после ведизма, већ у браманизму, негирајући аборигине Индије и спуштајући их на положај "парија" ниже касте. Ведизам, чиста религија љубави, конзистентна са природом и њеним законима није имао потребе за увођењем касте већ је устојство друштва произлазило из способности и талената појединаца који су заузимали своје место у друштву, које је сагласно са њиховим психо-физичким диспозицијама. Да није било расног мешања, које је са становишта биологије, антиприродно и контраеволутивно, јер природа тежи да усаврши врсте диференцирањем исте, вероватно би цивилизација древне Арије трајала и данас. И саме јединке различитих врста и раса се физички не привлаче, било да су то животиње или људи, и у природи се не налази на примере мешања разних врста или раса у оквиру исте врсте уколико постоји могућност одабира. Врсте у складу са околином еволуирају ка бољим и савршенијим јединкама, док преживљавају само оне које су у најбољем сагласију са природом па и околина тако детерминише могућности развоја врста.

Колебрук, проучавајући календар Рг-веда, Циотиш (Ћотиш), датира га касније од XIV века пре Христа. Међутим, може се сумњати у правилност таквог закључка. Докумената, која би апсолутно указивала на ове векове, нема. Можда је у питању XIV а можда XLIV. **Аријевци су могли живети у Седморечју, Цунг-Арији (Yung-Arya), Фергани. Међутим, могли су живети и у Европи,** јер последњи подаци Тилака, индијског научника, говоре да су Аријевци пре **светске катастрофе** били и у Европи. Палеографија указује на потапање Азије, Сибира и других делова света у силуријској епохи, као и у камбријској. Мезогенско море простирало се на територији данашње Средње Азије, Индије, Кине, Средоземног мора и Европе. Постојао је континент Гондвана, који је повезивао данашњу Африку, Јужну Индију, западни део Аустралије, Арабију и Мадагаскар у једну целину.

О једној од таквих катаклизми повезаној са потапањем читавих континената под воде океана, постоји податак у Ведама. О њој се говори као о **рушењу света** или нестанку света. То је несумњиво некаква светска, геолошка катастрофа. И **све оне** познате су палеографији!

Сапта-Синдху, или Синду је Седморечје, које и данас носи то име. Тамо су неко време живели Аријевци. Наше је мишљење, како смо већ рекли, да су у то време, вероватно као последицу **светске катастрофе**, ведски Аријевци који су преживели, доживели **опadaње сопствене културе**, поставши пастири и ратари, али су сачували сећање на Једино Биће. Рг-веда, зборник религиозних песама, сведочи о томе више пута.

Од **Ведејаца** су настали **Венди-Словени**, који су живели на Балтику. Можда су они одвојени од Арије након једне од светских катастрофа, јер су вероватно насељавали овај к-рај пре Велике сеобе народа. Литванци и Срби, који су им сродни, до данас су сачували језик, веома близак санскрту, То не би било могуће да су се, на пример, Литванци, као и сви, померили у време Велике сеобе. Они би се помешали с другим народима и тешко да би сачували чистоту језика.

Поменимо укратко име Ману које је име 14 легендарних хероја Индије, од којих сваки влада неко време, на чијем се крају свет **делимично руши!** Било је већ седам Мануа. Књига Мануових закона, или Манава-Дхарма-Сафра је религиозни, морални и социјални код, по којем и данас суде трибунали у Индији (Наравно, Аријевске крви у Индији има само у траговима, тако да њихову баштину користе други, касније придошли народи тамније пути). Он се приписује првом Мануу, Свајамбхува, сину Бrame, који је по њему обучавао свог ученика Бригу 30 000 000 година пре Христа. Ма колико био дуг овај рок, чак и ако би износио 300 000 година, па и 30 000, било би то веома много за нас и нашу праисторију. У том случају он би се поклапао са постојањем цивилизације Ма, са којом је аријевски свет без сумње долазио у додир, а вероватно је од ње и потекао.

Наш циљ није религијски рад, као такав, већ проналажење религијско-историјских веза између Арије и словенства и његове религије паганства.

У другом делу нашег рада даћемо приказ паганства код Словена и повући паралеле.

ДРУГИ ДЕО

МИТОЛОГИЈА СЛОВЕНА И ЊЕНА ВЕЗА СА ВЕДИЗМОМ

Као што знамо из првог дела нашег рада, у ведизму није могућа персонификација Сунца. Индра, Варуна, Агни, Пуруша, Савитри, Митра итд, представљају ипостасе јединог бића, јер ниједно од ових божанстава није у позицији надмоћи. У суштини, ситуација је иста и у паганству древних Словена. Постоји Исварог-Исвара-Ишвара касног периода Веда, који се може назвати оцем божанстава, ако се заузме став да постоји Браахма, бог несазнатљив по себи. А он је код Словена носио име прашћура, то јест претка. Звали су га прадед, прадо. Земља је носила име прабабе прабе. Понекад се звала и прабка. Од прадеде и прабе настали су богови и људи. **Сварог је поверио богу Коледу Коло Времена.** Симболички се ово Коло представља у Коледине дане, око нашег Божића, а нарочито за Дан Кришне, када после зимског солстиција дан постаје дужи. Из тога се види да је у основи паганства такође култ Сунца. Коло је представљано на следећи начин: Словени, који су се окупљали на зимске празнике стали би у коло (круг) око Зиме-бабе (лик земље зими), пред којом се палила слама, а од тог огња (Агни) би палили глину у средини точка са кола, који су уз песму и грају, музику и плес котрљали путем. Точак је требало да има седам пречага, као симбол седам светова (боја) Агнија. Овај обичај сачувао се у Русији све до Првог светског рата и могли смо га лично посматрати. У неким местима у колу се палила "смољанка", обично гвоздена кутија са смолом. У другим местима на сваку пречку точка везивали би упаљену свећу, те га тако гурали улицом, као обећање пролећа.

Небо-Сварга било је обитавалиште Сварога-Исварога. Када би у време празника небо прекрили облаци, говорило се "Сварог се љути". Ако је сијало Сунце, говорило се: "Сварга се радује". Небо је било оно, што се "приљубило уз земљу", а овај савез неба са земљом објављивало је коло, јер "око земље небо се припило", а гледајући наоколо, у пољу, може се видети Сварогов круг. Отуд идеја кола-точка, као идеја Сварога. Круг, пак, као бесконачност, симбол је божанства. Сунце је такође округло. Коло године представља смену годишњих доба. Паљење центра точка, према томе, обећање је повратка светлости и топлоте.

Сварог, као и Браахма, не помиње се у словенским народним веровањима или легендама. Он је деда или прадеда и то је све. Познато је да, "када је земљу слепио, Сварог створи богове, децу своју, а ови се спустише на земљу и почеше се играти, потом се посвађаше, па коме прамен ишчупаше, на земљу га бацише, и где влас паде, тамо се дрво прими, а где прамен тамо шума цела".

Након стварања богова Сварог је створио људе: Праду и Прабу. Занимљиво је да се Прадо сједињује с њим самим, као што се Питрис сједињују са Индром-Агнијем-Варуном. Пандан овој првој, ведској Тримурти у словенској религији је Триглав-Тримурти. То је Триглав Ригена кога чине Колед, Вишњи (Вишну), Сиви (Сива). И осим што је Бог зиме, Колада је и Бог поновног рађања светлости и топлоте, Вишњи - Бог чувар топлоте, кога Сиви (касније Црнобог) уништава ("пожре Црнобог светло, и би тама"). Дакле, одмицање дана доживљавало

се као прождирање светлости од стране Сивог-Црнобога. Иако Сива није ведски Бог, његово име сачувало се и код Словена. Очевидно га треба схватити као Бога зла. О "црним боговима" мало се говорило и за њих су знали само кудесници, чаробњаци, који су живели на Волхову, где је, вероватно, било пребивалиште свих паганских испосника и где се учило врачању. Много од овде цитираног преузели смо из усмених предања старине, од староседеоца са југа Русије. У поноћ на Божић домаћини би изводили коње "звезду да виде" и говорили:

"Гледај, коње, звезду ову,
то Сунце сија,
то душа гори!"

То се чинило "да коњи здрави буду". И у овом помињању Сунца и душе која гори, јасно је сећање на ведски израз, чији је смисао: "звезде су душе светих, које су постале сунца". Ово је такође обраћање Марутсама и Питрис-Анжирасима, само се њихово име заборавило услед хиљадугодишње старости.

Староседеоци северно од Јекатеринослава уверавали су нас: "У старо време људи су знали писати! Другачијим писмом од данашњег, а писали су **кукицама**, линију су водили богови, а под њу су кукице лепили, и читати по њој знали!" Санскртски натписи пишу се управо тако што се повуче црта, а под њу стављају разне кукице. Како се ово хиљадугодишње сећање могло сачувати није на нама да судимо, а шта је оно значило, ми разумемо. Вероватно је још била жива традиција, која је **усмено** преносила много тога, што је хришћанство избрисало из сећања већине. Ретки су били познаваоци ове усмене традиције, али су је упорно преносили другима. Мислимо да ће се та традиција потпуно прекинути и стога је записујемо.

Такође смо имали прилику да будемо сведоци смрти једног паганина за време грађанског рата на југу Русије, који је говорио: "Прекинуо се златни ланац и тог ланца више неће бити!" Овај деда плакао је пред смрт не због тога што је нестала Русија, и уступила место СССР-у који је заправо нова Хазарија, већ "што се прекинуо златни ланац". По њему, од првих дана света до данас успоставио се ланац паганске традиције, који су "умни људи" преносили један другом. Револуција је ову традицију нарушила. И у "*Записима Пуковника Махајева*", који још и данас живи у Бриселу, налазимо белешку о "паганима", чија је мајска славља видео. То је било у поноћ и, како он тврди, ово славље око ватре састојало се у приношењу жртве. Судећи по свим подацима реч је о мордвинским слављима. Њихово паганство било је **неведског** порекла, мада су у њега могле делимично проникнути и идеје ведизма услед суседства са Словенима. У ведизму нема жртвовања људи, она су спорадична, будући да су унета из других религија. Нарочито жртвовања у Кијеву, која су **сва** донели Варанзи, или Варјази, потицала су из Скандинавије. Исто се може рећи и за ригенска жртвовања. Риген је, будући под утицајем Данаца и Скандинаваца уопште, Гота, Швеђана или предака германских народа, несумњиво претрпео њихов утицај. Али Словени су, углавном, као и Ведејци, избегавали људске жртве.

Варанзи су се у потрази за легендарном Гардарикијом (Нова-Града!) кретали све даље на југ, док нису стигли у Кијев, и даље уз Босфор до грчких колонија. Тамо се неговао култ Гороса - Хороса. То објашњава име Сунца Хорос. Сунчани дан звао се "Хоросов дан", одакле потиче руска реч "хорошо" (добро, лепо). О људским жртвама у Волшком крају, од Нижњег до Москве, где су живели остаци Волшких народа, Мордве, Черемиси итд, зна се из полицијских извештаја из времена царске

власти. А руски пагани, који су на пример живели у Вјатској губернији, нису приносили такве жртве.

"Вјатску грамоту", написану на староруском, делимично народним језиком, доставили смо у Руски музеј културе у Сан Франциску. Поново ју је издао 30-тих година нашега века у Бриселу извесни К. Н. Платунов, стари емигрант (пре револуције).

Као што је познато, пагани Волшке области су народи финског и волшко-бугарског порекла, те се и њихово паганство у основи разликује од словенског паганства.

О Сварогу су Словени говорили: "Дед седи на облаку, сам себе за браду држи, а свет се за њега држи".

У овом раду не инсистирамо на томе да је наше мишљење једино тачно. Ми износимо наш став, који се можда веома разликује од званичног става. Међутим, кад већ постоји, имамо право да га искажемо. **Круг Сварога** био је у основи црквене славе на селу, на југу Русије. Наиме, у селу Јурјевка ископавао би се кружни ров на тргу испред цркве и на дан црквене славе у огромном заједничком котлу кувала се "страва". Из тог котла делили су се тањира са "брјашном" старима што су седели уз ивицу рова, који се звао "јама". Била је то такође "страва", само већ скувана. Давали су је изабрани деда и баба, који би говорили: "На здравље, да дуго живите!" и, клањајући се свакоме, дед и баба пунили би нове тањире. Стари су "седели на земљи", а пред њима је био столњак у виду салвете, прострт на трави, а на њему чаша с "медовином", припремљеном за ту прилику (преврели мед са водом) и "брјашна", храна. Било је ту и празних тањира, а места поред њих била су слободна. То су била места умрлих у тој години. По спољним обележјима била је то **Тризна**. По унутрашњем садржају беседа са умрлом браћом, сестрама. Деда, који је делио, викнуо би: "Дођите нам, очеви, мајке да једете с нама брјашна!" За ову трпезу нису пуштали ни младе, ни децу, **терајући** их одатле. "Брјашну" су могли јести **само старци и старице**. Наравно, у речи "брјашна" лако препознајемо "брашно".

Старима који би закаснили говорили су: "Седите до Зворожине!" А то је, несумњиво, била модификована реч "Сварожина". Деде и бабе су, дакле, били блиски Сварогу или су се с њим сједињавали. Знамо да су у ведизму Анжирас били прво жреци, затим су Питрис првобитно били преци, Марутси ветрови, а потом су сви постали Агни, односно, стопили се с њим. Дакле, и овде јурјевски празници "Зворожине" нису ништа друго до тајно општење и стапање са Сварогом.

На обеду "Зворожине", питало се: "А где је Иван Грицков?" "Тај неће доћи!" одговарао би неко: "До Петрива је отишао!" То је значило да је Иван Грицков умро. Сељаци су мислили да су Петри "Онај Свет", Заправо, захваљујући продору хришћанства у словенску праксу, **Питрис су се помешали са Петром**.

Јурјевске "Зворожине" падале су у јесен. Вероватно почетком октобра.

За припремање "брјашне" бирао се крупан бик, ујутро у зору се клао, а **изнутрице** бацале у ватру! Тако се жртва одржала у виду припрема за црквену славу. Сељаци су ишли на јутрење и на литургију, а "брјашну" су јели после службе, одлазећи из цркве. Понекад би се десило да буде хладан дан, да пада киша или снег и тада би бабе и деде долазили у кожусима и ваљенкама, апи су седали на земљу, говорећи: "Само да **Бог** да, да не урастемо у земљу (т.ј. не умремо)!"

Медовина се припремала тако што се **трипут** стављао у њу квасац. Хмељ се додавао, говорећи: "Да буде добра Зворожина (Сварогина)!" То је радила посебна баба, којој је упутства давао "зворожни дед" онај, који је руководио празником прошле године. На сам празник бирали су другог деду. По правилу, сви су му указивали велико поштовање у току године. Такође су поштовали и бабу, која би понекад долазила у кућу да грди сељака због лошег опхођења према жени. Кривац

јој се није супротстављао, већ би покорно погнуо главу, говорећи: "Тако, мамо, тако!", а она би га лагано вукла за косу. То се звало "поука".

"Зворожиној" баби обраћали су се читаве године они, који су желели да сазнају будућност. Једна од њих била је чувена по свом знању, "**виду**". Ја сам као дечак једном пожелео да откријем, шта она стварно "зна". Добивши од мајке тобоже да купим дрвене клизальке за зиму, увече сам се запутио код ње. Она је живела на крају села. Дошао сам, покуцао на прозор, а она отвори врата па, угледавши ме, дуго није хтела да узме новац ни да гата. На крају, већ се и не сећам, ја је наговорим. Она ме повела иза куће, у двориште, да се не види са улице, ставила ведро воде тако да се у њему види месец, и рекла: "Де, да видимо". Почела је нешто да шапуће безубим устима, а потом рекла: "Видим ја много шта... Тако, у граду идеш у школу, потом у другу, трећу, четврту, пету. Завршићеш, мислићеш да си све научио, а ипак ћеш морати целог живота да учиш! Живећеш у страним земљама... Странкињу ћеш оженити, два пута... Биће велики рат, много ће народа изгинути, сачувај Боже, прекрсти се она, а ти ћеш преживети и још ћеш се вратити као стари... Преко мора мало је среће. Мало је и код куће. Умрећеш спокојно, много пута ће те смрт хватати, али ће те сваки пут пустити". Не сећам се више свега, али оно **главно** рекла је тачно! Готово откад зна за себе, писац ових редова морао је провести у туђини. Много пута му је и смрт претила. Два пута се женио странкињама. Све се показало као тачно и у оном делу, који се тиче учења. Променио сам пет школа.*

У овом врачању можемо видети паганску традицију која је преживела векове.

Како је "зворожна баба" стицала знање, за мене је остала тајна, али можемо претпоставити да су јој га преносиле претходне бабе. Сељаци у томе нису видели никакво "врачање" нити су бабу сматрали "вештицом".

Зашто се ово сачувало баш у Јурјевки? Отуд, што је најближа железничка станица била удаљена неких сто врста, а Дњепар са својим паробродима на педесет врста, ако не и више. Градска "култура" пијанчења и разврата није дотакла Јурјевце. Они су остали изван њеног утицаја, окамењени у хиљадугодишњој традицији. Можемо о њој судити како хоћемо, али једно се не може порећи она се у Јурјевки сачувала дуже него у другим местима.

Тако су се на дан црквене славе обележавала паганска славља. Међу њима, сећам се дечјих игара. Једна од њих састојала се у "горењу". Дечак или девојчица стали би на "крај", место, које се увек бирало на истоку, и на њему би штапом цртали **птицу**. Када сам питао, зашто, одговорили су ми: "То је **Ириј**!" Сељаци су говорили да у јесен "птица лети у Ириј". Притом та птица није била збирни израз, под којим су се уопште подразумевале све птице, већ посебна птица. Не подсећа ли на ово место изрека у Веди: "када виде тебе, Птицу, која лети у Јаму..." С тим што се овде види Птица, која лети у Ириј, а не у Јаму (нешто попут Ада). Ириј је Рај. И сама реч "Рај" измењена је реч "Ириј".

"Зворожна баба" причала је деци као бајку:

"А та Птица свим је птицама Птица!

И куд она лети, тамо и све.

А лети она у Ириј славни,

и перо њено није обично, него златно!"

(Ј. Мирољубов је двадесет година свога живота провео у Америци, а при повратку у Европу, умро је на броду из непознатих разлога. (прим. ред.))

А деца су певала, плешући на једној нози, пре него што ће "горети":

"Ој, Доло, Доло!
златно Перо!
А чији то прстен
на ручици,
на вез
сребрни,
бронзани
паде?"

После ових речи " онај који гори" је одговарао:

"Ој, горим, горим!
Као Сунце
и као јагањци,
беж'те кући!"

И опет по други и **трећи** пут деца би певала прву песму, а затим би се после речи "онога који гори": "беж'те кући!" дала у бег. Овде је јасан **одраз** идеје Агнија: горети значи пламтети у жртвеном огњу, сама реч "огањ" означава такође Агни, јер се у словенском језику оно изговара "огањ". Иако "а" прелази у "о", значење **корена** се услед тога не мења.

Јагње (агнус) је **дар** Агнија. Окрећући се према земљи, Агни даје **топлоту**, појављују се агници, или јагањци. Међутим, шта представља "Доло"? Доло је такође Ладо само преокренут, да не изазове **прогоне православних хришћанских свештеника**, који су их по иницијативи епископа веома често предузимали у прошлости. Гатање "прстеном" било је раширено код Старих Словена када су желели да сазнају, ко ће први нешто започети. Везивали би мараму у чвор на средини, а на једном од њених крајева везивали прстен и још два пута све заједно завезали. Они који су одвезивали узимали би свако свој крај (ако их је било само четворо), а ако би у њему био прстен, то је значило да он треба први почети.

Хата (сеоска кућа) представља скровиште, симбол је спасења. Управо је Ладо (Доло) био Златно Перо. Није ли он она Птица, што је свим птицама Птица? Вероватно је био, кад се у дечјој песми тако помиње. Из других извора сазнајемо да је Ладо био Бог љубави, чији су симбол била два голуба, који се љубе на Празник пролећног сунца, чије слике налазимо код уметника Стелецког, Билибина и др.

Православно хришћанство је учинило голуба симболом Светог Духа, а народне бајке га претвориле у **Жар-Птицу**.

Ладо је вероватно био истовремено и птичји Бог, као што је Велес био звездани Бог и заштитник муза, а такође и **стоке**, животиња, звери. Његов симбол било је **јагње**, или ован, теле. Из овога није тешко закључити да је био идентичан са Агнијем, чији је симбол такође јагње. "Баба-Јага" је у бајкама слушкиња овога Јагни-Агнија, јер корен "јаг" или "аг" значи "огањ". Огњенбог Словена исто је што и Агни-Бог. Код нас се нису сачували **записи** словенске религије, који су сигурно постојали, пошто су их **ревносни хришћани спалили као "црне књиге"**, и тиме народу свом исекли везу са прошлошћу.

Горење је симбол **живота**. Скокови преко огња практиковани су у Јурјевки лети, на Ивањдан. Ноћ уочи Ивана-Купале!

Купал је Бог умивања код Старих Словена. Он је и Бог плодности, плодова, изобиља. Купати се значи умивати се. **Купал је био Бог душевне и телесне чистоте**. Умивање је истовремено представљало и **службу** Богу - молитву. Људи

су се купали у мовници (умиваоници) - бањи, воденици, која је истовремено имала функцију храма. Овде можемо приметити евидентан дијаметрално супротан став од касније усвојеног хришћанства по коме је свака делатност на одржавању, улепшавању и чистоти тела, као и свему телесном и материјалном, сматрана грехом, који је понекад, као у средњем веку, водио у екстреме, да се људи скоро и нису купали, или веома ретко навлачећи за то специјално припремљено одело како се не би додиривали.

Воде су такође биле оно што су "таласи" за Ведејце, тј. **есенција Индре, који је створио "светлост и таласе"**. Купала је, дакле, био близак Индри, а како је овај био Бог Сунца, то је и Купала, у ширем смислу, такође Бог Сунца.

Птица се помиње још у руском средњем веку у *"Голубијој књизи"*. На југу Русије све до Првог светског рата, голуб и ластва сматрани су **светим** птицама и деци се строго забрањивало да их додирују.

Могуће да су их сматрали светим због љубави према купању. Често се могу видети и роде у води како стоје на једној ноzi, а затим ударају крилима по води и ласте, које се купају увече као и голубови. Чим су се те птице **купале, значи молиле** су се. Тако су Словени, вероватно, објашњавали ово купање. Није се дозвољавало купање у реци пре Празника Зеленила. Он се поклапао са Тројицом. Тог дана све је било украшено зеленилом. За ручак се служило печено јагње, украшено зеленим гранчицама, које је лежало на зеленој трави. Зелени боршч био је тог дана омиљено јело, уз њега су се служили колачи са месом и мирођијом, зеленим луком и першуном, при чему се уобичајено стављало три пута више поврћа, него меса.

По кућама је све било украшено зеленим клечевом, тј. гранчицама бреста, брезе или тололе, док су поља била покривена дебелим слојем свеже траве. У цркама се ишло са зеленом гранчицом у руци.

Зар та **три дана** нису била сећање на пастирски живот Веда? И јагње је било **симбол** Агнија тог дана, а само зеленило симбол Индре, чије се име заборавило. Јер, управо Индра-Сунце, Дајбог, Хорос, Јаро, Ладо-Купала омогућују појаву зеленила, шаљући на Земљу **топлоту и светлост**.

Дајбог, или Даж-Бог даје **кишу**. Он даје и жетву, прираст стоке. Трава, клечево **симбол** су пролећа, доба Хороса, **лепог времена**.

Читав дан чују се песме, плес, музика. Ако нема коме за жртвена приношења, има **медовине**, тј. превреле смеше меда, воде и хмеља. На другим местима прави се брага, од слатке шире, а ова од проклијале ражи, која се држи на тамном месту док се не ушећери и пошто се прелије кључалом водом, додаје се квасац. Добија се киселкасто јако пиће тамне боје, налик на пиво, са мирисом и укусом вина. Брага у извесној мери подсећа на квас, посебно житни, али је јача и тамније боје.

Пре Празника Зеленила слави се Дан Црвене Планине, Пролећни празник или Радоница. Говорили смо о Празнику Зеленила због његове ловезаности са буђењем зеленила, трава, обнављањем живота, појавом првих јагањаца. Дан Црвене Планине је Дан пролећа. Он се празнује месец дана пре Празника Зеленила и у последње време већ се поклапао са јеврејском Пасхом. Тог дана Словени су украшавали неко **брдо** или **планину**, а ако је није било, правили су брдо насипањем, украшавајући га цвећем, углавном лалама, руменом румеником, белим слезом, петлицима, љубичицама.

На том **брежуљку** дочекивали су рано ујутро Сунце, које је **плесало**, радујући се дану буђења живота.

За тај дан заказивале су се свадбе. "**Свадга**" су прсти свештеника којима је **везивао супружнике** исто онако, како данас свештеник у православном обреду

склапања брака везује руке младенаца. Као и на Празник Зеленила, и на Дан Црвене Планине припремало се јагње, прасе или гуска. Некад све заједно. Јаја и млеко, сир и павлака стално се служе у великим количинама на колу. Коло је, као и у Јурјевки, округли ров, уз чије ивице седају људи, прво старији, а потом и млади. Велики заједнички котао садржи "брјашну". Поред стоји тегла с медовином или брагом. Мртви се позивају на прославу речима: "Хај'те с нама јести брјашну сочну и пити медовину јаку!"

После ручка служи се јело од павлаке и сира, помешаних и зачињених медом. По завршетку таквог пролећног јела, почиње изливање (сома!) медовине на земљу. Старешина рода говори: "То је вама, оче, а то вама, мати!" Он ставља комад јагњета у траву, говорећи: "А ако се стидите нас, рођаци наши па нисте дошли, после узмите и једите!" Изливши медовину на траву, најстарији отпија из чаше, даје другом, трећем, по части, по угледу, а затим и осталима.

Појевши хлеб, испечен на павлаци с медом, сладак, са сувим воћем у средини, попивши брагу, сви остају до вечери, спавајући у пољу три ноћи и славећи три дана у част **Хороса, Јара, Дајбога**.

Радост Црвене Планине испољавала се кроз свеопште ликоване, Словени су се грлили, љубили, говорећи: "Дан Црвене Планине је дошао! Рођенима живот донео! Буди здрав, друже!" У те пролећни празникне дане јагње је било важно ритуално јело. Оно је означавало **спасење** људи од зимске студени, од недруга Љутића, оно је било **симбол** пролећа и препорода, **праштања**, родбинске љубави. Тих дана свако је могао прићи заједничком котлу, чак и ако ништа није имао. Братска трпеза била је за све. Свадбе, које су се тих дана организовале, увеличавале су славље. Песме, игре, изливање хмељне медовине (сома) били су у функцији **повезивања** родова. Родови су се међусобно састајали, а старешине родова братимиле.

Бог Јаро плесао је у пољима, међу цвећем, а његова глава, уместо косом, била је обрасла жутим, црвеним, плавим, белим цветовима, око којих су летеле пчеле. Пчела је била свети инсект. Она је била учесница пролећног славља. И мед и восак биле су свете ствари, Од воска су се изливале свеће, које су се ноћу палиле (Агни), до рађања зоре (када јутарњи Ашвин јаше небом). Јутарњем сумраку, зори певали су химне и Сунцу, **Дајбогу-Хоросу-Јару** певали су словенски родови похвалу. Сунце је грејало њихову душу и тело. Сунце је водило Весну, окићену цвећем. Кленов слатки сок, медовина (сома) изливао се у његову част на траву, стојећи лицем према истоку, бацајући увис ведрине ка небу. Купала, Ладо и Љељ били су божанствене суштине у служби људи. Химне, похвале, славе певале су се божанствима, праћене скромним молбама: "Дај нам, Боже, стоку! Дај, Боже, здравља, снаге и добра свакога! Заштити нас, Боже, од непријатеља!" Више од тога нису молили. Више није ни требало: само да божанства чувају род. Остало ће људи и сами учинити. Рад је људска обавеза. Словени нису пребацивали на божанства свој рад и бриге, знајући да божанства могу да буду благонаклона, али не и да раде уместо човека! Земљу оре човек, а не божанства. Радити у пољу мора свако и свако мора пазити стоку, али је само божанства могу чувати од болести. Од града и јаких киша чува Перун. Од суше штити Дајбог са Пољевим, Цветићем, Зрнићем. Од штете у Земљи Бог-Коренић, Стаблић, Листић. Али земљу узорати, стрњиште подрљати мора човек.

На Пролећну Мов (Мољење) долазили су кудесници из шума, гатали, предсказивали, читали чаробне молитве, исцељивали болесне, лечили, тешили тужне. Они су поседовали велико знање (Веду) и помагали, не узимајући заузврат ни сребра, ни злата. Парче хлеба или меса обавезан је дар, а новац чаробњаку није био потребан. Он је живео у шуми, одећу је примао са захвалношћу, а новац за

куповину одеће давао другима. Ништа није продавао, нити куповао. Међу кудесницима били су и чаробњаци, који су могли да дозову умрле, а мртвог оживе. Они се никад нису појављивали међу људима, јер су се као црнобошци молили Црном Хоросу, те су их се сви бојали.

Старешина у роду читао је молитве и могао је давати благослов, али обични, док су кудесници давали благослов божанствени. Он је имао моћ, коју није имао старешина у роду. Његове молитве биле су изнуђене, јер кудесник није увек био при руци. Ако је, пак, био, вршио их је он, а вршио је и жртве. Жртва коју би он принео "долазила је до Бога". Жртва старешине у роду представљала је минималну обавезу према божанствима.

Словенски празници били су везани за Сунце. Оно је бацало "златне перуне" на поља, оживљавајући их. Сам Хорос био је Перун, Јаро, Вишњи. Није било оштре разлике између њих. Триглав Ригена био је симбол Тримуртија, којих је било много: сва божанства делила су се на низ Тримуртија. Сви они чинили су три периода сваке активности: почетак, средину, К-Рај. Због тога су Купала, Ладо и Љељ били заједно. Стога су Бореј, Сиви, Љутић били скупа. Бореј је почињао да мрзне земљу, Сиви настављао, а Љутић (негде око нашег фебруара) љутим мразем ударао на све живо. Чим благи Јаро дође, све је оживљавало, он је био Бог среће и радости. Ладо је био Бог мира и љубави. Љељ Бог деце који је љуљао колевке док деца спавају, тешио их у дечјем плачу и страху, који нису могли да изразе. Он је био Бог светлости и чистоте. Увече је палио звезде на небу да се деца не би плашила и да би одрасли видели. Богу Љељу су се обраћали за потомство, молећи га да им пошаље Љаљудете и њему су та деца била посвећена: дечаци су постајали кудесници, а девојчице, иако су остајале да живе у роду, помагале би другима у болести, порођајима и бринуле се о старима.

Да би могли да развију своју сопствену културу и цивилизацију, Словени су, разуме се, морали имати и манастире и велике храмове. Имали су их чак на Ригену и на Прибалтику. Међутим, ови храмови нису се раширили због туђег утицаја и промене религије,

Живећи природним животом, Словени су имали религију, повезану са природним циклусом. Чак и савремено православље сачувало је у дубини своје обредности утицај паганства. Тако су многи религијски обичаји преузети из религије Словена. Сви ови обичаји, као што су благосиљање стоке, освећење плодова, освећење пшенице, вина и јела, истог су порекла. Неки од религиозних обичаја православља потичу из јудаизма, други из византијског хришћанства, али основна маса долази управо из паганства. Јесењи празник паганске Нове Године или Велике Овсени, који почиње негде половином септембра, поклапа се са успењем Пресвете Богородице. Тог дана Словени су украшавали цвећем и зеленилом Жртвену гору, ону исту која им је служила за Дан Црвене Планине и певали химне божанствима неба и земље, благодарећи им за жетву и земаљске плодове и молећи да не ускрате милост, да поврате пролеће, топлоту и Сунце. Тих дана Словени су носили улицама точак, увијен у цвеће. Ако није било цвећа, украшавали су га цветним тракама и зеленилом, класјем, сламом. Све су то симболи природе која цвета и рађа. Велике корпе, кесе, ћупови јабука, крушака и других плодова, буренце жита и меда, хлеба и мяса, масла, сала, млека и сира стављали су се на Овсену Гору, посвећивали Дајбогу Перуну, Вишњем. Химне и плесови, жртва и молитва чинили су садржину ове службе. Од првог жита правило се прво брашно и први хлеб, који се предавао Дајбогу.

Први сноп чувао се до Коладиног дана, а онда стављао у специјални угао куће, око чега су се обављале молитве на Дан Кришне.

Трећи дан Великих Овсени посвећиван је Братској тризни. Тог дана ископавао се у пољу, најчешће К-Рај горе или брда, округли ров, јама, која се затварала око брда и у њу би седали они који празнују Тризну. Њен смисао је у посвећивању Тримуртија, Бога са три лица, стога се и звала Тризна. Корен *зна* означавао је, као и данас, **знање** или Веду (Веда). Тако је Тризна представљала оваплоћење три Веде. Ова реч неспорно има ведско значење. Празник је био праћен певањем химни, након чега се приносила жртва у помен покојника и служило сочиво и кољиво. Сочиво и ко гвиво била су јела од натопљених зрна жита, јечма и пшенице, скувана у каши са медом из саћа. Тачно име овогјела је "кутја". Корен *кут* означавао је место. Свако је морао појести кашику ове каше, узносећи похвалу боговима, након чега су приступали "жаризни", тј. кушању жртвеног меса.

Уз жаризну пила се брага, медовина од хмеља или кисели воћни сок (сома). Старешина у роду или кудесник сипао би тај напиток на земљу, говорећи: "Пијте с нама, браћо, који почивате у Сварги! Једите са нама брјашну, кутју, жаризну. Дођите нам на Тризну братску!" Међу местима која су заузимали живи, била су предвиђена и места за мртве, којима се стављала храна (Јурјевска Зворожина), крчаг пива и жаризна са кашом. Међусобно разговарајући, сећајући се покојника, који су "отишли Наву да виде, одакле не долазе жетву да жању", хвалећи њихове врлине и подвиге, Словени су јели и пили, повремено се обраћајући и слободним местима, као да је покојник неприметно био присутан на том **месту**. Кутја је стајала на том месту, жаризна је стајала на њему, а покојник је и био и није био. **Био** је, јер су у то веровали присутни за трпезом Тризне, али га није било, јер га нико није видео. И овде су, вероватно, кудесници испољавали своју **моћ**, чинећи **сугестијом** да се умрли виде међу живима. Томе је доприносило и пиће (сома), које је било јако, као и емоција, коју је сигурно изазивала свечаност славља. Довољно је било да неко узвикне: "Слава боговима! **Видим мог оца!**" да и други, понети овим речима, верујући чврсто у **одсуство смрти** и само у "**онај свет**", **виде** то исто. Колективна хипноза обузимала је присутне и они би падали у екстазу. "Како се пење високо на дрво да кроз ноге Нав види, лазећи да не падне: јер, ко падне, живот изгубиће; зато рекох како оде да кроз ноге наву гледа." *ГО Петру и Февронији Муромским*". Јер Нав је овде, свуда, треба само "живота се лишити" или просто "са дрвета пасти". Умрли су долазили "из Нава, одакле нико жетву не долази жети".

Контакт са мртвима остварује се у Јаву преко Нава. Рај, или божанско обитавалиште, где (Анжирас, Питрис и Марутсас у Агнију) преци, прашћури и шћури ("Ћур, ћур, ћур ме!" обраћање шћуру, прашћурима, светим прецима, исто је што и обраћање Анжирас, Питрис) опште са Јавом преко "Нава". То је некакав прелазни ступањ, јер ако живимо у Јаву, ако сам живот (истицање Живе кроз време и простор) може тећи само захваљујући Праву, основи, која постоји испод њега и коју је поставио Бог (ипостаси Сварога), у будућности човек "иде у Нав", тј. у загробни живот. Дакле, **смрти није било**, тежило се само да се "у Нави виде" они, који су **отишли**. Говорили смо да се у степама коњаник у галопу постепено смањује, постајући тачка и нестаје у плаветној измаглици. Он **постоји**, али га **нема**. Такво је схватање смрти паганских Словена. Они су тако доживљавали и **одлазак** "тамо" као растварање "у Сварги", преко Нава.

С друге стране, уводећи хришћанство, Грци су Русима усађивали да је све, што је раније било свето "ђавоље".¹³⁴ Смисао чланка Гомолицког састоји се у томе да су хришћани беспошtedно одстрањивали **све паганско** из обичаја.

Војничке Тризне организовали су кнежеви са дружинама у помен палим јунацима у боју. Сеоске пак, посвећивале су се умрлој браћи, сестрама и родитељима или рођацима уопште {људима истог рода}. То је била **беседа** са

рођацима, који су отишли у Нав. Ведски Аријевац говорио је "Јама". Словени су седели са ногама у **јами** (кружном рову) и као да су дотицали Нав ногама, беседећи са мртвима. Овде је већ почетак симболичког **општења** са покојницима. Са друге стране, пошто је Тризна била у **јесен**, сматрало се да би рођаци који су се **пробудили у пролеће** опет **заспали** током зиме и ова је Тризна била некакво опраштање са њима до следећег пролећа. Приносећи жртву на ТризнуЖаризну и пијући медовину од хмеља, Словени као да су се враћали ведском животу, настојећи да у њега укључе **и мртве**.

Какав је животни круг (коло) човека? Јутро почиње јелом и пићем, после молитвеумивања. **Умивање** се предлаже и мртвима у виду приношења на Гору Медовине. Затим следи позив на **пир**. Уводећи тако у своје животни коло умрлог рођака, Словен га је уводио у свој живот. Дакле, **смрт тог дана није постојала**. Није постојала ни у друго време, јер су Словени веровали да се у водама могу видети мртви. У ведру воде се на месечини може видети вољена особа. То је исто што и магични кристал. Виђење "Нава" у њему исто је што и поглед у онај свет. "И тамо је **свет исти**" говорили су на селу "стари људи" "И тамо људи земљу ору, жању и сноплје скупљају. И тамо се коњи на воду воде". У чему је разлика између "оног света" и овога? У томе, уверавали су они, што тамо "нико никада не плаче и не болује. Тамо нема ни зла ни несреће."

Готово исту такву земљу тражили су и Варјази, истражујући по легендарној Гардарикији. Нашли су Новгород! Нашли су Кијев. Гардарикију нису нашли. Па ипак, тражећи је, кретали су се ка горњем току Дњепра и даље, ка Цариграду. Други народи тражили су "Острво Среће". Сами Словени стигли су у Европу, тражећи "Рајску земљу". Револуција је дигнута у покушају "стварања земаљског раја". Као и увек, људским очима привиђа се нешто **боље** од њиховог текућег **реалног** живота. Све отуд, што нејасно осећају разлику између реалног и истинитог.

Словени су познавали ту **разлику**, они су држали кључ ове тајне, јер су знали Јав, Нав и Прав.

Словени су веровали у загробни живот друкчије од хришћана. Они сматрају да "тамо постоји све, што и овде". Таблица Хермеса такође каже: "Звезде су горе, звезде су доле, небо је горе, небо је доле". То је иста идеја. Како је и одакле идеја, коју је изложио Хермес, могла бити позната Словенима, друго је питање. Међутим, одговор је у томе да су **све** идеје општепознате, пошто потичу из истог извора. Тај су извор претходне цивилизације.

Религија је налагала чистоту живих. Одлазак на Тризну у прљавој одећи сматрао се грехом. Са друге стране, молитва је била сједињена са умивањем, и једно без другог није ишло.

Обред купања био је посвећен атрибуту Купали, ако се ради о купању у реци, језеру, док се умивање вршило у бањи, која се звала мовница (умиваоница), тј. молитаено место. Оно је било посвећено Сварогу, мада се његово име није помињало. То се види из Стварања Света: "Бог Сварог у Мовници се умивши, и обрисавши се крпом, баци је доле и тако земља постаде". Умивањем се тако **понављао** акт БогаОца. Овде ћемо се сетити ведског схватања: "Жртва је акт, подобан стварању света". Тако је, према ведском значењу умивања, оно било и акт стварања, и жртва. У XIII веку Митрополит Новгородски Кирил, писао је у својој грамоти: "И сад чујемо, где се унутар Новгорода невесте воде на воду. И сада не кажемо да тако чине, већ то проклињати наређујемо". Очишћење **водом** један је од најстаријих словенских **обрета**. Тако се прање мртваца обављало увек и обавезно. Овим прањем он се чистио не само од телесне прљавштине, већ и од грехова. У селима то су радиле посебне старице, уносећи у ту радњу религијски смисао. У

Јурјевки сељанке су читале Псалм Цара Давида: "Умиј ме и бељи од снега бићу", обављајући купање покојника. Оне су то чиниле у празној соби, у коју нико није смео улазити пре свршетка обреда. Као знак очишћења мртвацу су облачили све чисто, по могућству бело и црно. Одећу у боји нису облачили.

У томе се осећала најстарија традиција. Наиме, крај куће, у којој је неко умро, није било дозвољено **викати**. Строго се забрањивало **гласно дозивање** мртваца под претњом последицама. Сматрало се да је он још **био у телу**.

Код скандинавских сељака у случају да неко дуго не умире, мучећи се у агонији, био је обичај да се умирући **зове** кроз кровни прозорчић на глас: "Игвар Нилсен! Игвар Нилсен!" Обично је звао најстарији син или неко од сељака. Овај би чуо, ако не свесно, а оно инстинктивно да је време да напусти тело.

Вероватно се управо због тога код Словена строго забрањивало звање покојника: он је већ **отишао**, ако га буду звали, **вратиће се!** Исте идеје држала се секта такозваних "дирмољаја", која је постојала у прошлом веку у Русији, о којој је писао Владимир Соловјов. **Обред** ових секташа састојао се у томе, што би излазили ноћу у двориште, ка амбару и викали кроз рупу, коју су направили на његовом зиду: "Хеј, ти! Тама, чујеш ли?" То је био некакав вапај у ништавило. Наравно, Соловјов је ту праксу осуђивао, али у њој је било древне, паганске мистике.

Сам Соловјов осећао је некакав ужас пред таквом "службом непознатом", али тај крик, вапај, био је упућен у Нав, у њему непознати свет, где ће и сам једном бити.

Соловјов као да пита: "А шта би било... кад би **одатле** стигао **одговор: "чујем"**! Међутим, "отуда жетву жети не долазе". Одговора није могло бити. Зар је то халуцинација. У том случају "онај који се моли" могао би изгубити разум. Ипак, "дирмољаји" су опстајали, без обзира што су их на разне начине прогонили и настојали да искорене.

Зашто је у словенској религији било тако много мистицизма? Одговор се не може наћи. Међутим, може се претпоставити да је **мистика** била у самом карактеру Словена, посебно Руса. Чак је и православље, једна од најчистијих форми хришћанства, потпуно прожето мистиком. Она не би имала одакле доћи да јој Руси, потомци Словена, нису били склони.

Њена суштина је **осећај** божанства **свуда** околу. "О, Индра, Твоје тело веће је од света!" узвикује ведски песник. Ако је тело Индре веће од света, то значи да се сам свет налази у **Индри!** Ту је извор мистицизма Словена. Они су мислили да живе **унутар** божанства: "Агни је у трави, у коњу, овцама...", када би био само у једном окружењу, могао би и да не буде у човеку. Али ИндраАгни је "већи од Света"! Значи, читав свет и са њим човек и свака ствар налазе се у ИндриАгниВаруни.

Према веровањима XIII века "Наву мов творе (из "Беседе Јована Златоуста о томе, како су прво погани, пагани веровали у идоле) и пепео посред сипају, и приносећи месо и млеко, и масло и јаја, и све потребно идолима и на пећ, и лијући у бањи, заповедају им умивати се, пресвлаке и убрус вешајући у мовници. Идоли, пак, злоумију њиховом смејући се, у пепелу том траг свој показују, заводећи их. Они, пак, видећи, одлазе, поверивши то један другом. И све те понуде сами једу и пију, које су недостојне и псу да једе." Из овог се јасно види,¹³⁵ да је умивање, или мов, било најстарији обред, подвргнут прогону од стране свештенства, као пагански. У чешком језику реч "јазичник" означава се речју "поганин". У томе се види настојање свештеника да у словенству искорене остатке прошлости. Они су их проглашавали "поганима", тј. рђавима, својеврсним "табуом". Овај "табу" ширио се и на места која су названа "поганим", тј. паганским. За таква места проглашене су оне планине и брда, на којима су раније преци приносили жртве словенским

божанствима. Таква је била у Кијеву Гола Планина. У старини она се звала Перуновом, а некад и Варјашком. Међутим, Словенима је све на свету било **свето**, а ништа погано. Свете су за њих биле планине, реке и језера, поља и њиве. У њима су све манифестације божанског добра и све, што је било у колу природе, било је такође божје дело у његовим многобројним ипостасима. Паганин није био одвојен од прошлости која је живела са њим и у њему. Радујући се рођењу сина, он је спремао заједничку трпезу, као домаћу жртву, на коју је звао и мртве: "Ово је вама, оче, ово је вама, мати!" говорио је, постављајући тањире за родитеље, који су, давно умрли, били "у Сварги", на "оном свету". Ако су и били присутни, то је било само симболично. Исто као што се умивање у бањи поштовало као религиозна обавеза, а купање детета као очишћење (проф. Нидерле), тако се и огањ сматрао прочишћујућим. У време пред Велики рат на југу Русије, венчани младенци ишли су кући на свадбено весеље, а на улазу су за њих палили ватру од сламе преко које су коњи уз грају и повике, музику и песме прескакали у двориште. Огањ (Агни) би супружнике чистио од сваке прљавштине и уводио их у брачни живот као нове, **изашле** из огња. Пословица "прошао ватру, воду и бакарне трубе" потиче из још ранијег периода, када су се Ведејци, склапајући брак уз звуке бакарни* труба, **умивали водом** и **чистили огњем** (Агнијем). Одатле и стара изрека: "овај је ишао из огња у ватру", у скраћеном облику "из огња у ватру". Ова изрека указује да се пролазило кроз огањ не једном, већ више пута, и то вероватно **три пута**. И старе дубраве, шуме у којима се молило, брезовици, Белгорућикамен из бајки такође су жртвени олтари, места, где је **горео** огањ прочишћујући. Стари су **знали** (Веда) да огањ чисти од заразе, као и вода. Она је ишла са неба Сварге и, као таква, била **еманација** божанства. Огањ (Агни), пак, потицао је од Сунца и њиме се чистило све **месечево**. Све што потиче од Луне крв жена, ичистопа, која се ствара у тами, чистила се Сунцем, које је сијало дању. И дан је био ¹ позитиван, док је ноћ негативна. Одатле је и пар и непар из старине. Све што иде у лару подржавали су богови, а све непарно Сиви, Црнобог. Древни морал словенства био је у **светом** схватању света. Требало је знати (Веда) да је свет место, где живи Бог ("Индра је већи од Света", Рг-веда). Акт који је одговарао божјој вољи био је живот у овом свету по законима кола у складу са природним ритмом. У сибирској гаталици "једна од најстрашнијих грозница названа је Невеј" (Гомолицки), јер је из Нава, са оног света. Болесник у ватри бори се против Нава. Грозница га вуче из Јава у Нав. Онај ко врача користи реч "болест", обраћа се скривеном у човеку, побуђујући га на борбу с Навом. Он заклиње (зауоставља) болест, бацајући **клетву** на њу. Клетва (коледва), забрана, такође је религиозни "табу", присутан код разних народа, између осталог и просвећених, али већ под именом **сугестије**. Нав, који чува човека на граници Јава, који га вуче из **животног циклуса** (коло Живе) у Нев, Невеј, Нав, настоји да га ишчупа из **окретања у колу**, да га смири, **зауостави** у њему кретање Живе. Али то што је покојник **отишао**, не значи да се **никад не враћа**. Он не долази "вено венити", тј. жети у пољу, али **ноћу** долази у мовницу, воденицу, бању, где и општи са живима, остављајући **траг** у пепелу, расутом по поду. Сетимо се да сапун у то време није постојао и да су се људи у бањи прали **пепелом**. Тако је покојник долазио да се **купа** у бањи, тј. да се моли као и живи, али, изашавши из дневног циклуса, он живи у ноћном, те је његов долазак могућ само ноћу. Код Достојевског, Свидригајлов каже да му се "читав онај свет чини као угао у ходнику бање, са мутним прозорчићем, и паучином по угловима".

У *"Приповеци о Петру и Февронији Муромским"* (Гомолицки) преља, прилично тајанствена жена изговара речи: "брат мој пошао је кроз ноге у Нав гледати", а даље објашњава ову загонетну фразу: брат преље је пчелар, "и ето како

се пење високо на дрво, кроз ноге Нав да гледа према земљи, пазећи да с висине не падне, јер ко падне, тај жив не остаје". На чешком "нав" значи гроб. "У нав зрети" гледати **на ону страну**, у своју мртву будућу суштину; нав, нави је веома стара, заборављена реч, још у средњем веку употребљавала се у значењу Ад, загробље. И ево "из Невја", **с онога света**, не долазе њиву "венити" ~ откупљивати, освећивати. Вено, откуп, **једнако** је мери обрадиве земље, те је погрешно објашњавати реч "вено" "освећењем или откупом". Вено је сноп, венити значи скупљати жито, везивати снопове! Гогољ је написао приповетку "Виј" са значењем Нава у том Вију. То је већ променљив лојам. Виј, или Веј био је **супротан** појму Нев, или Нав. Заправо, Гогољ је требало да назове Вија Невејем. Најстарија представа о животу, као о Веју, а о смрти као о Неву, Наву, присутна је у многим народним изрекама: "Навити биће добра жетва". Навити значи служити Наву, врачати да буде добра жетва. Појам *колдовати*, или *коледовати* означава исто. Упућивали су молитве Коледу, као **Богу кола**, тј. **Богу промена**, развоја, остварења.

"Дали су вено за ћерку" значи: дали су откуп једнак обрадивој њиви. Одатле и **њива**, која је у почетку била "вељива, вењиво, њиво".

Пошто заврши скупљање летине, паганиногњиштирац прави последњи "венац", мали сноп, који односи кући и ставља у специјални, красни угао до Празника Зиме. Одатле венац значи и круна. Одатле и "венчић" умрлом који се ставља на чело. "На чело вено стављати умрлом" стављати "венац" од класја на чело, древни је обичај, који се још чувао у неким местима на југу Русије до Првог светског рата. У другима су пунили јастук сламом или класјем. У трећим су у њега стављали зрна, жито и пшеницу. Вероватно је то била "залиха" за далеки пут мртвом како би се имао чиме хранити "на оном свету". Овај обичај сличан је скитском стављању опреме, оружја, коња и хране у гроб мртвог.

Одатле "веније" означава **симбол живота**, а "невеније" симбол смрти, док је Нав, Нев онај свет.

Иако "умивање" потиче од корена *мол*, оно такође добија и значење *венија*, тј. неко позитивно значење, вршење **обрета живота**. Молитва је њен део и зато улази у "веније", супротно "невенију" или ономе што се **збива** у Наву.

Неспорно, наши преци, будући да нису познавали етимологију и корен речи, приписивали су наставку "веније" значење, које смо навели.

Обичај рожанића, тј. друге трпезе роду и рожаницама и молитве Наву у бањама нарочито су прогонили православни епископи. Али они су "угађајући Богу", искорењивали нашу **древну** прошлост. Срећом, нису успели у потпуности да је затру, те можемо обновити "златни ланац", који нас повезује са ведизмом. Жртва са трпезе роду и рожаницама вршила се отворено за столом, у породици. Ту је прошлост и будућност породице долазила у кућу, јела са стола домаћег, саучествовала у животу. Навја молитва можда је била одговор **круга** (коло) живе породице, гостовање у **оностраном**. Зато се као молионица мовница бирала бања. Ложили су је не за себе, већ за навје. Посипали су под бање пепелом да би, по мишљењу хришћанског проповедника, **невидљиви** у њему оставили трагове. Тамо се постављала обилна трпеза од меса, млека, масла и јаја, коју су **живи делили са сенима**. Нас хвата страх од тог пира с мртвацима. Стари су имали другачији однос према смрти. Глеб Свјатославич, гушећи побуну Волхва (кудесника са Волхова), упитао их је, спремне за погубљење, шта ће са њима бити и добио одговор: "Чуда велика учинићемо!"

Смрт за Волхве није била страшна, ни Ад, ни царство небеско, већ **чудо**. Какво чудо? Преобраћења? Преображаја? Очишћења? пише Гомолицки. Мислимо да су Волхви сматрали да њихово **тело** постаје теже у њиховом врачану и да, отишавши из Јава у Нав, одатле могу испо љити **велику снагу**.

Даћемо ипак, реч аутору: "Зар бањамолионица није симбол телесне и духовне чистоте? До данас код Јевреја (као и код Муслимана) постоји обред умивања пре молитве, пре трпезе, описан у Јеванђељу. Није ли прање у бањи било **свети обред** за живе? У западној, католичкој цркви сачувао се обичај да на улазу у храм стоји посуда са водом: онај који улази у храм кваси у њој прсте пре него што се први пут прекрсти. Прогонећи Волхве, православље истовремено пева на Божић: "Волви са Звездом путују!", признајући им на тај начин извесну моћ: па Волхви су према Звезди дошли да траже Христа у Витлејему. .

Таква тактика, која разоткрива двоструке стандарде, последица је не толико хришћанства колико његовог клерикализма, тј. административнорелигиозне стране живота. Епископи су се борили против паганских обреда како би на тај начин ефикасније држали под контролом паству.

У другим случајевима православље је било принуђено да паганске обичаје и обреде прихвати, преневши их на хришћанску подлогу. Такви су празници Пролећни празник, Божић (Кутја и Чај), Благовести (Благосиљање стоке), Тројица (Празник Зеленила), Спасовдан (Благосиљање плодова), Вечерња служба (Благосиљање хлеба, вина, јелеја) итд. Откривајући у многим православним обредима паганску, ведску основу, ми у њој налазимо нашу историјскоетничку прошлост.

Одсуство редовних људских жртава у словенској религији, осим у местима страног утицаја ригенгерманског и кијевскоскандинавског, указује на ведско схватање жртве као акта, подобног стварању света, које је било **добро** по себи. Крвна жртва удео је религије у којој је божанство злобно и треба га умилоствити. Словени су се Црнобога бојали, али му **нису служили** са изузетком веома уског круга црнобожјих Волхова, чије су седиште биле шуме Чернигова. Међутим, у данашњој Мађарској постоји река, која се зове Црни Хиорос. Могуће да је и тамо било следбеника искварених паганских веровања. Масовно, Словени су били поклоници Белобога, Световида, или Свентовича. Паганство је било на страни добра. На Црнобошце су гледали као на чаробњаке. Међутим, чак је и мољење Колади, тј. коладавање, колдовање у то време било просто гатање, пропраћено молитвама Колади. "Колдовство" у православном смислу те речи било је својствено само Црнобошцима, о којима има врло мало података. Ипак, Словени су их се бојали. Међутим, кудесници, који су живели у шумама, уживали су свеопште поштовање, јер нису ником одбијали помоћ, а плату за то нису узимали. Портрет кудесника одлично је осликао А. С. Пушкин у *"Песми о мудрој Олегу"*. Сам кнез Олег је, по предању, умро од уједа змије, која се крила у лобањи његовог коња. Смрт му је предсказао кудесник, "миљеник богова": "Умрећеш од свог коња!" Кнез је одмах послао свог коња на пашњак и наредио да се тамо држи до смрти. У време Тризне, када се "Ратници сећају минулих дана, кад су се заједно против непријатеља борили", он се сетио коња и питао шта се са њим десило. Одговорили су му да је коњ одавно липсао. Кнез оде да погледа његове кости и тамо га уједе змија. У овој легенди потпуно је јасно исказана идеја кудесника: "Кнежевски дар ми није потребан! "Шта ће му дарови? Он је живео у шуми, хранио се кад огладни и молио боговима. Није имао никаквих других потреба. Са друге стране, јасно долази до изражаја идеја предодређености, идеја судбине, коју су богови одредили. Ако "Теш погинути од коња", то ће бити од коња! Иако змија није коњ, она је свеједно била у његовој лобањи и као да је била **његов** део."

Затирући остатке паганских обреда у Русији, проповедници хришћанства нису желели да лроникну у њихово значење, видећи само њихову **спољашњу страну** и, како каже Гомолицки, тврдећи да су жртва у бањи, месо, масло, јаја "недостojни и псу да једе!" Тиме он изражава одвратност према паганском обреду.

Његова мистична симболика не занима га, он о њој и не говори, као да је одбацује, негирајући јој смисао и садржину и свдећи је на голу форму. О свему тајанственом, у шта су веровали пагани, он говори са гнушањем и непоштовањем, сматрајући за недостојно његово разматрање. О појавама, које прате обреде, о манифестацијама "оностраног", он говори као о "злим дусима". Упркос свему, наши преци су се чврсто држали вере очева, сматрајући хришћанство "грчком вером". У овој су им одмах предложили ништа друго до хришћанске обреде, јер је морал за њих још био неразумљив, а можда чак и затворен. Тако је проповедник, одбацујући пагански обред, истовремено захтевао вршење хришћанског обреда. Паганима је, за разлику од хришћанских, значење паганских обреда било познато. Са друге стране, ако је дете требало крстити у крстионици, док га у је паганству требало загњурити у реку или окупати у бањи, где се вршило умивање, тј. очишћење од родитељских грехова, у очима наших предака ово умивање било је од већег значаја. Оно је било "златни ланац", који је повезивао са прашћурима и самим Сварогом.

Гомолицки каже: "пре две хиљаде година хришћанство је тако избрисало паганство". Он на тај начин смешта почетак наше историје у први век по Христовом рођењу. Сматрамо да су Словени били у Европи већ у VIII веку пре Христа, јер се управо овај век подудара са временом увођења коњице у асирску армију, где су Аријевци руководили узгојем коња. Асирци су потчинили све тадашње монархије Блиског Истока, међу којима и персијску, а Персијанци су владали Северним земљама до Каме. Нема ништа изненађујуће у претпоставци да су Словени били у претходници Асираца, отргли се од главних сила и освојили земље, које су им се свиделе. Персијске су земље биле, и вавилонске. Уопште, ове земље, нарочито северне, прелазиле су из руку у руке моћних монархија Блиског Истока.

Неке од њих су падале, друге настајале. Знамо само за оне које су оставиле трага у историји. Међутим, може се претпоставити и рађање краткотрајних творевина, које нису ни достигале процват, нестајући пре тога.

Ипак, ми мало или готово ништа, како каже Гомолицки, не знамо о **смислу** паганских обреда. У летопису, по његовим речима, има упута на словенску космогонију. Тако код преподобног Никона, који је знао много више од других летописаца о Волхвима (знао је од њихових прогонитеља, истог оног Глеба и члана његове дружине Јањае), сачуван је фрагмент дохришћанске космогоније: "Бог умивајући се у мовници и ознојивши се, обрише се крпом и баци је са неба на земљу..." Започиње он и прекида причу, завршавајући је богумилском дуалистичком легендом, да је постало од Божјег зноја све живо, човек, душа, жива влага у мртвој природи бањска пара духа постојећег. Али веза мита са ноћном мистеријом Навје трпезе се осећа. "Бог се умивао у храму (бањи) и обрисао влагу зноја, која је избила из његових божанствених пора влагу живота, обрисао је и бацио на свет... и тамо, где су пале његове капи, израсло је дрво живота. Није ли отуд телесно умивање подражавање, служба Богу, молитва, а место умивања место молитве, место тајне, непрекидности рода, општења са прецима, родоначелницима, прародитељима, зачетницима света, у дубину, до првог, почетног праузора свега, Деде Васељене." Овде се, не познајући ведску религију, аутор чланка дотакао исте **идеје** као и ми: растварање у времену и простору, нестајање у Питрис, Анжирас, Агни. Преци, који су постали Питрис (умро "отишао до Петрива" јурјевска изрека "на Зворажини"). **Топлота** живота враћа се у топлоту света, Агнија, Огњебога. Живот је горење, жртва такође горење. Приношење жртве, стварање света, подражавање јединог бића, "коме мудри дају не једно име" (Рг-веда).

Доисторијско значење глагола *умивати се* је молити. В. Буслајев пише: *молити* у значењу приносити као жртву, заветовати се, употребљава се у најстаријим рукописима Старог Завета: тако реч "молитва" у рукопису из XIV века,

В. И. Григоровича, употребљена је тамо, где у исправљеном тексту читамо "завет", "у све дане молитве његове" /VI, IV/, "јер је назирејство Бога његова на глави његовој" /V!, VII/, "назирејство главе његове" /VI, IX/. Без сумње, читалац јасно види да о речи "молити" говоримо у њеном доисторијском значењу... Говоримо о оној молитви против које тако громогласно виче говор христољупца који, према рукопису XIV века, у Лаври Свете Тројице, под називом "златни ланац", управо говори о неверницима како "они не погреше (тј. не одричу се) проклетог мољења" приношења жртве идолима. Зато се глаголу "молити" и додаје повратна заменица "се" која сада овде ништа не значи, али је првобитно имала значење "приносити себе у жртву", а не молити или тражити за себе. Одатле јасно произилази због чега се "молити" употребљава са дативом, тј. приносити себе као жртву.¹³⁶

Још у обласном вјатском наречју до данас¹³⁷ употребљавало се "молити" у значењу клати, сећи, а потом јести, "и то нешто посебно, чак благословено". И тако, "Наву Мов творити", значи приносити жртве Навју, жртвену трпезу. А храм означава жртвено **место**, мистично, свето место у пренесеном значењу. Треба још имати у виду, тумачећи реченицу Никона, да је овде о најсуштаственијем "**паганском**" писао хришћански монах, за кога је све то **ђавоља лепота**. Већ из тога са каквим се презрењем он према свему односио, види се да је Никон помешао древно "паганство" и манихејску јерес. Али и овој мрвици са древне мистичке трпезе морамо се радовати. О осталом се може само нагађати, тумарајући по тами, насумице тражећи малу пукотину светлости. Без обзира на то што на К-Рају чланка стоји "наставак следи", он није уследио захваљујући интервенцији месних јерарха! Изненађује да се чак и сад, кад је и њима самима постало јасно да је паганство нестало и да се више неће вратити, јерарси због нечег боје. Откуд таква нетрпељивост према **нашој древној прошлости?**

Враћајући се на оно што је рекао Гомолицки, закључујемо да је "Навје" било "све, што је у **Нави**", а сам Нав-Невеј, онај свет, загробно мистично постојање, са истим значењем као Јама Ведејаца. Хероји су и свеци у Рају, где "горе њихова Сунца", тј. звезде. Дакле, грешници су ишли не у Ад, где је мучење, већ у Нав, где није било нарочитог мучења, али није било ни истинског постојања. Према томе, паганство није **плашило** људе **казном**. Отуд и бојазан представника хришћанске цркве од додира са паганским темама. Поређење по питању загробног живота показало би се **неповољним** по хришћанско учење.

Међутим, и жртву је православни обред озаконио шкропљењем свете воде у дане Божића (у кући) и Пасхе (у цркви), као и шкропљењем стоке или плодова земних на Спасовдан.

Али све то су питања **обрета**, егзотеризма паганства. Због тога што је још било присутно у сеоским веровањима до руске револуције, дужни смо да расветлимо и то питање.

Дакле, умивање је било један од **најважнијих** обрета паганства. Оно је означавало очишћење од грехова и телесне нечистоће. Оно је значило и **мистично** општење са Сварогом, дедом васељене. Купање је било и општење с његовим другим ипостасом, Купалом, Богом плодности и летњег очишћења. У паганству су била такође **три посна периода**, када се ни месо, ни млеко, ни кравље масло није јело. Они су се потпуно поклапали са три главна православ на поста: Филиповским, Великим Постом и Петровским. Чак се и Успенски пост поштовао као припрема за Овсени.

У овом раду не тражимо сукоб с православљем, како би могли помислити неки ограничени људи, већ оживљавање наше древне прошлости да бисмо знали, одакле потиче словенско народно схватање света. То је од значаја за нас и у

смислу разумевања нашег фолклора, као и обичаја рода. Православље је одавно упило у себе све легенде прошлости, као и паганске обичаје, осветствене на нов начин, те стога смисао нашега враћања у прошлост има историјски значај.

Езотеризам паганства састојао се у основном односу између Бога и људи: **све је потекло** од деде васељене, између осталог и људи. Дакле, општење с њим био је тај "златни ланац", чији је назив преузео монах Лавре Свете Тројице за осуду пагана, "који не пропуштају жртвовања", како смо већ писали, цитирајући чланак Гомолицког. Друга поставка паганског езотеризма била је жртваумивање, као подражавање акту стварања света. Божанства су, као и у ведизму, била **пријатељи људи**, који су им се обраћали с **похвалом, славећи их**, одакле су и добили своје име Словени. Али није било само општења са божанствима. Било је и **општења** са мртвима преко навје жртве у бањи, кроз умивање. Дакле, **одлазак** умрлих "на онај свет" није био одлазак у Ад, већ у Нав, а све што је било у Наву звало се навје.

Јав, или живот, текао је по законима кола Коледа. У Наву таквог тока **није било**. Тамо је живот **стајао**. Он је постајао кретање само у ИријуРају, где "душе горе као Сунца" (Веда). И умивање је у тим вековима имало огроман значај, у смислу хигијенског очишћења, избављења од болести, заразе, смрти.

Постојало је и учење о **Триглаву (Тримурти)**, према коме се божанства, као и у ведизму, деле на **три начела**, која одговарају **почетку, процвату и опадању**. Сва божанства су се на тај начин делила на Тројице. Са друге стране, сва су она била, као и у Ведејаца, **Једино Биће**, и у једној епохи се то заборављало, у другој на то подсећало, као у Рг-веди.

Беза са ведизмом код Словена очигледна је, што се види чак из зрна њихове космогоније која су сачуваиа. Није добро само што нам је хришћанство, настојећи да одасвуд истисне наше паганство, истовремено одузело и нашу давну прошлост. Међутим, ми је имамо. Паганство у пуној мери носи у себи ведске идеје, а схватање Сварога "великог као свет" сасвим се подудару са Индром, "који је већи од Света" (Рг-веда).

Јаро – Хорос - Даждбог, прва Тројица, која одговара **Индри - Агнију - Варуни**, јесте персонификација (не до К-Раја!) Сунца јутарњег, дневног и вечерњег. **Јаро – Ладо - Купал** су божанства пролећа и повезана су са буђењем природе, траве, птица и животиња. Стога је Јаро - цветоглав, Ладо у венцу од дивље трешње, а Купала у венцу од црвених вишања.

"А где је Јаро, каква то пчела лети?" речи су пролећне песмице "весњанке", коју су, скачући, певала деца. "Бог-Јаро дошао је са даровима, цвећем, која пчела не лети на његову процветалу главу?" И даље: "Доло, Доло, Златно Перо, где паднем, дајем ладу! Ладо, Ладо, Златно перо, где паднем, дајем Ладу." (Лад - хармонија, мир). Зар то није исто што и похвала Индри, који је победио зло? Он "беше мртав и устаде", говоре Веде, "и донео је Живот, Живу и Траву, дао је Сому". Децу су учили да певају "стари људи" који су предавали "златни ланац" и пазили да се он не прекине. **"Златни ланац" јединства са Богом-Оцем. Словенима није био потребан Завет, као потврда савеза са Богом, јер су са Њим били у сродству!**

Одавно је **Перун, Бог олује, буре, кише, рата** постао Пророк Илија, и ја сам се у детињству играо са сеоским дечацима уз прве капи пролећне кише, певајући:

"Кишице, кишице, падај!

На наше купусе!

Да буде пољива,
да буде кољива!"¹³⁸

Тајанствена страна живота, "она страна", са којом се срећемо ноћу и од које чува АгниБог, одавно је постала "ђаволски зли дух", и у стварању овог сујеверја велику улогу имали су управо људи, који су уводили хришћанство у Русији. Човек

се почео плашити таме које се раније није бојао и детиње лаковеран однос према свету и Богу заменило је неповерење. Изгубило се поштовање предака, уважавање родитеља, и не само да се срушио социјални, морални, етички фундамент словенског народа, већ и читаво усмерење живота, који је од боготражитељског постао материјалистички. Али онај **сунчев фундамент који је био у основи словенског народа, вероватно ће надживети будућа времена јер у њему постоји идеја: веза са Богом, настанак од Бога.** Ова ће идеја можда попримити друге форме, али неће нестати, јер је преживела хиљаде година искушења и увек ће се обнављати заједно са обичајима рода.

О паганским религиозним службама ништа се није сачувало. Познато је понешто из немачких извора о религији Словена, који су живели на Поморју, Одри и Елби. Међутим, као што смо већ говорили, њихова служба морала се разликовати од службе руске групе Словена.

У недостатку докумената који би објаснили схватање богова у паганству, обраћамо се ведизму у коме се каже: "Индра, ти си већи од света!" Али, како се у једној истој религиозној песми говори о Агнију, Савитрију, Митри и другима, јасно је да су то само имена једног истог божанства. Да то није тако, Индра "већи од света" садржао би у себи свет. Заправо, будући већи од света, он обухвата не само **свет**, већ и **све** богове.

Краће речено, свако име Бога је име Индре. Вероватно је исти случај био у словенском паганству. Докумената, која би макар подсећала на Ргведу, немамо за неспорне закључке. Међутим, упута на то има у обичајима, легендама, прошлости, пословицама и изрекама. Према Сварогу, Словени су имали исти однос као Ведејци према Индри: хвалећи га, они су служили Агнију и Соми. Словени су творили "сварожбу", "сварожење" одакле су остале речи "ворожба" (враџбина) и "ворожание" (врачање). Вероватно су те службе биле попут јурјевске сварожине и састојале се углавном од ритуала, одређених радњи и гестова, као и кушања жртве.

По речима грчког писца Прокопија /IV век/, као и германског хроничара Хелмолда /XI век/, Словени су веровали само у једног Бога творца и сведржитеља. Неки од њих сматрали су га двоуполним, (плус и минус, род и рожаница), други се тако дубоким трагањима нису бавили.

Он је носио име Бог, Старобог, Прабог, Све-Бог, Сва-Бог, Сварог, Велик-Деда, Слава, Светозар и Световид, Владимир, Один, Тројан, Тројага, Триглав, Род-Рожаница. Шафарик каже да "Сварга означава Небо, а такође и Бога Сунца".

Поред тога позната су и женска божанства, као одјек кварења идеје о Богу, о његовим атрибутима. Тако су били познати Јаро и Јара, ЈесенОзим, Подзим, ЗимаКоструб (Кострома), Љаља и Љуљ, ЛадаВелес, ОблакПерун.¹³⁹ Слава је, очевидно, била богиња. Тако се у **Србији** до данас прославља **слава** у свакој породици, што је, изгледа, одговарало Дану Соме Сломе - Сламе - Славе. Према летописима и "*Спеву о Игоровом походу*" Словени су себе сматрали унуцима Дајбога (Напоменимо да срби за разлику од осталих словена сматрају себе синовима Дајбога).

Међутим, читав тај пантеон треба схватити овако: у почетку су Словени дошли са јасним знањем (Веда) својих божанстава, а затим се то знање почело модификовати, искривљивати са продором женског елемента божанстава, што уочавамо и у Рг-веди. У словенство он продире, пошто га више нису могли задржати жреци "Јединог Бића", "коме мудри дају не једно име" (Рг-веда) и који су се борили за чистоту религије.

Ипак, ако је постојао Прабог, Сварог, онда су други уз њега били прибогови, тј. некакви његови помоћници, али они нису били творци. Творац свега био је само Сварог.

Сварог, који се манифестовао у светлости и топлоти био је Дајбог, Бог Огња (Агни), Хорос, у огњу и води (киша и муња) Перун - Црни Облак, у ваздуху он је био Стрибог, уколико је оживљавао траве звао се Ладо, појави ли се као пролећно Сунце био је Јарило, Јар, као летње Сунце Купала, Дајбог (жетва) и тд. Дакле, јасно је да су прибогови били само приБогу.

Али "природни циклус" који толико заокупља пажњу научника, ипак није просто поклоњење овом циклусу. У том случају говорили би да се клањају, тобоже, колу, и ништа више. У ствари, Словени су се, као и Ведејци од којих су примили своју религију, клањали божанству као **творцу** тога кола, нису се клањали колу, већ ономе што се иза кола крије.

Да су се клањали божанствима, као посебним боговима, међу њима се у довољној мери не би могли успоставити хармонични односи. Међутим, као **прибогови**, они су атрибути, а од Прабога производе. Сама реч *Бог* је санскртског порекла. Тако Бгахавадгита, једно од религиозних дела **Индо-Ведејаца**, или **Ведо-Аријеваца**, садржи корен *Бга* у самом свом називу и значи отприлике Божија песма.

Празнични обреди Словена били су повезани са сунчевим циклусом и састојали су се од молитава, жртви, гатања и игара, које су од посебне важности, јер су се у дечјим играма југа Русије сачували многи пагански мотиви све до руске Револуције. Дешавало се то под отвореним небом, које се сматрало храмом, обично у такозваном боголесју, Храст дрво Перуна обично је био средиште таквих молитви. Уз њега је био и БелГорућиКамен или олтар. Храстје и грм, а храстова шума (дубрава) грмик. Перун је био Бог грома и муње. Дакле, грмикје био његово место. Перуна су поштовали кијевски кнежеви, који су закључивали споразумне заклетве са Византијом, на пр. у уговору Свјатослава /Лаврентјевски Летопис/ каже се: "Заклињемо се Богом, у њега верујемо, у Перуна и у Волоса, сточног Бога." У Игоровом уговору пише: "И који помисли са стране Русе разрушити... да нема помоћи од Бога, ни од Перуна... Ако ли ко прекрши ово... нека буде проклет од Бога и од Перуна..." Овде је јасно повучена разлика између Бога и Перуна, између Бога и Перуна и Волоса. Као што смо рекли, Перун и Велес, без обзира на моћ коју поседују, били су само прибогови, докје Прабог, Сварог, био Један и Једини.

Као и Ведејци, који су сматрали небо, дневно или ноћно, стаништем Бога, **Словени су Сваргу сматрали Царством Сварога.**

Учење Сварожег наука о добру учинило је Словене добрим, гостопримљивим народом и многи од њих су, попут Полабљана, Поморана или **Лужичких Срба** били лак плен германских ратоборних народа. Чак су и немачки летописци, савременици балтичких Словена Венда и Боруса, писали о њима као о "најбољем и најгостољубивијем народу".

Са изузетком Балтичких Словена, нарочито са Ригена који су имали храмове, свештенике и службе, преузете од суседних народа, источни Руси и Јужни Словени нису имали ни жреце, ни идоле /И. Терех/. Колико нам је познато, идоли су се појавили у Русији са доласком Варјага, који су са собом донели свог Тора, Одина и друга божанства, док су словенска божанства била њихове копије и налазила се у Кијеву. На селима и салашима, разбацаним по читавој земљи, била су само молитвена места, Бел-Горући-Камен и боголесја.

А. Афанасјев тврди да су "сва веровања (Словена) и схватања природе била поетска". Ова **поезија** није имала одакле да се појави, осим из Веда.

Знамо из претходног кратког описа Рг-веде да су у ведизму Бога доживљавали као лепоту и извор лепоте, а не као безосећајног законодавца. Природно је да Словени, који су директно потекли из ведизма, сачувају у својој религији поетску представу Бога.

Молитве су биле проткане тихом поезијом и музиком, у којима се исказује љубав према **Богу, оцу и прашћуру**, кога се нису бојали, већ Га **поштовали као свог претка**, јер од "**Сварога све потече**". Семити су морали ступити у савез са Богом, док Словени о томе нису чак ни мислили, јер је он био њихов отац. Они су себе увек сматрали "Свароговом децом", или "унуцима Дажбога". **Даж на санскрту значи "бео"**. Можда се то односи на кишу, или је **Даж-Бог био Белобог насупрот Црнобогу**? На жалост, ово питање остаје спорно. Међутим, у Ипатјевском летопису се каже: "**Сунце цар, син Сварогов, који је Дајбог**".

Поред прибогова, **примарних ипостаса** или **Сварожића**, поштовали су се и **Дајбожићи**, Словени Русије, као и **Перунићи**-ратници Свјатослава, који су пали на бојном пољу, **Купалићи**-Скудесници, **Ладићи**-Волхви, **Јарићи**-Весњанићи и тд. Вероватно су то били **секундарни ипостаси**, потекли од разних божанстава, која су са своје стране водила порекло од Сварога.

У детињству смо имали прилику да присуствујемо Весњанкама у Новгородској губернији, где су деца, играјући на цветном пољу, певала:

"Ладићи, весњанићи,
јарићи, кудрјавићи,
кунићипарунићи,
дођите код нас!
Да би све цветало,
у нашем селу,
да би Бог Дао
весело дошао!
Ај, Љуљи, Љаљи, Љуљи!
Како Љаљи постише
како Нечве процветаше..."

Играјући, они су бацали ка небу цвеће, углавном плаво и црвено. Овај обичај сличан је индијском. Кад престане монсун и наступи период цветања дрвећа и грмља, од јутра деца трче, расилајући уситњено црвено брашно од корена "гаранс", посипајући њиме кога год сретну, оглашавајући на тај начин почетак пролећа, цветања, обнове живота.

Близак ведском обичају је **Перунов огањ**. "Њему (Перуну) као богу жртве приносише и огањ неугасиви од **храстовог дрвећа** непрестано палише." (Густински летопис). Ово је у правом смислу речи ватра Агни, која је дошла из ведских степа. На југу Русије у неким местима бабе и деца, износећи боју, која је остала од фарбања јаја на Празник пролећног сунца, прскају је по путевима, испред улаза у двориште, што је вероватно у вези са претходним обичајем (у Индији).

Можемо са сигурношћу рећи да су код свих Словена обреди и богослужења у основи били истоветни. Изузетак чине само балтички Словени који су преузели, као што смо већ рекли, спољашње религиозне моделе због суседства са другим народима. Код руских Словена старешина у роду био је свештеник (старешина задруге). Управо је он вршио богослужење, док су остали учествовали кроз песму и игру. Патријархални ведизам и овде долази до изражаја, јер код ИндоАријеваца није било строго установљене касте оних који су приносили жртве. Жрец је био

само саветник старешине рода, који је узносио жртву и, вероватно, читао посебне молитве, које нико, осим њега, није могао читати. Али старешина је имао право и да започне славље ако није било жреца.

У Перуновим храстовим шумама обављале су се древне Требе Словена. Каткад и у липовим шумарцима, јер је липа дрво Ладе, као и у брезовим, јер бреза је дрво Семиково. Заклињање кнежева у Византији Перуном потиче отуд што је Перун био Бог кнеза и дружине, као Бог рата и власти, док су уговори, који су за циљ имали трговину, били лосвећени још и Велесу, сточном Богу Словени Кијева су се у углавном бавили сточарством, као основном делатношћу. Руски трговци су стога, тргујући стоком са Византијом, поштовали Велеса.

Сварога су Словени сматрали за Бога добра и љубави, и ниједног од његових божанстава нису се плашили. Зло су оваплотили у друга имена Потма, Тамолихо, Тама, Црнобог, Тамновид. Трудили су се да о њима и не говоре. Црнобожаца је било и међу њима, али веома мало. Управо су они приносили људске жртве. Приносили су их и они Словени, који су претрпели утицај германске религије Водана у Прибалтику или у Кијеву (преко Варјага).

Словени су настојали да у свом животном кругу "свароже", тј. живе као Сварог, уподобљујући се Богу-Оцу, милостивом и вољеном.

Дакле, "Зворожина" јурјевских старца је у свој својој бити потпуно одражавала овај поглед. Узгред, подсећам да су они пили из **рогова**, у које им је сипала брагу зворожја баба, док је дед делио брјашну. У народном говору, ова "страва" се звала заједничка трпеза. "Страва" се тако звала вероватно због тога што се у њу стављало много поврћа, тј. траве, због чега су ту траву (дивља лобода или дивљи спанаћ) сејали на јужној страни испод сеоских кућа. Ако би наступила оштра зима, "белу лободу" скупљали су и солили са коморачем, першуном и богородичином травом. Тако се и за Пролећну Страву, на Празник Зеленила, као и за Јесењу, на Зворожину, додавало у чорбу поврће.

У Јурјевки су Стожине звали Зворози. У другим местима су их звали Волосожари. На Куби је један стари гранични козак рекао аутору овог рада: "Црква!...Код Господа Саваота небо је посуто звездама! Гле, какви се свећњаци упалише".

Веда нам саопштава да је звездано небо са својим Млечним Путем пут којим јаше небески коњаник, јутарњи и вечерњи Ашвин. Исту слику налазимо и код песника:

"Као да га диже бесна кобила,
што пројури белим облацима,
изнад старе цркве миле
букти златасти прах..."

Веда о томе говори: "Ти стављаш Твој блистави оклоп, и Ти идеш, заслепљујући очи, као Сунце (Индра)".¹⁴¹

На другом месту говорило се о Бхага-Савитри-Сунце (Срећно).¹⁴²

Перун-Индра био је најмоћнији у очима наших Предака, и њему су се молили (Молоња), а сама његова појава у Црном Облаку, Грому и Олуји била је попут Тајне Умивања (Молоњ, Молињ). Киша, која је лила с Неба, била је попут Тајне Умивања Прибога ПерунаИндре (Божански Зној, који је збацио са тканином из небеске Мовнице Сварог или његов Прибог Перун-Индра). Сеетлошћу разне буктале су његове Небеске Ватре (Агни). Није ли Перун-Паруна-Пуруша? Пуруша по

својствима ипостаса, јер је такође Бог-Сунце. Његов храм сија као зраци Сунца иза Облака.

Присни, "увек, није и присно", ИндраЛаруна, Пуруша, Перун био је заменик деда Васељене на земљи и небу. С њим су били Дајбог и Мокоша, Мокша, богиња Кострома, сви Сварожићи. Али и они кудесници, што су живели у Богу, такође су постајали Сварожићи, Сваржићи, као и Питрис са Адитијас. Растварали су се у Сварогу.

И. Терех каже: "Неки митолози, позивајући се на писане споменике, тврде да су се Словени клањали Огњу (Сварожићу, молили му се под сушаром нису ли то "дирмољаји" Соловјова?), шумарцима, дрвећу, камењу, води, и зато бирали та места (са таквим предметима) Међутим ови митолози нису обратили пажњу да су те споменике писали изопачени фанатици, као и да су давање хране Огњу, вешање марама на дрвеће или бацање хране и цвећа у воду били само симболичан обред поштовања и захвалности божанству, а не поклоњење предметима. Не може се, на пример, тврдити да се хришћани, светећи воду трократним потапањем крста и паљењем свећа, клањају **води**, или, молећи се у храму, клањају храму; исто тако не можемо тврдити да су се Словени, вешајући дарове на гране дрвећа и бацајући цвеће у воду или молећи се испод дрвета или К-Рај воде, молили дрвету и води". Ми ћемо додати да је до данас у Седморечју и на Алтају, као и у Монголији и на Тибету сачуван обичај **вешања** дарова на неки грм или грану дрвета у знак **захвалности** Богу за успешан пролазак кроз неко дивље место. Исти обичај имали су и Аријевци, који су живели у СаптаСиндху (Седморечје). Словени, једна од грана Аријеваца, дошли су у Европу из Седморечја. Изводећи своју религиозну традицију из ведизма, Словени, наравно, нису могли бити прости идолопоклоници, а ако су и били, били су **тамо**, где су на њих извршиле утицај стране религије (Риген, и то не до К-Раја, Кијев, где је "вера кнежева" била друкчија).

Можда Словени нису добили име по митској богињи Славе, већ по томе што су међу Ведејцима били највише склони да славе и благодаре Бога, свдећи читаво богослужење само на химне. При сваком певању они су у првом реду **славили** божанство. Тако смо у годинама пре Првог светског рата имали остатке паганства у виду Христослава и Коледника, Штедривника, Славогода {на Нову Годину деци су сипали прегршти жита према иконама}. Они су увек **славили** празник. Истина, пролећни празниклни празници били су већ чисто хришћански, али не без:

"Светло се родивши,
На траву спутивши,
а она зелена,
нестаде сна,
Светлост сија с Небеса,

Христос Воскресе!" После чега "Христос Воскресе из Мртвих"? Каквог "сна нема"? Зимског **сна**, којим спавају Родићи у могилама.

"Сунашце пригреја,
све зазелени,
зове стара Баба:
обасјати траву треба!"

Ова баба и то још стара баба је земља. Управо су њој Христослави певали химне на Празник пролећног сунца. Прелазећи из дворишта у двориште, они су бацали у угао са иконама снопић зелене траве, симбол васкрсења природе.

Далека, ведска прошлост била је у овим речима јурјевских Христослава на Велики Дан. Христос се већ сјединио са ИндромЈароПеруном у њиховом сећању. Они више нису разликовали у свом певању паганско од хришћанског.

Победа живота над смрћу заједничка је идеја хришћанства и паганства. Њој су Христослави и певали, зато што трава значи сому, а сома значи спасење, претварање, преображај.

С друге стране, јуришајући у бој, Словени нису били кукавице. **"Нас је мало, али ми смо Словени! рече Свјатослав Храбри, а остали повикаше: "Слава Перуну!.. Слава Дајбогу! Слава Сварогу!"** Нападаци бежаху одбијени, а Словени, идући с бојног поља, певали су у славу боговима, вождима и херојима које су поштовали, узносећи их међу богове (исто као Питрис). Певали су славу кнежевима у време кијевских кнежева, а у царској Русији био је обичај да се на пировима пева слава царевима. Отуд слава постаде синоним за храброст, херојство и Словени које су, познато је, и Авари сматрали храбрима, јер су сачињавали гарду аварског кана, имали су пуно право да се сматрају славнима.

Слава значи хвала. Слава је такође реноме, слава је добра када се говорило: "муж је благ", слава је лоша када се чује: "не иди к њему, он је беславан". На југу Русије правили су **сочиво** од пиринча с медом на парастос покојнику и то јело звало се "слава". У Галичини кажу (И. Терех), "где је хлеб, ту је и Бог", **а Срби кажу; Где хлеб и слама, тамо и слава"**. Но, наравно, нису по слави, нити по јелу "слава" добили Словени своје име, већ по **славословљу**, по сталном прослављању Бога. Ведејци су такође, увек само славили богове или Бога и веома мало молили Индру или Агнија, тачније, кад су молили, то је било за оно најнужније. У том случају треба рећи да су, изводећи своју традицију из ведизма, Словени у почетку имали своје **писмо**. Велики Новгород записивао је, на пример, своје трговачке трансакције са Ханзом, која је у то време тек била у зачетку. На **ком језику?** Познато је да је у то време у Новгороду велико поштовање уживао Числобог, а обзиром да је Велики Новгород започео своје трговачке послове **пре** Тирила и Методија, логично је закључити да су цифре биле познате пре појаве тзв. "Свете браће". Документе из тог периода вероватно је спалио Иван Грозни, ако су у то време ликвидације новгородских привилегија још постојали. Спаљивали су их и грчки попови, уводећи хришћанство, а касније и домаћи руски попови и кнежеви који су примили хришћанство.

Након што је Владимир, кијевски кнез, примио хришћанство, све, што је на овај или онај начин било везано за паганство, постало је "ђавоље", подвргнуто окрутном уништавању. Тако су се касније без милости палиле и затирале староверске књиге и иконе. Тако се радило за време Петра Првог, за време бољшевика, и уопште током читаве наше националне историје варвари су уништавали све, што је било од неке вредности за друкчије објашњење од званичног. Много рукописа нестало је у Кијеву у време татарске најезде. Много их је изгубљено и у доба пољских ратова. Тако је Рађивил палио књиге кијевске Академије, много је спаљено и по налогу не увек мудрих јерарха.

Приметимо још да реч *слава* неки научници тумаче пореклом од *"сваг"* што значи: "човек, који проиходи од Сунца". У карпатској Русији постоји место које се зове Сваљава. Одакле води порекло овај назив, нико од житеља не зна, али знају да је дрван.

Кип Световида, или Свјатовита који се чува на Краковском универзитету је четворолик и четворостран, а на једној од страна су женске груди (нађено на реци Збруч). Принцип четворострукости вероватно потиче пре свега од Тримурти, а затим и богиње земље. На тај начин, он као да представља савез божанстава, а не политеизам! Већ само сједињење божанстава у три лика и четвртом женском

показује да су ова божанства не подељена, већ сливена, повезана. У политеизму су дозвољена божанства на барелефу или на високом рељефу, како стоје једно поред другог, а не сливена у једно.

Људске жртве по летописцу Нестору /10561119/ и пољском хроничару Длугошу /14151480/ "приносили су кнежеви", који су, као што је познато, били варјашког порекла! Оба ова хроничара говоре о жртвовању заробљеника. После победе над Јатвјазима Владимир, према Нестору, "иде у Кијев и приноси жртву кумирима". По савету бољара и старешина, нареди да се баца коцка "за дечака и девицу", које ће се од њих "принети боговима". Длугош каже да су и Пољаци приносили заробљенике као жртву боговима. Обојица говоре о кнежевима и дружинама који су кварили чистоту словенске вере обичајима, примљеним од странаца, ближих и даљих суседа, што је заједничка особина виших слојева, којима "све страно мирише на кандило, а своје на катран".¹⁴³ У овом раду наводимо, колико је то могуће, све изводе са упутама на извор. Међу њима и наведена књига, иако скромне вредности, ипак садржи зрна истине за којом трагамо. Није све у овој књизи аутор правилно објаснио, како нам се чини, али то је већ проблем научне критике.

Германски хроничар Хелмолд Т. I, цитирамо према истом извору, који је живео 1100. год. и путовао у земље Словена Вигира и Ободрита (Бодрића), пише како свештеници, монаси и епископи приносе људске жртве Световиду. Но, по описима мучења, којима су подвргнути заробљени (Германи) до њиховог убијања може се претпоставити да их они, светећи се за невиђена зверства: распећа, набијање на колац, паљење живих и томе сл, које су Германи спроводили над њима са циљем увођења хришћанства, а у ствари зарад пљачке, нису приносили као жртву боговима, већ просто убијали као виновнике ових зверстава. Било им је познато да су се добра која су опљачкали Германи и словенске земље, освојене "у име Христа", делиле између германских кнежева и епископа који су хушкали своје кнежеве на Словене "не Христа ради, већ трбуха ради" ширећи на тај начин и физичку и духовну пропаст у виду страног изопаченог религиозног схватања природе. Исто је спроводио чувени Тевтонски ред над Литванцима и Русима, док му отпор није пружио Александар Невски на Чудском језеру. Међутим, то се десило сувише касно за земље Љутића (Венда), Бодрића Лужичана, Милчана, Мораваца, затим, Белорусију, Мазурију и Мазовију, које су у међувремену прогутали Немци. Чак је и само име Белоруса германизовано, прешавши у Пруску и они сами почели су се називати Прусима. Јасно је да је реч о жестокој борби германизма са Словенима, а никако о "увођењу хришћанства" иако је и ово друго било само по себи лоше за словенске народе. Поморјани постадоше По мери, Бранибори - Бранденбург, док Полабљани потпуно несталоше, као и Ободрити (Бодрићи), од Мазура остаде само име и плес, као и Пролећни празниклно јело, а од Мазовије у пољском језику остаде име Мазовецки. Најзад, сами кнежеви и епископи требало је некако да оправдају своја зверства у очима осталог хришћанског света. Зашто "варварство" Словена нису смели доказивати макар описима "жртвовања људи"?

Код летописца Нестора постоји једно нејасно место: "Привожаше синове и кћери и жртвоваше бесима (тј. пређашњим боговима), оскрнавише земљу обредима својим и загади се крвљу Земља Руска". Можемо се досетити да ово "загади се крвљу земља" алудира на приношење људи у жртву боговима, али то не потврђују други споменици. Вероватно је то био плод и претеране ревности православног монаха, који је требало да доказује да је хришћанство "изнад". А са колико је "крви" затрована Земља Руска насилним уаођењем хришћанства од стране бољара Путјате, Владимира и Глеба Свјатославича? Познато је да су људе "крстили", нагонећи их голе по хладноћи у воду. Многи су већ трећег дана били на оном

свету, нарочито деца и стари. Народ се оштро противио увођењу хришћанства у Русију, понегде и са успехом. Било је потребно да прође хиљаду година, да се још једном ватреном револуцијом коначно спале остаци ове вере. Као што је Кнежева дружина, пратећи грчке попове, била јака, били су јаки у својој вери и пагани који су бранили Сварога. Не једном Дружина је западала у заседу, из које се није ослободила. Овакво увођење хришћанства имало је револуционарни карактер и праћено је зверствима као и у словенским земљама на Западу. Дизали су се устанци. Било је тренутака када кнез Владимир није знао да ли ће савладати паганство или неће. Да није било сталне грчке помоћи и мањка свештеника у паганству он, вероватно, не би ни победио. Супротстављање огњиштарца било је спорадично, али силовито. Малобројна Дружина побеђивала је суровошћу и војничким умећем.

Огњиштарци нису разумели основу нове религије: зашто Бог спасава л^уде? Зашто је слао свог Сина на земљу кад су Словени у сродству са Сварогом и он је њихов пријатељ, прашћур, прадеда васељене? Због чега је Бог морао спасавати људе кад је било довољно поћи у мовницу, умити се, читајући похвале Кулали и Сварогу да човек постане чист духом и телом? Зашто су грчки попови наређивали да се **пљује** у огањ који су Словени сматрали **светим** (Агни)? Зашто се у пролеће на Дан Црвене Планине Радоницу није смело ићи на гробове рођака и причати са њима, већ уместо тога певати да је грчки Бог васкрсао? Раније су Словени били **сви деца** божја, а онда дођоше Грци и рекоше да је само **један** Син божји и то грчки? Нису схватили зашто се не сме "мов Роду творити", зашто се не сме славити Рожанић и зашто сви њихови богови, којима су се поносили, одједном постадоше "зли духови"? Руски народ није тако лако и једноставно "примио" хришћанство, како се о томе говори, схватајући да се иза хришћанства крије грчка замисао: "Постаће хришћани, ми ћемо им заповедати". Истини за вољу то се није десило, али се у потпуности могло остварити, јер је византијско хришћанство у то време представљало **политичко оружје** у рукама Грка. Они су и уз помоћ хришћанства спроводили своју политику, као што су Германи уз ту исту помоћ освајали словенске земље. Народ је био очајан видећи да су његови кнежеви, варјази, прешли на грчку страну и на то гледао као на издају од стране бољара и кнежева. Иако је црква установила славу свих крститеља Русије, народ је према њима задржао непријатељска осећања, чувајући готово чисте основе вере прашћура, мешајући их са паганским обредима и обичајима. Самом свештенству било је јасно да се не може вечито борити против народа те се старало да у те обичаје и обреде унесе хришћански садржај. Народна традиција се, међутим, показала **исцрпљеном**, народ се лишио свог **корена** из којег је **растао**. Сламање паганства у Русији било је и сламање народног битка који је изгубио поверење својих кнежева, а када је потом дошло до раздора због "столовања" у Кијеву, до свађе кнежева, народ их је напустио, учествујући у биткама само силом. Никома од њих није пружао подршку и кијевска Русија је ослабила, поставши лак плен Татара. Кнежеви, ограничивши коњицу, учинивши је само кнежевском, а не свенародном, каква је била пре њих, на пример за време Свјатослава Храброг, довели су себе и своје земље у тежак положај пред татарским хордама.

Кнежеви и мноштво народа је изгинуло. Они који су преживели, разбежавши се по шумама, примили су несрећу као "казну Сварога" и почели потајно "мов творити". Паганство се с муком препорађало, док је истовремено хришћанство у Москви почело да јача. Потпуну обнову паганство није доживело, али и хришћанство веома дуго није могло овладати читавом обредном страном религије. Тако је "Зворожина" преживела све до револуције 1917. године.

Кудесници су постали "чаробњаци", "врачеви", а коладине "чаробнице", баба-Јаге, настављајући да живе у народу, без обзира на хришћанство. Понегде, као

у Вјатској губернији, сачувало се и **чисто** паганство. У неким забитијим местима оно је било чистије, у другима помешано са хришћанством.

Ибн-Фоцлан, арапски путник /X век/ говори о жртвовању у народу, али су се жртве приносиле само у време катастрофа: епидемија, ломора стоке, када су потапали врачеве и вештице осумњичене за чаролије и враџбине. Потапали су их и палили на ватри, не "као жртву богу", већ просто "због врачања". Ти исти "културни Немци", каже И. Терех, потапали су их на хиљаде, док се у Русији званично наводи само један случај. У ископавањима у боголесју и великим градовима, где је словенски народ приносио жртве, пронађене су искључиво кости звери. Дакле, народје, исповедајући веру у чистом облику, а не према схватању кнежева и дружине, приносио као жртву миомирисе мирисне траве, венце цвећа (венци ИванаКупале), свакојака јела, уопште само биљне и житотињске жртве, при чему је, као што је већ речено, масноћу и крв бацао у огањ (ватру). Месо су јели присутни на служби, а главе оваца и бикова или птица вешале су се на посебним, у ту сврху подигнутим, стубовима или на гранама дрвећа. Константин Порфирогенит, који је живео у X веку, помиње да су Руси, који су дошли на острво Св. Георгија приносили као жртву хлеб и птице, при чему се бацала коцка: клати птице или их пустити на слободу? Прокопије Кесаријски III, говори да су Словени убијали бикове као жртву божанству, а Арапин Ибн-Масуди /X век/ да су приносили као жртву Богу просо (једна од првих житарица, коју су Словени свуда гајили). Арапин Ибн-Диста каже: "Словени највише сеју просо. Семе стављају у врч, подижу ка небу и говоре: "Господе, Ти, који си нас снабдевао храном, снабдеј нас и сада у изобилју". Ибн-Фоцлан каже да су Словени приносили као жртву боговима бикове, овце, хлеб, лук, млеко и некакав опијајући напиток (ведска сома). Песмамолитва богињи Лади говори само о ружама, песмама и срцима, које су посвећивали овој богињи па се може тврдити да словенски прост народ **није** знао за жртвовања људи. Увођењем хришћанства, паганска жртвовања нису искорењивана заједно са другим обредима и боговима, већ су појачана и узимана за издржавање храмова и свештенства. Прво теле од јунице, петао из сваке куће у време зимског Николаја (Перуна) до недавно у Галичини на Лемковшћини, давани су старешини црквене општине. У старини и теле и петлови приношени су у жртву Велесу и Перуну К-Рај вечне, неугасиве ватре у боголесју: крв се изливала у ватру, а месо би појели они који су га донели. И друге паганске жртве: кокошке, јаја, који су се такође јели К-Рај ватре, просо, пшеница, оvas и друге житарице којима су гостили огња Сварожића (Перунова ватра), повесмо лана, конопље, намотај пређе, које су вешали као жртву боговима на гране дрвећа, у боголесјима, брда хлеба по хлеб из сваке куће (који су у старини јели на гробовима, а сада се доноси у Родитељске дане помена у цркву, три хлеба за парастос), кутја итд. предавали су се настојнику парохије. (Од тога су присутни јели само кутју.)

Омиљено божанство, које је посебно штитило мајке и децу, била је Лада и њој су приносили у жртву мараме, вез, прстење и огрлице, које су, у недостатку слика, икона или кипова, по тадашњем обичају вешали на гране дрвећа у светим "гајевима" (или шумама). Сада исте дарове вешају (украшавају) на иконе Богородице, на коју се после примања хришћанства нерадо пренела пређашња љубав према богињи Лади.

По речима И. Тереха, такви су били обичаји у галичкој Русији, слични обичајима читаве Русије.

У Русији се одржавала "Иљновка", дан после пророка Илије. Свештеник и црквењак ишли су коњским колима од куће до куће и благосиљали жетву, добијајући из сваке куће врећу пшенице, кромпир, десетакјаја, лој, кокошку или

петла или лонац меда. Три дана Божића, а после и три дана Нове године, зависно од локалног обичаја, они би ишли у други обилазак кућа, добијајући овога пута сало, усољено месо (свињетину), гуске, кокошке, сеоску кобасицу. Овај обилазак звао се "божићовање" или "риздвовање" у Украјини. Овај обичај је, без сумње, веома стар и потицао је од истог таквог обичаја кијевских кнежева, који су на Овсени убирали порезе. Како се порез плаћао у природи, кнежевске поворке кола су понекад биле велике. Касније су ови порези замењени плаћањем, а скупљање је прешло у корист свештеника.

У давнини су такође коледовали волхви или уопште "божји људи", који су скупљали храну за целу годину. Словени су им увек радо давали, тражећи да се за њих моле.

Код Срба и Хрвата сачувала се словенска молитва-песма:

"Молимо се, Ладо!
Молимо се Свевишњем Богу,
ој, Ладо, ој!
Да задува тихи ветрић,
ој, Ладо, ој!
Да удари топла киша,
ој, Ладо, ој!"

а у Галичу се сачувало много прехришћанских песама, посебно коледарских, на пример, на Лемковшћини:

"Дуни, Господе, дуни,
Духом светим по земљи!
Роди, Боже, жито, пшеницу
и сваку њивицу!
У пољу једру,
у дому добро!"

Ово место значењски се потпуно поклапа са следећим изразом Рг-веде: "Индри дугујемо дане, коње, биљке, краве, воде и шуме. За њим са љубављу иду месеци, дрвеће, биље, небеске горе, Небо и Земља и таласи."¹⁴⁴ Ако су Словени изгубили Ргведу, сачували су, бар делимично, њен однос према природи уткан у религијски садржај.

Њихова религија није била паганство ми га тако називамо, јер га сви тако називају већ религија универзалног живота и љубави, која је припремила терен хришћанству и тиме су је већом свирепом хришћани искорењивали. **Очевидно се касније са њима нешто десило те су престали зверски да затиру старе обичаје и почели да их прилагођавају хришћанском садржају. Не знамо узроке, али вероватно је то била свеопшта узбуна и бег у шуме, на север од кнежева и њихове дружине, који су крстили не толико водом, колико "мачем".**

Вероватно су одласци били масовни, као и губици у редовима дружине, јер пре доласка Татара у Русији је већ осетна миграција ка северу, што је и изазвало слабљење прогона после Глеба Свјатославича. Даље ће уследити сукоб међу кнежевима, у којем се народ држао по страни, будући увређен у својој вери од стране кнежева, а потом и долазак Татара и нагли заокрет у борби хришћанства са паганством. Ни самим кнежевима ни народу више није било до тога: свако је настојао да оде што даље, у забит, на север, спасавајући живот. Други су се упутили на запад, под заштиту литванских кнежева, образујући са њима јединствену

Литавско-Руску државу. Литванци нису прогнали Русе, никог нису приморавали да промени веру или говори искључиво литванским језиком. Сећање на суживот са литванским народом заувек ће остати захваљујући заштити литванских кнежева, док су били самостални, пре уласка у унију са Пољском. После тога наступила су друга времена, Пољаци су били неправедни према Русима, тежећи да их насилно преведу у католичанство. Тако је настао украјински народ, који је говорио малоруским наречјем.

Моралност Словена, по сведочењу Ибн-Масудија,¹⁴⁵ арапског писца из X века, послужила је као узор другима.

Словени су нарочито волели да изводе религиозне плесове, хороводе и да певају песме. У Галичини постоје хиљаде песама. Много их је у Украјини и Великорусији. Сви ти хороводи или карагоди потичу из паганске прошлости, чинећи у давнини неизоставни део богослужења. Било је не само радосних, већ и жалосних песама. То је разлог погрешног закључка англосаксонског научника Џ. Принса /Колумбија Универзитет/: "Они (Словени) осећају болесну насладу у тузи и предају се жестоком плесу". "У давнини у време Тризни, Словени су пировали на гробу тек сахрањеног и на истом месту организовали игре, надметања, борбу и плесове", запажа Терех. Сматрамо да је ова оцена у основи нетачна. Словени су певали и плесали у част покојника, јер су песме и плесови били део религијског ритуала и ничег лошег у томе није било, реч је о правој служби. Умрли је још **био овде и невидљиво** присуствовао **играма** и песмама! Са тачке гледишта Словена смрти није било, био је то само одлазак Сварогу. Покојник би **заспао у Сварогу**, одлазио њему, растварао се у њему. Богу су певали живи, а мртви су томе присуствовали.

Прокопије Кесаријски пише да су Словени, које су Грци заробили протестовали, говорећи: "Ми смо миран народ, певамо и плешемо, оружја немамо, уместо мачева имамо гусле". И. И. Срезњевски¹⁴⁶ пише: "Одбацујући са примањем хришћанства паганско сујеверје, Словени нису имали потребе за одбацивањем неких од својих главних веровања, већ су их само прочишћавали. Тако су и пре примања хришћанства **веровали у Јединог Бога**, господара света и његове судбине, у свемогуће његово провиђење, веровали да божанство спасава онога, који следи његове законе и уздржава се од зла; били **свесни обавезе љубави према ближњем**, изражавајући је и кроз бригу за сироте и сиромашне, и кроз милосрђе према заробљеницима, и толико очевидно гостопримство, које је запањило све странце." Срезњевски наводи доказе да су Словени такође веровали у **бесмртност душе и будући живот**, рај или пакао (АД).

Пагански Храм у Кијеву саградили су кнежеви и дружине према Ригенском храму и седам идола Владимира, који је вероватно био и жрец Дружине. Били су идоли Перуна, Волоса, Дајбога, Стрибога, Хороса Смаргла (Бога Огња) и Мокоше. "Степена књига" каже: "**И године 6488. сагради Владимир многе идоле и нареди да се исклеше у дрвету идол Перуна, коме ће глава бити сребрна, а брк златан и постави га у Кијеву на брду, ван бољарског двора, где и друге идоле постави: Хороса и Дајбога и Волоса и Стрибога и Смаргла и Мокошу**".

Међутим, док су кнежеви сматрали Перуна богом рата, прост народ га је поштовао као даваоца кише: "Илија гракће, а Дажд даждује" говорили су све до револуције сељаци у Јурјевки на Дњепру. Илија је подметнута персонификација Перуна (због хришћанског уплива), који је изазивао гром ("гракће"), након чега је Даждог или Дажд, давао кишу те би се ово могло превести као Перун грми, а Дајбог кишу даје.. Дакле, Перун **није** имао **исто** значење за кијевске кнежеве и њихове дружине и за народ. Док су га први сматрали богом рата, дакле, оним који захтева

људске жртве, јер рат значи смрт за многе, земљорадници су га сматрали богом грмљавине, **даваоцем** плодних поља, који такве жртве **не тражи**.

Земљорадници су певали и плесали боговима **благим** а не крволочним, које је створио скандинавскогермански дух за кога је претња имала снагу аргумента. Словенској души нису биле потребне претње, јер је по својој природи била богољубива и служила боговима не из страха, већ из љубави. Летописац Нестор бележи: "Изворима и језерима жртву лриношаху", а Летопис новгородски: "Наши пагани приносе жртве идолима на изворима", што се, наравно, мора повезати са нашом претходном тврдњом да су Словени, као и Ведејци, веровали да су **вода и Бог повезани некаквим односима** ("**Индра, који рађа таласе**"). То се задржало и у хришћанству у чину водоосвећења, а "крштење водом" додатно је потврдило **свето** значење воде у животу Словена. Умивање у бањи, акт у суштини религиозан, показује да је извор, или врело, као место где тече света вода, **молитвено место**. У "Слову Кирила" читамо: "Не тражите себи Бога... ни у рекама, ни у студенцима", а Лав Дијак говори: "Војници Свјатослава потапали су у дунавске струје децу и петлове након сахрањивања војника који су пали у боју". У преводу Григорија Нанзианзина читамо: "Овај жртву принесе на извору, да би имао кишу од њега". Константин Порфирогенит пише: "Дошавши на острво Св. Георгија, Руси су приносили жртве испод великог храста и, начинивши круг од стрела, стављали у њега хлеб и птице". У "Житију кнеза Константина Муромског" каже се: "Клањаху се деблима дрвеним, на гране исклесане трупце вешајући..." "Ипатјевски летопис" помиње службу поред "грма" (корча). Духовно правило забрањује да се **"испред храста молитве певају"**.

Храст, дрво Перуна, Словени су поштовали као божји **симбол**. То је била и липа, а на северу бреза (Семиково дрво). Липа је била Ладино дрво. Зашто су грмови и шуме били свети? Зато што је зеленило било **природни украс света** који је давао кров и храну још прашћурима Словена, Ведејцима, а присуство зеленила било је знак божје милости. Дакле, природно је да тамо где су грм или шума буде и **молитвено место**. Место, пак, где су се сретали и дрвеће и вода, било је нарочито срећно.

Управо зато су боголесја била обично тамо, где су биле реке и храстови или језера и храстови. Управо тамо вршиле су се словенске требе, тј. богослужења.

Галичина, Буковина и карпатска Русија биле су насељене потомцима древних руских племена Хрвата, Тивераца и Улича, који су насељавали обале Попрада, Дунаваца до реке Сане и низ Земље поред река Дњестра, Серета и Прута, до Црног Мора, где су их стари Германи називали Антима, тј. дивовима, а стари Грци су Тиверце звали Велика Скуфја ("који су живели уз Дњестар до мора"). Велика Скуфја значи исто што и див.

Борба против паганских обреда била је упорна и у многим случајевима хришћански свештеници морали су чинити уступке Словенима. На пример, морао се применити тропар и кондак рођењу Богородице на Род и Рожанице, чије се поштовање никако није могло искоренити из народа.

О томе, колико је чврсто било укоренено паганство у Русији, сведочи "Поука непознатог аутора XIII века", у којој се каже: "Чак и попови и кнежеви верују у Перуна и Хорса, врше им **Требе** и кокоши им кољу". **А неки монах у Летопису XIV века назива, без околишања, Русе "Дајбоговим унуцима..."**

У "Слову Григорија" XIV века говори се: "По светом крштењу попови оставише тропар рођења Богородице читати за трпезу Рожаничу. Он даље пише: "И они почеше требе вршити Роду и Рожаницу пре Перуна бога њиховог. А пре тога вршили су требу Упирима и Берегињама. По светом крштењу Перуна одбацише, а Христа Бога примише, али се и сад моле њему, проклетом богу Перуну, и Хоросу,

и Мокоши, и Вилу. Овога се не могу лишити: проклета постављања друге трпезе, посвећене Роду и Рожаницама." У "Слову о сујеверју", рукопису XVI века непознатог аутора читамо: "То су сељаци, који верују у Перуна, и у Хорса, и у Мокошу, и у Сима, и у Смаргла, и у Виле, бројем дридевет сестрица, говоре безбожници оглашени... И тако им требе врше, и колач им ломе, и кокоши кољу, и огњу се моле, зовући га Сварожићем".

Из свега описаног види се да су Словени били постојани у вери својих дедова и хришћанство прихватили у мери, у којој је оно **чистило** њихову стару веру од наслага сујеверја. Они су се, као Ведејци, обраћали Богу-Оцу, Прашћуру, Деди Васељене, Родићу Првом, и отуда поштовали и Род и Рожанић као нешто свето, што их повезује са Богом.

Велика Скуфја, као што смо рекли, добила је име по речи "див", али сама Скуфја сачувала се као "скуфја", врста кале, коју свештеници носе зими за време богослужења, штитећи се од назеба. Далеки преци Скити носили су исте такве капе, гонећи "стоку", или "скуфб" по степама Русије. Зими су живели северније, где су биле залихе сена, или знатно јужније, где је било траве. До данас старообредници одлазе у "ските", тј. некаква станишта, касније манастире, да се моле Богу. "Скитати" значи кретати се без сталног места живљења. Ови корени у руском језику **јасно** показују нашу **заједницу** са Скитима, ако не са свим Скитима, а оно са оним њиховим делом, који је у своје редове укључивао Словене.

Свадбени обреди у Русији настали су у прехришћанском периоду. У почетку су се сводили на "отимање" невесте, а потом прерасли у договор, када су обе стране постизале сагласност, одређујући цену "вено" за невесту. Овај откуп није био **куповина** или **продаја** ћерке, већ накнада губитака родитељима, јер подизање детета родитеље увек скупо кошта. Са друге стране, одрасла девојка незаменљива је помоћница у домаћинству. Њен одлазак одражава се на скупљање летине, на рад у кући, бригу о кравама и живини. Мајка, већ у годинама, не може толико да ради, а одлазак ћерке из куће значи осипање, потребу за најмом туђе помоћи. Због тога се и уобичајило у то време да се тражи "вено", тј. вредност, једнака жетелици на њиви, која се такође често звала "вено". У свадбеним песмама које певају (или су певали) сељаци, говори се о ЉуљиЉубмелиЛади. Ова су божанства освећивала брак. У Јурјевки се на младенце, који су дошли из цркве, стављало крзно, **симбол** Велеса, бога стоке и плодности. У Галичини тај се обред претвара у читав ритуал, при чему се младенци величају као кнез и кнегиња. Терех каже да је "то читав музичкохорски комад, добро укомпонован, који су вероватно сачинили при кнежевским дворовима бајанискладатељи песама". Мислимо да је свадбени обред скромнијег порекла; једноставно, вековима су се људи трудили да га што је могуће више украсе, да учине свадбу раскошнијом, привлачнијом, и сваки век доносио је побољшања, усложњавање форме и уношење новина. Песме у Галичини изражавале су тугу свег домаћег добра, ствари и самих кућних зидова због одласка девојке у "туђи дом".

У Јурјевки свадба се прослављала нешто друкчије: младенци су се, иако их нису тако звали, сматрали царем и царицом. Томе нарочито доприноси свечано стављање венаца у цркви на главе супружника. Ка њима би се упутила тројица господобољара са шареним тракама преко рамена, а са њима три жене бољара. Сваки од њих посебно се величао кроз песму. Био је обичај да буду стари сват и његова жена, чак и кад су родитељи младожење и невесте били живи. Стари свати благосиљали су младенце, по до~ ласку из цркве. Колима, којима су се возили, морали су прескочити ватру, која је горела на улазу као знак очишћења Огњебогом. Коње су гонили јаросним бичем. Прескачући, они би обично запалили репове и

гриве, што се сматрало **добрим знаком**. Уопште, огањ је, као и код Ведејаца, био свети, а за његово одржавање примењивао се читав ритуал.

Тако је осим Перунове ватре која је постојала у сваком боголесју, постојао и Чергов огањ, наизменично одржаван од стране домаћица данас у једној кући, сутра у другој. У зору ("чим пројаше јутарњи ашвин" Ведејаца или "запева петео" код Словена) домаћице су излазиле са комадима глиненог лонца из својих кућа да "узму огањ". У лонац су стављали прво пепео, а на њега жеравицу преко које се ставља иверје или дрвени угаљ, развејавале са молитвом и односиле кући. Са стране лонца биле су рупе за промају. Уз молитву су посипале ватру преко сламе у пећи и с дивљењем посматрале како пламени језици прождиру "храну Огњебога" дрво, сламу или гране. Првобитно је за означавање појма "племе" или "пламен" постојала само једна реч. Како Огњебог рађа пламен, тако род рађа племе. Род је, пак, било место из којег су као Огшебог уз помоћ пламена расли и размножавали се људи. Стога је род био свети по четак, из којег је све потицало и у који се све враћало. Заједница са родом била је тако чврста да је преступник сматран изродом и избациван из рода. Остати без рода било је толико ужасно, да је само смрт могла човека избавити мука. Прогнани из рода "се осамљивао", тј. ишао је куда га очи воде.

Један од најтежих злочина био је "увреда огња". Тако нико није смео пљувати, нити мокрити у огањ. Огњем (Агни) су се људи чистили, јер су огањ и вода биле манифестације живота.

Анонимни писац рукописа "Живот Св. Отона" пише: "У Балтичкој Славији сваки отац породице имао је одвојен **дом**, уредан и чист, намењен **само** примању гостију. Овде увек стоји сто, постављен јелом и пићем. Ако је нешто однето, одмах се ставља друго. Ако неко жели да се почасту нека изволи! На столу ће наћи свега довољно".

"Ко није имао чиме да почасту госта, могао је узети од суседа без питања и крадимице. Што је отишло на госте, није украдено то је био закон за Словене" каже Хелмолд "Гошћење је налагала словенска религија. Ономе ко није био гостољубив светили су се сви житељи рушењем дома, јер је немар према гостима лишавао читаву земљу божје милости". Анонимни аутор пише да је "међу житељима Помераније (Поморја) таква честитост и заједништво, да они не знају за крађу и превару, не знају за шкриње, ни кључеве. Своју одећу, новац и драгоцености чувају у сандучићима и бачвама под простим поклопцем, не плашећи се зликоваца."

Кад се појави путник у гостинској кући, палио би се свети огањ, с молитвом за божји благослов за њега. Пристиглом су спремали бању у мовници, након чега се износило послужење.

Летописац епископ Дитмар Мерзбургски /умро 10187 говори, као и Хелмолд, да је главно Божанство Словена био Зуаражиц (Сварог).

Немачки историчар Хердер /по А.С. Фамицину/ о Словенима пише: "Словени су са љубављу обрађивали земљу, бавећи се и разним домаћим умећима и занатима, започињући свуда корисну трговину производима своје старине, плодовима своје радиности, Они су на обалама Балтичког мора, почев од Либек, подигли градове, међу којима је Аркона на острву Рујан (Риген) била словенски Амстердам. На Дњепру су подигли Кијев, на Волхову Новгород, који ће ускоро постати напредни трговачки центри. Они су спојили Црно море са Балтичким, снабдевајући читаву Западну Европу производима са истока. У данашњој Немачкој (бившој Славији) оии су отварали руднике, умели су да топе и лију метале, производили со, ткали платно, правили мед, садили воћке и водили на свој начин весео живот, испуњен музиком. Били су штедри, гостопримљиви до

расипништва, волели су сеоску слободу, али уз то били и покорни и по слушни, непријатељи разбојништва и отимачине. Све то није их спасило притисака од стране суседа, напротив, доприносило је томе. Како нису тежили светској владавини, нису ни знали за крволочне ратове наследних господара и радо су пристајали да плаћају порез, само ако су тиме могли купити мир у својој земљи, те су се народи, нарочито германског порекла, силно огрешили о њих. Већ за владавине Карла Великог почеше жестоки ратови, који су, очевидно, имали за циљ стицање трговачких привилегија, а вођени су под изговором ширења хришћанства. Храбри Франци су, поробивши марљив земљораднички и трговачки народ, сигурно сматрали да је боље да користе њихов рад, него да се сами уче земљорадњи и трговини, да сами раде. Оно, што су започели Франци, довршили су Саси. У читавим областима Словени су били истребљени или преобраћени у зависне сељаке, а њихове земље делили су међу собом немачки хришћански епископи и племство. Њихову трговину на Балтичком мору осујетили су Север[^] Германи. Град Аркона разорили су Данци, а остаци Словена у Германији личе на оно, што су Шпанци направили од природних житеља Перуа". Поменувши потом тешке ударе, које су Монголи нанели Словенима, Хердер, који је те редове писао пре 150 година, као у пророчком виђењу обраћа се Словенима: **"Доћи ће време, када ћете се и ви, некад прилежни и срећни народи, ослобођени ланаца ропства, пробудити најзад из вашег дугог, дубоког сна и опет завладати предивним земљама, које се простиру од Јадрана до Карпата, од Дона до Мулде, и поново ће у њима тријумфовати ваш древни Празник мирног рада."**¹⁴⁷

Међу Словенима, који су насељавали данашњу Немачку, треба поменути Вагре, Љутиће, Радаре, Бранеборе (Ободрите), Милчане, Бодриће, Стодорјане, Гипревјане, Поморјане, Рујане (Ригене), Полабљане, **Лужичке Србе (Сорабе)**, Кашубе, Борусе, Мазуре, Морјане и др. Изгледа да су Морјани и Поморјани били једно исто племе. "Потекавши од пламена Огњебога", словенска племена често су мењала своје име, добијајући га од вође или у исходу рата. Неки од њих имали су своје кнежеве који су окупљали војску ради заштите од германског упада. Историја о томе упорно ћути. **Немачки историчари прећуткују "христијанизацију", која је спровођена окрутним мерама све до набијања пагана на колац!** Можда су Рујани и Поморјани, као и Морјани, били једно исто племе. Њих је нарочито жестоко погодила германизација. **Треба истаћи упорно проповедање хришћанских монаха међу Словенима, који су чак и у обичном осмеху на лицу Словена пуног животне радости видели "ђавоље привиђење", а већ песму и плес строго забрањивали.** Невини плес уз песму; "Ми смо просо сејали, ој, Дед Ладо, сејали", био је проглашен за тежак грех. Човеку је остајало само да повије кичму ка земљи и ради на њој, а сваки смех или шала сматрани су "непристојним". Прошлост Словена проглашена је "ђавољом" као што су "ђавоља" била не само паганска божанства, већ и све што се односило на обичаје и фолклор. Словени нису имали право да се сећају ни веза **свог рода** са Сварогом. Бог је у проповедима Грка постао страшан, онај који кажњава за весеље и радост. **"Дашчице" са древним записима словенских веровања, паљене су и све из прошлости се искорењивало.** Словени су се, по хришћанима "родили крштењем на Дњепру", и пређашњи живот за њих више није постојао, слично као што су то, много касније, учинили и комунисти! Све што се говорило о прошлости било је одстрањено, а кад су народу одузели његову прошлост, и пређашњу писменост, макар и под изговором христијанизације, он је ту прошлост **делимично изгубио**, удаљивши се од свог начина живота. Савремену револуцију треба разумети као коначан раскид са древном прошлошћу, као још један удар на само биће народа словенског. Одвојивши се једном од ње, народ више није могао прирасти свом

корену. Све што се уводило одозго, изазивало је подозрење, вишим слојевима се није веровало, а "баршчина" (кулук), која је завладала у Русији с доласком на власт страних принцепа и господара, још више је улила народу неповерење према вишим слојевима. Они су га све време учили туђем, а не свом. Татари су тукли народ, али су то били Татари, странци, а хришћански владари Владимир или Глеб Свјатославич, а потом Петар Велики угњетавали су као домаћи господари свој народ. Народ им се покоравао, али није могао бити наклоњен њиховим делима. На крају, након октобарске револуције, власт поново припада страним завојевачима, овог пута Хазарима, јеврејске вере, који су успели да толико овладају Русијом да су променили и њено име у Совјетски Савез.

Овим речима констатујемо чињенице, не трудећи се да било шта докажемо. Са друге стране, православље је падом Византије постало домаће, руско (иако је неодговарајуће са психом и генетиком руса и словена уопште), Грци су се из њега повукли (домаћи хришћански свештеници су већ били довољно обучени у одржавању тада нове религије) те су се и сви обичаји рода полако вратили на своје место, стапајући се са новом религијом, постајући православни. Па ипак су ЈОШ дуго православни јерарси настављали да осуђују "ђавоље игре, плесове, сатанско свирање на даирама, жичаним гудалом, с плескањем и плесом, климање главама жена и девојака и све недоличне песме њихових усана, и кичме њихање, и ногама скакање и топтање, као и женско и девојачко шаптање, блудне им погледе, и скрнављење удатих жена и разврат девојака."¹⁴⁸ Христољубац се бунио: "Не приличи сељацима (хришћанима) игре сатанске да играју, плес, песме ђавоље и жртве идолима". Питамо се одакле те забране? Хришћанство не забрањује весеље! Хришћански Бог је Бог љубави и радости. Одакле тај мрачни Бог, кога су проповедали? Наравно, то је Јехова Библије, а не Бог Христ и не сам Христ који никог не осуђује. То је искварена аскетска идеја која потиче од Грка, а не од Христа. Нестор такође пише: "Јер овако не живимо пагански: ђаво искушава мамећи нас од Бога трубама и скоморосима, гуслама и русалијама: видимо игре и људи мноштво, како гурају један другог, бешчашће чинећи, а цркве стоје, јер кад је час молитве мало их у цркви стоји". Митрополит Кирил писао је: "Кад угледасмо да се сатанских још држе обичаја проклетих Јелина (тј. древних Грка) у божје дане некаква бешчашћа ђавоља творећи, уз звиждуке и повике и вапаје дозивајући неке скаредне пијанице и бијући до саме смрти и узимајући од убијених гаће"!! Стоглав каже: "Окупљање на Купалу оскрвњивање је и разврат девојака... кад почну да звоне, тад одлазе у куће своје и падају као мртве од великог ковитлања"!! Шта је од тога тачно, тешко је просудити, али вероватно су Руси још тада волели да попију и да се потуку. Против простаклука се, наравно, требало борити, али не мешајући пристојно плесање с непристојним, називајући све "ђавољим играма"! Тако се руски народ могао лишити сваког музичког и кореографског стваралаштва. Саванарола је био још радикалнији, тражећи аскетизам све док сам није спаљен! Фанатици нису никад били прави хришћани и да су их Словени слушали до К-Раја, вероватно их више не би ни било, јер би људи престали да се рађају ("грех је живети са женом"), а отпор, који су имали према полном нагону само је доказивао, да је њихов морал по питању полних односа био далеко од хришћанског морала, јер је радосно општење мушкарца и жене проглашавао срамним и забрањивао.

Иако се за Кијев говорило да у њему има "разврата женског и блуда", Кијев није био изузетак од осталих градова. У њему су живели разни трговци, странци, а где је новац, ту је и пијанство, па према томе и разврат. То је болест сваког великог града и није била својствена искључиво руо ком народу. У том смислу православна Византија била је далеко развратнија, али се то није говорило.

Паганство разврат није подстицало, што се види бар по томе, што су кудесници, волхви и Сварогови испосници одлазили у шуме сами и тамо се спасавали молитвом и постом, дакле, и они су били аскете, иако нису одбацивали музику, плес и певање. Према томе, може се бити аскета и волети уметност, уколико се иза аскетизма не крије сексуална изопаченост, која се често среће управо код фанатика, нарочито на религиозној основи.

Као и Велејци, Словени су сахрањивали своје покојнике на два начина: или су их сахрањивали у земљу, стављајући их у лађу да преплове "Велики поток" (Мртва вода "онога света"), снабдевајући их лонцима са намирницама, топлотом одећом, јер тамо "студено јест, а зима у лету почива", (тј. "где лети живи зима" и где је хладно); или су их спаљивали на ватри, тј. слали Огњебогу. Сахрањујући их, певали су песме земљи, опомињући је да "чува покојника" и омогући му да се одмори од бремена живота, "до Празника зеленила". Покојник се снабдевао и оруђем за лов, риболов, земљорадњу, јер "на оном свету луди као и ми живе", тј. њихов живот у Наву исти је као наш. И они земљу ору и просо жању, а "кад је зима, тамо је лето", тј. када је овде зима, тамо, на оном свету, је лето. Спаљујући покојника, веровали су да дух његов "лети на крилима Смаргла", тј. на крилима Огњебога, и молили да "тело, не повређујући", однесе у К-Рај Сварожић. Тако су, као што се сећамо, и Велејци молили, да "Агни не растргне тело и не повреди кожу" умрлог. Једно време Словени су сахрањивали мртве под својим избама, потом у пољу, где су закуцавали стубове и стављали лонце са њиховим пепелом, а касније их почели предавати земљи на могилишчима, или могилицама, тј. на кладбишћима. Последња реч настала је од речи "колода", "колодишца", јер су покојнике једно време сахрањивали у издубљеним коритима /колода/. Отуд "колдбишца", "колдбишца" и кладбишце (гробље).

У тренутку смрти поред човека су палили свећу или лојаницу да његов дух оде Огњебогу, као и да душа, напустивши тело, може видети блиске.

Када је МоренаМара или богиња смрти, извукавши је "кроз руб живота" на пети, потапала душу у чашу воде, која је стајала одмах поред умирућег, душа је, по веровању наших предака, оживљавала и видела ближње. Све у том обреду веровању говори у прилог томе да су Словени веровали у смрт, као у поновно, друго рађање за **други, вечни живот**. Преко границе живота душу су чекала два божанства водич и превозник. Зато се у руке мртваца стављала "ногата", стара монета као накнада водичу и превознику преко мртве воде у Нав. Тело се износило кроз рупу, пробијену у зиду, да се душа узалуд не враћа кући те, дошавши до зида, набаса на пробијену рупу. Тако је између осталог сахрањен и кнез Владимир, чије је тело "пронето кроз рупу" (Н. М. Николски). Када су покојника возили улицама, будили би све који спавају, да им душа не оде заједно са њим. У гроб или на ватру стављали су и ножеве и секире да покојник лакше нађе пут, пробијајући се кроз непроходне шуме Нава на онај свет. Старешина рода или породице држао је говор К-Рај ватре или гроба, у којем је судио у име покојника, који се опрашта од живих. После тога "печатали" би врачањем са четири угла гроб да се не пробију зли духови. На гробу би насули брдашце, након чега би славили Тризну. У обреду православне сахране нема чина "печаћења гроба", али се он морао увести, јер су у многим местима људи сматрали покојнике "незапечаћених гробова" несахрањенима и у многим местима су на том терену избијали немири, а у неким чак и побуне.

Тризна је подразумевала гошћење свих, а затим игре, како би их и покојник последњи пут видео. Због тога би започињали рвање, надметања коњаника и пешака. Док су у изби седели гости и јели послужење за Тризну, у њу је **јашући улазио весник**, објављујући почетак игара. Овде **коњ** има религијску

функцију. Сетимо се да су Ведејци сматрали да се "Коњ истраго из божанставеног кола међу људе". У време Тризне коњ такође ускаче у друштво људи, оглашавајући већ самом својом појавом да је време да почну игре, тј. завршни део свечаности.

На Галичини овај обичај одржао се све до данас у Сокалском округу /Терех/.

Племство, чланове рода и кнежеве сахрањивали су у великој раскоши, полагајући их у велике лађе, на кола и возили уз тужну песму, музику и звоно ка јами. Осим тога у јаму су стављани и омиљени предмети кнеза, а понекад се тамо или у ватру бацала његова жена или омиљени роб. Они су то чинили сами, нису били приморавани да умру противно својој вољи.

ИбнМасуди, путујући по руској земљи, пише да су се "жене радо бацале у разгорелу ватру, на којој су спаљивали њихове мужеве, надајући се да ће заједно са њима доспети у рај". Словени су веровали да су на "оном свету" дивни вртови на небесима, стан богова и чистих душа. ИбнФоцлан пише о девојци, која је себе осудила на смрт, пратећи свог господина: "Гле, видим оца мојега и мајку моју, ево где седе сви моји умрли рођаци, ево и господина. Он седи у рају и рај је тако предиван, тако зелен! Он зове мене, водите ме њему!"

Наши преци су веровали да робови и заробљени војници који су умрли у ропству, иду да заувек служе свом умрлом господару и зато се они никад нису предавали у заробљеништво. Лав Дијакон Калојски преноси да су се војници Свјатослава бацали на мачеве, да би умрли слободни и у слави.

У тренутку смрти Мара је узимала душу човека као новорођено дете и успављивала је песмом, потом купала у води, која је стајала поред умрлог и предавала водичу и превознику. Водич је био слуга цара онога света, Мориле. Ова два водича водила су душу ка великом потоку мртве воде, да пређе Нав.

Многе од последњих записа цитирали смо по Тереху, остале по Нидерлеу, Касторском, Шопену, Срезњевском и другим славистима. Међутим, још ништа нисмо рекли о словенским богослужењима, којима се сада враћамо.

У Кијеву су се богослужења вршила у брезовом боголесју (брезова шума), на отвореном, на пропланку, где је био белкамен, тј. олтар, на којем су приносили жртве Кијевљани и кудесници, који су живели у шуми. Тамо су имали мале куће, у којима су спавали, проводећи остатак времена напољу у молитви или у пчелињаку. Обично је у шумама било много испосника, који су се удаљавали од света, пошто су изгубили породицу или је нису ни имали. Они су сматрани богољубима и нико их није дирао, напротив, сви су их поштовали. Њима се обраћало за помоћ у злу или невољи. По предању, исцељивали су болесне и чак васкрсавали мртве. Многи од њих били су видовити, називајући по имену онога ко би дошао, а да га пре тога никад нису видели, и причали о његовом прошлом животу, као и о будућности. Поштовали су их не само прости људи, већ и кнежеви, како то приказује А. С. Пушкин у *"Песми о мудрому Олегу"*. Осим тога, њихова вера није била користољубива и ако су нешто радили, било је то по божјој заповести, а не за награду. У њима препознајемо каснији вид службења Богу путем јоге, проистекао из ведизма Неки од њих били су свештеници, приносили су жртве и вршили требе, други се предавали размишљању и молитви. Ови су били недоступни обичним људима. Многи од њих чак не би ни одговарали на питања. Неки су припадали црнобошцима, али будући изложени прогону од стране кнежева, скривали су се у густим черниговским шумама. Звали су их "черниговци". Сусрет са таквим људима

није слутио на добро, јер су често приносили људске жртве и на њих се гледало као на изроде.

Међутим, бели кудесници чинили су већину. Они су носили дуге беле кошуље са црвеним појасом, дугу косу и браду, док су черниговци били у црном. Преко тог одела облачили су још и беле дуге сеоске капуте, какви су се носили у Украјини све до Првог светског рата.

У рукама су увек имали вишњев штап и код неких, посебно јаких, он се завршавао сребрним или бакарним жезлом (куглом). То је било њихово једино добро, јер осим тога и мале сребрне фигуре Малог Кришњег, којег су славили на Коледин дан (на Божић), ништа нису имали. У ћелији таквог кудесника висили су снопићи трава против разних болести и суви цветови за Коледин дан, у које су стављали фигурицу Кришњег, симбол рађајуће светлости. Зими су седели у ћелији, ложећи бање, молећи се у мовницама, а ако би им дошли обични огњиштарци (сељаци), вршили су требе, а потом молитве, јако се напаривши, излазили голи, клизали се по снегу и поново ускакали у бању, настављајући са парењем. После тога пили би чајеве од трава, који су јачали тело, јели веома мало раженог хлеба, пили жртвено млеко или медовину. Месо и рибу нису јели. Јели су још и сочиво или кољиво, кувану пшеницу, раж, јечам са медом, док масло нису користили. Живот им је био суров, пун одрицања и трпљења, не пружајући ништа, осим победе над самим собом и одрицања од свих животних задовољстава. С времена на време су се окупљали, певали заједничку требу, а затим се свако посвећивао свом подвизавању. Они су тражили удаљавање од животне сујете, али се нису клонили живота. Тако, ако би им дошла жена са жељом да има дете, сматрало се увредом Бога одбити је у томе. Међутим, они сами нису имали жене, нити су их тражили.

Свећа од пчелињег воска, запаљена у ћошку, била је знак молитве и пред њеним пламеном кудесник је читао славу боговима пред спавање, пред њом је пре зоре читао славу тим истим боговима. Никада није молио за себе. Његова религија била је проста и састојала се у певању слава.

Не можемо их назвати аскетама у смислу који подразумева аскетизам хришћанског Истока, јер се нису одрицали живота зато што су презирали његова блага и сматрали нечистим општење са женом, већ из жеље да буду ближе небу и Богу. Истовремено, нису одбијали храну кад су били у гостима огњиштараца и јели су са њима месо и масноћу које у свакодневном животу нису конзумирали. Пост, дакле, није служио исцрпљивању тела, већ здрављу. Животних блага, пак, одрицали су се не зато што су их сматрали грешним, већ због трагања за суштинским вредностима и искорењивања слабости. Била је то својеврсна школа воље, живот у самоћи усредсређен на Бога, Сварога или Перуна, Дајбога или Јарила и мисао о добру, која се преносила на ближње.

Коледи су коледовали, Перуну перуновали, Јарилу јаровали, тј. служили. Били су чувари чистоте езотеричног паганства, са свим његовим детаљима. Школа тада није било и сваки кудесник имао је ученика, коме је преносио своје знање (Веду). Ови људи су тражили истину, оправдано претпостављајући, да ће је у тишини шума, далеко од буке и животних обавеза, лакше наћи. Молитвом, умивањем и оскудном храном упрошћавали су своје потребе, сводећи их на минимум, а радећи за Бога, освећивали су душу. Тражећи у свом животу божанствени точак времена, они су се молили, посматрајући његову лепоту, и зора је за њих била, као и за Ведејце, лепотица која расипа блага на све живе. Певали су јој песме наслеђене из дубине векова, славећи Бога и живели у складу са природним законима док је живот шуме текао око њих. Огњиштарци су од кудесника који су општили са Богом, сазнавали шта је данас на пример, рекао бог шуме, да ли ће бити добра жетва те године, да ли ће бити јечма, проса, меда. Сазнавали су такође и да ће

се догодити нешто страшно, најезда номада, помор или глад и тада је било потребно принети жртве Богу, молећи да њега и његове ближње Мара заобиђе.

Кудесник је годинама ћутао пре него што добије реч Сварога и тек тада би почињао да прориче. Тек тад је и сам веровао у своје речи. Могао је дати мудар савет који се тицао свакодневних људских послова, али се кудесницима обраћало и у тешким животним тренуцима, како поступити на божји, а не људски начин. Онима који су тежили да завире у Нав, онима који су изгубили вољене, саветовано је да почну да живе за живот, а не за смрт. Онима, који су желели да им живот подари немогуће, кудесници су претили гневом Бога, упућујући верујуће на прави пут и ослобађајући њихову душу узалудних мука. Болесне су исцељивали, јер су то чинили са вером и љубављу.

Словенске требе (богослужења) вршиле су се на следећи начин: у боголесју где је била Перунова ватра, коју су чували стражари села, скупљали су се верници око храста, липе, брезе или белгорућег камена. Поред самог камена или храста стајао је старешина рода, жрец. Око њега, иа четири стране, према узрасту, постројавали су се мушкарци, жене, деца и стари. У првом делу старци, мушкарци, насупрот њима старице, десно млади људи, младићи, а лево девојке и девојчице. Није било дозвољено мешање. Старешина рода узносио је захвалност боговима а остали су за њим понављали. После тога старешина рода певао је молитву којој су се сви прикључивали. Певање би започињали посебни певачи, док су их остали пратили.

Могуће је да су свеће већ биле у употреби, јер је пчеларство било једно од најстаријих занимања Словена, а восак су користили за осветљење у кући и посебно за молитву. Богослужење је било једноставно, јер су Словени, као и Ведејци, више волели и славили Бога, називајући га пријатељским именима, него што су од њега нешто тражили.

Жртву је приносио старешина рода и прорицао по изнутрицама вола или краве, каква ће бити жетва, да ли ће бити мирно, хоће ли бити рата, напада непријатеља. Старци, који су га у то време окруживали, нису пуштали млађе жртви, да децу не плаше. Уследило би славље, плесови, хоровади и песме. Заједничка трпеза употпуњавала је сли\ ку. Потом су се палиле ватре, по броју празника; три ватре, када се празновао Триглав, једна за Сварога и тд. Кроз ватре се претрчавало у циљу очишћења од зла. Затим се пила медовина или брага. Веселје је трајало до касно у ноћ и тек у поноћ разилазило се кућама.

На Велики дан (Пролећни празник) јели су се свети јагањци, фарбала црвена, плава јаја, правили слатки хлебчићи са млеком, сиром и медом. Тај дан био је дан пролећне радости. Сви су се грлили, заборављајући на увреде или какво друго зло. Трипут се љубећи, људи су један другом честитали долазак пролећа и срећу што је "зелена трава изашла, рођаци се у Јами протезу".

На Томин дан (Радоница), излазило се на гробове и на њих стављала храна како би се са мртвима заједно јело, разговарало, објављујући пролећно топло време. Храна би се увече, пре разилажења кућама, остављала на гробовима и следећег дана је владала ошта радост уколико би нешто од те хране било дирнуто: "наши рођаци месо су нашли!" На Купалин дан палиле су се ватре преко којих се лрескало, бацани су цветни венци у воду. На Спожини славила се жетву, на Овсени јела прва погача од новог жита. На Колади је објављивано рођење Кришњег, долазеће светлости, рађање дана, окретање лету, обећање пролећа. "Дајбог свој штит ка пролећу упери и дан за длаку продужи!" Рођење Кришњег обележавало се тражењем мале сребрне фигуре у сену, коју би старешина рода нашавши је, тријумфално показивао у поноћ негде 22. децембра. Сви су се веселили, плесали на снегу око бољаркезиме, јели и пили сву ноћ, називајући је штедром, посвећеном богињи

Лади. Те ноћи палили су ватре и окретали точак са седам пречага, изводећи стоку из стаја да покажу Велесову звезду, која води време ка лету.

Као што видимо из изложеног, читав религијски систем Словена био је дубоко поетски, заснован на схватању Бога као оца и друга, извора лепоте, сваког савршенства. Као и древни Ведејци, Словени су били унуци Дајбога (Ведејци су били Индрина деца) и због тога Бог за њих није доктринарносхоластичка фигура, нити догматизовани законодавац, већ свој, блиски деда васељене који се воли, коме се клања али који не изазива страх.

На празник Коладе домаћин у Украјини говорио би: "Помози Боже у срећи и здрављу! Дај, Боже, нама и дај и вама!" Деца су трчала да "штедрују" и певала под прозорима: "У срећу, у здравље! Дај, Боже, да роди раж, пшеница, свака њивица!" То је исто што и молити Бога "за изобиље плодова земних и благораствореније ваздуха". Тако се може видети да у паганским молитвама није било молби, а ако је и било, изговарале су их жене и деца, при чему су чак деца певала не толико молитве, колико жеље: "Да буде! У срећу, у здравље!" Објашњење је поново у ведизму, паганство није молило Бога, већ га је **славило**, знајући да Бог зна шта је неопходно и да Он сам даје све, што је потребно. Грех сам кажњава, производећи казну, док добро даје добро и ово поимање добра и зла код пагана **слично** је ведском, где **учење о карми** игра главну улогу.

Код Словена је, међутим, учење **о греху и добротинству** одвојено од учења о Богу. Пагани су тежили да установе личну одговорност сваког човека за своје поступке. Бог у том случају није онај који **кажњава** за грехе. Казна потиче **од самог греха**, као што награда потиче од учињеног **добра**. Бог је само установио закон добрих и злих последица за људске поступке. Зло предодређује битисање у Наву, а добро рајско блаженство. У оба случаја сам човек је узрок тока свог будућег **оностраног живота**. Ослобођење од греха могли су дати истинско покајање, умивање, жртва и помоћ кудесника, који је, као и хришћански свештеник, могао опростити у Божје име и разрешити клетви и забрана. Како свако живи у свету, који почива на **праву** Божјем, тј. **на истини, која твори постојеће**, али

сама у њему не учествује, обраћање том праву, бити Божјој, **И** ослобађало је од постојаног **греха**. **Јав**, пак, који се ствара на Праву, као на **основи**, попут веза, и мења под утицајем

свих околности, овакву **суштину** Божју у себи није имао.¹ **Суштина** је била у Праву, а не у Јаву. Нав је такође био **Јав**, само **изван** Права, који ствара. Дакле, **док је Јав** био повезан са Правом, он је био **жив**, или Жива (Жива Ведејаца) с нагласком на "и", а чим га Прав напусти или он сам напусти Прав, постаје Нав. Према томе, Нав је био **ван** Живе, јер је био лишен најважнијег творачког божанственог права.

Божанства су **се** делила на Триглаве (Тримурти): Јаро, Хорос, Купала чинили су први Триглав, пролећни; Ладо, Купала и Дајбог чинили су други Триглав; Перун, Вишњи и Смаргл трећи; Колада, Сиви и Кришњи четврти. Дакле, Триглав **није био** посебно божанство, већ само божанска тријада. Осим њих било је и богова који нису улазили у Триглаве, као Радогост, Числобог, Стрибог, Бореј, Љељ и Љаљ. Они су били везани за **људски циклус**, а не за **сунчев**, као претходни. За њима је ишло 27 сестрица Русалки и Маве, или Мавке, чији је број био неодређен. Оне су одговарале женском начелу сваке божанске активности.

Постојала су и другостепена божанства као Лесовик, или Лесобог, Водјаник, или Водобог, Језеркић, Речић, Изво рић, Стаблић, Коренић, Цветић, Травић, Древић, Листићем.

Велес као заштитник стада и звезданог неба, уметности и музике, издвајао се, чинећи десну руку Сварога. С њим је био Белобог, или Световид, други помоћник Сварога и заједно са дедом васељене они су представљали основу или врховни Триглав. Сваки од њих владао је трећином године. Сварогова трећина била је јесењезимска. Велес је започињао свој циклус од пролећа до средине лета, Световид од средине лета до средине јесени, или Овсени.

Сварог је у јесењезимској трећини штитио земљу од Сивога и Маре. То је период умирања Живе у свету и да нема бога Прашћура (претка), свака Жива отишла би и ништа се не би поново родило у пролеће.

Осећај светости света и живота у њему био је темељ у схватању света пагана. Они су доживљавали Бога као биће вечно творачко. **Присни** Бог био је увек не само **вишњи**, већ и **сушти**. Он је био у свему, како су веровали Ведејци, "у трави и коњима, у јагањцима и људима. Свуда и у свему је **Агни**". Исто су веровали и пагани: Бог је био увек и свуда, свуда је **дувао Стрибог** у ветру, киши и гromу, у трави и зеленилу. Агнец, непорочно јагње, био је његов **симбол** и у хришћанском мистичном агнецу одувек је садржан пагански агнец, дете Агни.

Причешће сомом Ведејаца, замењено љубомељем, или медовином, преврелом са хлебом, постојало је такође пре хришћанског причешћа и говорило верујућим прашћурима **исто**, што и хришћанско, јер је кушање коме, љубомеља или медовине било једнако **кушању Бога**.

Код Словена се такође сачувала традиција умивања, као очишћења духовног и телесног. Тамо је био Индра, "који је рађао талас", а овде је био Сварог, "који се умива у мовници". Како један, тако и други, оба ова божанства била су везана за воду, и код Словена она је била жива и мртва. У бајкама се сачувала као сан о немогућем и уједно оваплоћење жељеног. Међутим, "вера је откривање ствари невидљивих као да су видљиве и жељених као да су стварне" каже апостол Павле. Жива и мртва вода су извор живота. А он веза са прошлошћу и будућношћу. Точак времена којим управља Сварог, **повезивао је све у једну целину**. Био је то златни ланац старине и његов прекид означавао је **раскид** са прошлошћу, дакле и са прецима.

Мноштво древних обичаја сачувало се код руских Словена и сви су они потицали из паганства, али међу њима се издвајају неки, као што су Празник зеленила, Дан Црвене планине, Радоница, Спожине, Овсени, Коледин дан и Кришњи дан, Велики дан, Масљана и Перунов дан, Празник Јарила, Благосиљање стоке (Велесов дан), Семик, Русалије. То је сен древних словенских празника, који се провлаче у песмама, музици и плесовима, дани братске трпезе, хорова и гатања. Словенство је вољом кнежева и Византије заменило своју религију хришћанском, која га је укључила у културне токове тога времена. За прихватање многих хришћанских начела, посебно у домену морала, паганство је припремило словенске народе. Тако је љубав према ближњем била поштована и у паганству. Љубав према Богу била је истовремено и љубав према добру, а умивање истоветно крштењу у смислу очишћења и приближавања

Богу.

Међу славистима, који су много допринели објашњењу древних обичаја, морамо поменути Ј. В. Аничкова,¹⁴⁹ као и Н. Арсењева.¹⁵⁰

Умивање је било и обредтајна, истоветан по свом његова **веза** са родом и Рожаницом /Рожанићем/ били су неопходан услов сједињења с Богом, без којег се оно није могло остварити.

Свакако, свако суди на основу својих идеја и зато се, можда, наше идеје неће увек подударати са идејама других по том питању. Међутим, можемо рећи да се

никако нисмо руководили жељом да оправдамо паганство, већ тражењем истине. Људски ставови могу се разилазити са истином, поготово у наше време, када је уобичајен утилитаризам. За истину се морамо веома упорно борити сада, јер се утилитарна схватања не поклапају увек са њом и у многим случајевима истина се смишљено изврће. Треба је штитити свим силама, јер је у њој **кључ** прошлости и будућности.

Тако се речи И. И. Срезњевског о обожавању сунца код старих Словена могу схватити као просто идолопоклонство или као **симболизација** божанства у сунцу, што, очевидно, није исто.¹⁵³ То је исто као када бисмо, рецимо, икону Спаса узимали за сам спас. Јасно је да за правог просвећеног хришћанског верника икона Спаса није исто што и сам спас. За простог човека можда и јесте. Међутим, хришћански проповедници тога времена увек су инсистирали углавном **на оном аспекту** паганства који су исповедали кнежеви, дружина и градско становништво; проповедници су мешали ово исповедање са народним паганством, које није имало кумира. Николски, на пример, у свом митолошком чланку у "Историји Русије Покровског" претерује са речима: "дивљи дњепарски Словен (не могавши да се издигне до схватања јединог Бога) видео је у сваком дрвету бо~ гове". Руски историчар није знао да "у сваком дрвету" нису били богови, већ нижи духови, и Словен им се никако није молио, већ се само трудио да их не љути узалуд. Ови духови били су персонификација природе и њених сила, а Словени су имали јединог Бога Сварога, као што су и Ведејци имали једино биће "са разним именима, која су му давали мудри људи". Тиме што се Бог зове хиљадама имена, Он не постаје хиљаду богова. У "сваком дрвету", као и "у свакој ствари је Агни", садржана је **честица** божанског. Њој се Словен и обраћао, указујући јој своје поштовање. Словенска религија била је, по речима једног од аутора, "најчистија поезија и чинила је грандиозну поему, коју је саставио непознати словенски Хомер" /Терех/. Јасно је да је "видећи у сваком дрвету богове", Словен (народ) био најближе ведизму, док су градско становништво, дружина и кнежеви ио поведали алтернативну религију са приметним утицајем скандинавских веровања. Тако је и у годинама пред Први светски рат сеоско становништво Русије било ближе старом богопоштовању, него становништво градова. Као доказ служи народни фолклор, којег у градовима уопште није било.¹⁵⁴ О Сварогу се до данас воде спорови. Многи историчари на различите начине објашњавају име Богаоца Сло вена. На индијском језику, који потиче од санскрта "сварож", значи самовладање. Са наше тачке гледишта, значење овог имена треба тражити у значењу Исваре у браманизму, јер реч "Исварог" или "Сварог" очевидно из њега потиче. Значење је следеће: божанство, које влада светом. Појам Исварога истоветан је са овим појмом. Корен "рац" /"рагдж"7 значи власт и управљање, отуд "раца" значи цар. Изгледа да је у почетку било име "ИсваРаца". Четворолики Световид (Збруч), који се чува на Краковском универзитету, у потпуности одговара четвороликим божанствима Индије. Он, како смо већ указивали, означава Тримурти (Тројицу) и ЗемљуМајку, као симбол нераскидивог савеза неба и земље. У Јурјевки су испред икона вешали крстић, који је имао две пречке, тако да је са свих страна имао изглед крста, чак са бочне стране, и тај се крст звао "зворжим", или "зворожим". Стари људи објашњавали су да тај крст "дели земљу на четири дела".

Указивање на јединство Хорса и Дајбога /Бодјански/ потврђује нашу основну идеју многих ипостаса божанства код Словена. "Тридевето царство", симбол "тридевет сестрица" Русалки, и то што их је тако много, не значи да оне означавају многобоштво, већ само многоликост природних сила. Руске бајке о "тридеветом царству" управо помињу коло Русалки, област, где су оне господарице.

У овом случају Словени су, без обзира на примање хришћанства, сачували старо веровање у силе природе. Са друге стране, као што смо већ говорили, култ сила природе ишао је одоздо, од народа, насупрот религији Исварога, која је потицала од Ведејаца.

Нема основа за став да се ведска и словенска религија развијала различитим путевима који не личе, рецимо, на путеве египатске, вавилонске и других култура, које су у почетку биле религиозне. Као и код свих ових народа, прво се рађа религија (Веда), која је у исто време и наука, при чему кључ те науке (Веде), тј. писменост, жреци чувају за себе, чинећи је **светом**. Тако су настали хијероглифи Египта, Кине, цивилизација Маја, санскрт. Таква је била писменост и код старих Словенапагана, посебно у Новгороду. За његову трговину са истоком, севером, југом и западом били су неопходни рачун и писменост.¹⁵⁵ Ми о том писму знамо да се бележило "на дашчицама" брезовог или другог дрвета и да су записи били блиски санскрту. Са друге стране, ова слова била су слична феничанским знаковима, који се, нарочито графиком слова "а" или "ел" приближавају санскрту. Нека од феничанских слова потичу из египатског писма, као и потоња црквенословенска слова "ц", "ш", "ид". Уопште, сва писма су на овај или онај начин допринела стварању грчке и латинске писмености европске културе.

"Жреци су знали писмо, али људе нису учили, чувајући свете списе само за себе" каже Шопен /стр.25/. О северној традицији ода он каже: "То је персонификација у хиљадама облика, али у свом вишем значењу то је светски алтфадер (отац)".¹⁵⁶ На стр. 90. он каже: Тардарикија је стара Русија". Аутор говори о људским жртвама на Ригену (Рујан) и у Ретри (Макленбург), али смо већ дали тумачење ових жртвовања, која су пре личила на "крваву награду". Из његових описа сазнајемо и да су житељи Шћећина давали једну десетину на храмове, као што је то био обичај и у Кијеву. Кнежеви балтичких Словена нису долазили на престо наслеђем, већ избором.

Култ Русалки, Јаге, Јагиње, Агуни или Агни такође представља ведско начело у религији Словенаили пасивни ипостас Агнија, Огњебога. Ако је било и других народа, који су веровали у тридевет сестрица, то још не доказује да је **месечев култ** био њихов основни. Он полази од женског принципа, док је вера у Богаоца, у алтфадера сунчев култ. У ведизму он је сасвим јасно представљен. Значење Русалки код Словена је шире; звали су их Берегиње не само зато што су се могле наћи "по обалама" (по берегама) река и језера, већ и зато што су **чувале (берегли)** огањ, живот, мајке и децу. (Мајке су им поверавале децу на чување.) То су биле Сењава, Зарница, Утрењица, Вечерњица и Полудењица са Полудјанкама, које су плесале у пољу, где се обавезно спавало у подне, како Лолудјанкане би однела душу човека за време лољских радова. Дневни циклус регулисао је живот Словена а када се палила Вечерњача, одлазили су кући, на вечеру. Домаћица је говорила онима, који улазе у кућу: "Добро вече!", а ови би одговарали: "Дај Боже!" Пре јела домаћин је изговарао: "Славз деду нашему!" и сви су одговарали: "Слава Богу!" После вечере домаћин је говорио: "ДајБоже и сутра да се једе!" и сви су одговарали: "ДајБоже!" Славили су Бога, здравећи се: "Слава Вишњему! Слава Кришњему! Слава Јару! Слава Сивоме! Слава Колади! Добар дан, дан Хороса!" У свим разговорима о плановима за будућност говорили су: "Ако Световид хоће, сејаћемо, жети или венити". Отуд и изрека: "Свјату венити".

Међутим, свако божанство имало је и своје сопствено значење. Њиховим објашњењима још ћемо се вратити,

Као и код Ведејаца, главно божанство Словена био је Сварог, Исварог, Боготац, дед васељене, прашћур, тј. "Једино биће, којем мудри дају многа имена", како каже Рг-веда. Овај Боготац у разним својим ипостасима носио је разна имена.

Тако у најстарија времена мора да је Боготац, који се јављао у сунцу, носио име Суре (код Велејаца Сурија). Сармати су били, вероватно, Суромани, јер је "ман", или "муж", значило "човек". Корен "ман" постоји у речима "мани*њ"(мамити), "заманитв"(намамити), "приманињ"(примамити) и тд; касније ће то бити "менж" (немачка реч "менш") и "муж". Уопште, као што смо говорили, Германи и Словени живели су у истој земљи Арији и, нараано, ступали у контакт, а можда и говорили истим језиком, који се после санскрта може назвати прааријевским. Много чисто словенских корена остало је у немачком језику, као што су и у словенским језицима остали немачки корени. Постоји у Русији Сурарека, Суларека, и, наравно, све су то имена Богаоца, који се јавља у Сунцу. У сзом активном облику он је био Перун, Хорос, Јаро, Дајбог, Вишњи, Присни и тд. Према подацима неких словенских митолога, СваРог је у почетку био СваРиг, што се може довести у везу са Ргведом. Једни тврде да је Сварог био двополно биће, дедбаба, РодРожаница, други говоре да је био само отац.

У Украјини су на Штедро вече, Сварога представљали у виду снопа, у красном углу стављан је рог бика, у који је сипана брага. Колада је био једно од отелотворења Сварога. Сам Колада је, изгледа, настао од кола, тј. вечног круга, точка времена, и Лада или Ладе. Код **Срба** и Хрвата сачувала се песма:

"Лепи Ива трга роже,
Теби, Ладо Свети Боже,
Ладо, слушај нас, Ладо!
Песме, Ладо, певамо ти,
Срца наша клањамо ти,
Ладо, слушај нас, Ладо!"

Из ове песме види се да је Ладо или Лада био (била) поштовано божанство, којем су посвећиване руже и срца, песме и, вероватно, плесови. Али код источних Словена Ладо је био бог супружничке љубави и "лада" реда, закона, устројства. Древно значење корена "ренж" није могуће утврдити, те се само може претпоставити да је означавао "везу". Дакле, сваренж можемо превести као "своју везу". "КенДЈо" на латинском значи "повезујем". Преко Сварога Словени су пронашли везу са небом и земљом. Преко њега они су остваривали везу са рођацима.

У сваком случају, Сварог је био прашћур, деда васељене, предак Словена. То није била религија "предака", ка~ ква се исповеда у Кини, већ је Боготац родио све и свја, укључујући и људе. Дакле у овом смислу поимања сродства с њим, он је био и род и рожанич.

Ладо, као Хорос и Јаро, био је један од ипостаса божанства неба и земље, Сварога, и због тога се сматрао прибогом, или Сварожицем. Сварожиц или Сварожић значи "који исходи од Сварога", син Сварожи. Тако су сви прибогови били деца Сварога, а за њима и људи.

У Ипатјевском Летопису каже се: "Сунце цар, Син Сварогов, то јест Дајбог". Јасно је, дакле, да је и Јарила "цар син Сварогов", и Хорос, и Вишњи са Сивим, и Купала с Ладом. Прибогови су били синови Сварога.

Перун, Бог огња и грома, СмаРегл, Огњобог (Агни) све су то атрибути једног Богаоца и сви су они у непосредној вези ("ренж") са ведским Индром и Агнијем.

У боголесјима је горела неугасива Перунова ватра (Кострома), а Густински летопис говори: "Њему (Перуну), као богу жртву приношаше и огањ неугасиви од храстовог дрвећа непрестано паљаше". То је оно неугасиво огњиште, по којем су земљорадници у кијевској Русији добили име "огњиштарци". Слично нашем обичају

да се носи "огањ четвртком" кући, преци су носили од Перунове ватре жеравицу, да упале свој огањ код куће. Полапски Словени до данашњег дана зову четвртак Перундан. Тврдње неких филолога да Перун није словенског порекла не одговарају истини: Перун јесте Бог при, а прја значи битка, бој. То је наш Индра-Варуна. Како више не постоји значајна дистанца од Варуна до Паруна, може се са сигурношћу рећи да су он и Индра-Варуна једно исто лице. Осим тога, за лепо време се и данас у Русији и Србији каже "ведро", то је венда или, пак, промењено индра. Источни Словени говорили су језиком блиским пољском и старочешком, у којима су постојали "јуси", који су се касније почели изговарати као "ја", а потом као "јери".

Можда неке од наших тврдњи нису сагласне са општеприхваћеним схватањима у филологији, али инсистирамо на томе да "општеприхваћено" није увек тачно те да се свака општеприхваћена истина мора изнова проверавати.

Дрво Перуна је храст, као симбол снаге и здравља. На Јордани у Галичини ставља се на свако прозорско стакло Перунов крст од сламчица, чији се К-Рајеви савијају тако да се добије "свастика" крст предака Аријеваца. На другим местима, како тврди Терех, пишу овај крст на свим вратима и прозорима разређеним брашном. Занимљиво је поменути да у Индији користе пиринчано брашно с водом за цртање по земљи у дворишту уочи празника, прекривајући земљу компликованим шарамима. У Јурјевки су утискивали крстове свећама од јорданског огња, при чему су К-Рајеви крста такође били савијени у виду "свастике". У пролеће, при првом гromу Перуна младеж се рве, што им даје снагу до следећег пролећа. Многа места, насеља, планине и биљке у словенским земљама називају се веома често именом Перуна. Срећу се чак и имена и презимена.

После Перуна следио је Велесбог, бог стоке, Боган, Волос, Волош, Волх. Могуће да је и древна Волховрека названа тако у част Волхабога, Велеса. На југу Русије вуна се назива "волна", код Чеха "влна". Знамо да је Индра био код Ведејаца бог таласа (Волни). Талас је био симбол кретања, живота, поновног рађања и трајања. Све је то асоцијативно повезано са агнецом, са овном, овцама и Велесом. Пошто се свако од божанстава Аријеваца може "ставити" на друго да се са њим поклопи, будући да је реч о различитим ипостасима Бога, то је могуће и у словенском пагнству. Свако од божанстава може бити "сливено" са другиу или "положено преко", као једно лице на друго, образујући на тај начин **заједничко** лице за оба божанства. Намотај (волна) вуне и водени талас (волна) углавном се поклапају, оба имају облик синусоиде. Оба су округла и на та начин међусобно повезана.

У пастирском периоду живота Аријеваца стока је била једини извор егзистенције предака, те јестога и посвећена богу Велесу, којег су представљали у лику прекрасног младог човека, у кожуху са изврнутим крзном, с калитом на боку и "чересом" широким кожним појасом. У калити је носио земаљска, а у чересу духовна блага. /Имао је дугу косу, преко рамена. Идући од огња до огња дзлио је своја блага. "За сиротињу Бог с калитом" пословица је која значи да се Велесбог брине за сиромашне, награђујући их ако не материјалним, а оно духовним добрима талентом и способностима. На небу је, по веровању Слосена, он био господар, имао своје степе, стада, правио небзску медовину (сома), гајио пчеле, имао грнчарске, ткачке и друге радионице, где је правио свакојаке предмете. Гфун је ковао железом у својој ковачници на небу, док су друп занати били у рукама **Велеса**. Он је **научио** претке занатима,

"Тамо се ветрењаче крилима боре,

Тамо Хорос са Ладом Земљу оре"

каже се у народној песми. Хорос и Ладо билц су покровитељи земљорадње. Њихова идентичност са Сјарогом буди сумње: на јурјевске "Зворожине" стављао се п;ви сноп

лета у красни угао сеоске куће, а у Галичини се овај сноп на Коледин дан (Божић) назива *дедом*. Дакле, зтац земљорадње био је сам Сварог. Док је Велес учио Јђуде сточарству, а наши преци Сурамани, или Сармати, ЗкитиСкифи били сточари, Сварог их је раније, још у Арији, учио земљорадњи. Тешко би се могло рећи јесу ли се наш аријевски преци прво бавили сточарством или земљорадњом. Из наше идеје, засноване на изучавању високих образаца поезије и религијске мисли ведизма, произилази да су Ведејци прешли на сточарство услед потреса у њиховој држави, прелазећи из вишег облика живота у нижи, да би се потом изнова вратили земљорадњи већ у земљама европске Русије. То се види из тога што се сноп у красном углу називао дедом, именом првог од божанстава, дакле, култ Сварога временски претходи, а називање снопа његовим именом упућује да су се наши преци бавили прво земљорадњом, а потом сточарством. Наравно, осим логике и поређења, никакве друге доказе немамо. Међутим, да је сточарство код наших предака било прво занимање, заштитник сточарства био би Сварог, а не Велес, који би био заштитник земљорадње. Много је доказа у прилог нашој теорији **опадања** цивилизације Аријеваца у ведском периоду. Прво, константно подсећање на **једнобоштво** на почетку ведске религије у Рг-веди, којем се стално враћа верни песник, називајући "Једино биће многим именима". Друго, поистовећивање Сварога са хлебом, са снопом. Треће, печење "куглова", сунчевог кола од брашна на Велики дан. Сам Коледа представљен је колом, колобком (округли колач). Све то упућује на извор божанства на истоку, у хлебу. Не у **месу**, као код пастирских народа, који нису знали за земљорадњу, већ у хлебу. Најзад, схватање хлеба као **светиње**, својствено Словенима, говори томе у прилог. ОЛадји, на пример, посвећене Лади, у исто време су обавезно јело празника Коледа (Божића) и нису толико повезани са Ладом, колико са Богом празника, са надом да ће Ладино време доћи с пролећем. Ладо је, дакле, повезан са Колединим даном само асоцијативно, као симбол пролећа и топлоте. Према неким подацима (Записи вјатских пагана) понедељак је био Јародан, уторак Ладодан, среда Купалдан, четвртак Перундан, петак Дајдан, субота Сурдан и недеља Сварогдан или Хоросдан.

Међутим, у Галичини на Божић за празничну вечеру стављају се два хлеба на сто, од којих се један зове Васиљ (Велес), а други Маланка (Лада). Тиме се опет истиче истоветност Сварога и Велеса. Велес представља ипостас Сварога, али он од њега потиче и њему се враћа. Велес по тиче од Сварога и враћа се Сварогу.

Такав је и Дајбог, или Дажбог. Особито су га поштовали Словени истока, сматрајући себе унуцима Дајбога. Они су славили Дајбогов дан или Велики дан у пролеће, у време хришћанске Пасхе. Тог дана сахрањивали су или спаљивали Кострому (Коструб) или зиму. У Украјини су правили "паске", тј. куличе, а највећа од њих, цилиндричног облика, звала се дедо. То је опет алузија на Сварога. Са "паскама" пекли су и "баб", који персонификују земљу, Русалке, Мокошу. Фарбали су јаја као што се чини данас на Празник пролећног сунца. Свеопшта радост и веселе, братски пољупци све је то паганска старина. Домаћин се, почињући трпезу, крио иза деда, велике паске, и питао; "Децо, видите ли ме?" "Не, не видимо, оче!" "Дабогда и следеће године да не видите!" Германски хроничари саопштавају да је на Рујану (Ригену) постојао потпуно исти обред: у храму Световида жрец се крио иза великог медањака, слатког хлеба, и питао, виде ли га верници. На њихов негативан одговор он је узвраћао истим жељама.

Дан Црвене планине био је следећи пролећни празник, посвећен младима, свадбама, играма, горењу ("горење" значи **живети**, а "горети" "пребивати у Огњебогу"). ОгањАгни, ОгњебогАгнибог и агнец пролећно јагње дар је Богу. Приносећи агнеца, Словени су приносили дар СварогуДајбогу. То је била цена

избављења од мука зиме Костриње Костроме. На Дан Црвене планине су се удавали, венчавали, певали и плесали.

На Радоницу, недељу дана после Црвене планине (Пасхе), која је следила одмах после Великог дана, ишли би да пирују на братску трпезу пролећну Радоницу на гробове родитеља рођака. Али како је први рођак, или род, био сам Сварог, и овај дан био је Дан Сварога. На гробљу су постављали столњаке, тањире и на њих стављали јела, послужење, брагу, пиво, ширу, медовину. Пили су и јели, говорећи: "Здрави будите, рођаци наши! Дајбог вам даје да се **радујете** топлом времену и зеленилу! Трава је израсла, радујте се, рођаци мили! Протегните се у сну, **будите се**, приђите нашој трпези!"

"Стари људи" причали су у Јурјевки и Царичинку: "и седоше деде и прадеде на могиле, почеше **рођаке** молити до стола. И дође дед старпрестар, брада зелена, сам као **храст**, у маховину нарастао (храст симбол Перуна!) и рече: "Де, дајте мени чашу медовине!" и испи медовину и рече: "А дајте и какав прилог колачу!" и дадоше му боршч зелени, а он попивши медовину и боршч појевши, рече: "Слава вама, добри људи!", те ишчезе. Као да никог није ни било." Ова легенда јасно говори о појави самог Сварога на гробовима, као првог шћура и прашћура. Сам дед васељене посетио је пир.

Велесбог, иако бог пролећа, стада и стоке, музике и песме, плеса и гатања, у исто време је и Сварог. И Гуцули на Карпатима до данас носе кожухе са изврнутом вуном, с калитом и чересом и носе дугу косу. У Русији на дан Св. Власија читаво село терало је стоку ка цркви на благосиљање и шкропљење светом водом. Јасно је да су сељаци под именом Св. Власија подразумевали Волоса. У неким местима стока се благосиљала на Благовести. У Галичини то се чини на Ваведење. Тад уводе коња у избу и дају му слаткише, хлеб с медом, дајући исто и кравама.

Ладо се у руским песмама именује као "дед Ладо", тј. наглашава се истоветност деда васељене и Лада. Свадбарске песме називају се у Галичини и у Тулској губернији "ладкање". Али поред Ладе била је и Ладабогиња. Она је заштитница жена и мајки, деце и заљубљених. Ладино дрво је липа и она (липа) је била свето дрво у словенским земљама. По њему је добило име Ладошко језеро, Ладога. На другим местима Лада се зове Оњега и њеним именом названо је друго језеро Оњешко.

Ладо је бог поретка и у Новгороду се поштовао истовремено са Числобогом, јер ред, **лад**, у трговини неопходан је како у рачуну, тако и у писму.

Стрибог, Стриба, Веј, Повеј, Ветрун је бог ветра, ваздуха, ваздушних таласа (**волни**), као ВарунаИндра. "Стри" на старочешком значи "ваздух", струја. Бог кретања, волни (као Индра Ведејаца). У "Слову о Игоровом походу" ветрови су названи "Стрибоговим унуцима". Овај бог уживао је поштовање и уважавање код Новгородјана. Када је требало да крену у пловидбу, они су му приносили обилне жртве, те, спремајући се на лут, како би **подражавали** Стрибога, седали на клупе, исто као што је Стрибог седео у шуми, престајући да дува. На тај начин, они као да су хтели да кажу да су седели довољно, те да Стрибог треба да **устане** и дуне у помоћ трговцима.

"Стрлчци", "СѢрл1ЦИи" на старословенском значи онај који се креће. Исто значење има овај корен и у санскрту супротно "нри", што упућује на нешто нецеловито, половично, тромо. "Стрибог бесни", када дува бура, он добро чини, када дува поветарац. По природи он је веселак, и у **шали** чупа **храстове** с кореном, због чега Перун грми громовима на њега. Када громови не помажу, Перун "отвара небо" и даје дажд (кишу). Преплашен громом и муњом (молитвеним дрветом, храстом небеским), Стрибог се утишава и већ лаганије дува, не чинећи више зла људима.

Он то зло чини из **младачког** незнања, а не због своје лоше нарави. По природи он је добар и једноставно није свестан своје снаге. Због тога га Перун и смирује.

Готово исти митолошки садржај читамо и у Рг-веди, али тамо зло чини Дасиус: "О Индра, ти си збацио (свргнуо) Дасиусе који су се, провлачећи се, лодизали у небо, под њиховом магичном спољашњошћу. Ти си умртно ове неверне војске, које су се тако одлучно /прокрадале горе/"¹⁵⁷

"Индра, твоја помоћ чува оне, који, као ми, тебе хвале (теби су верни), ти си владика и заштитник твојих робова. Твоје срце је са онима, који те поштују."¹⁵⁸

Дакле, овде се уочава разлика у веровањима. Док су Ведејци приписивали **зло** лукавству Дасиус, Словени су га објашњавали деловањем самог Стрибога, који **неразумно** чини зло. Та разлика објашњава се тиме да у умереном појасу Словени нису више страдали, као Ведејци, од монсуна и урагана. Буре овде нису имале карактер катастрофе. Ако је некад Стрибог и чупао хрестове с кореном, он се "шалио", а не чинио зло.

Стрибогу су се обраћали: "Дуни, дуни, боже!", молећи га да пошаље облаке, да донесе Дајбога на својим крилима као што се може видети у старој српскохрватској песми:

"Молимо се Ладу!
Молимо се Свевишњем Богу!
Ој, Ладо, ој!
Да нам дуне тихи ветрић,
ој, Ладо, ој!
Да удари топла киша,
ој,Ладо,ој!"¹⁵⁹

По највећој жеги Стрибог ленчари, крије се у дебелој хладовини и тамо хрче читав дан, заборављајући на људске потребе. Да Стрибог не ленчари, никада не би било врућине наземљи.

Дажбо никад дожд (дажд) не ускраћује, али га на облацима мора донети Стрибог, који **спава у крошњама**. Управо зато су Словени дизали вику и галаму, гласно певајући и свирајући у боголесју у време суше: хтели су да **разбуди успаваног** Стрибога.

Наши преци **тражили** су кишу, будећи лењог Стрибога. Дајбог увек даје кишу, али га Стрибог **не служи** увек. Словени су мирно тражили кишу само од Даждбога, а на Стрибога викали и галамили, јер он своје **обавезе** није савесно извршавао, тражећи подстрек, иако није био злопамтило. Уколико је сматрао да га нису звали због нужде, већ узалуд, доносио би град и снежни нанос, светећи се што су му покварили одмор. Тада би молили Даждбога и овај би откпањао несрећу.

Мокош, богиња заштитница жена, отелотворење **луне**, поштована је као Костриња, Кострома л сматрала се ћерком Перуна. Жене су јој плеле венце и палиле ватре у ноћи младог месеца. Молиле су је за помоћ унесрећној љубави, од ње су тражиле дете. Мокош је слага росу, она је измољавала и кишу. У буквини су изводили краву на раскршће четири пута, прскајући млеком из њ&ног вимена да умилостиве богињу. Мокош је била богика Русалки, и славили су је на Дан Русалки. Имала је дец> Ливењ, или Злива, Злота (дуга киша), киша, магла, рајдуо, ћеркаРоса, која је представљаа небеско млеко и отелсвљавала се у Млечном путу. Муж богиње био је Дедокеан.¹⁶⁰

Јарила, Јаро, Јаровит (Балтички Словани), Джурило, персонификација је сунца, пролећа. Он долази на земљу са "ожегом", штапом, опаљеним са оба К-Раја, којим пренесе лонце у пећи и са огњеном метлом. Ожегом пробија лед на рекама и

језерима, а метлом мете снег. Њему у сусрет излазе три брата: Травањ, Цветањ и Мај {месеци март, април и мај}. Јарила се са њима саветује, говорећ* свакоме шта треба да ради. Они започињу посао, а зимакоструба одлази на север, жалећи се Бореју (северу) и мзлећи: "Прими ме, сине, терају ме из куће зла деца!" Бореј сз мршти, наговара зимубабу да се држи, на К-Рају, видевши да нема куд, прима је. За зимом одлази и Сиви, све времз гледајући на југ, да се, чим буде могуће, поново врати. Али га три брата терају, а Јарила греје, топи снег и лед. Људи му певају весњанке, приређују ноћна бдења К-Рај ватре. Хришћански монаси извештавали су епископе и кнежеве ка<о "мајке саме радо пуштају ћерке да се у ноћи Јарила забаве". У Галичини, у Дорогобичком округу облаче младићу о/:епу од чичака, стављају у руке топуз са зеленим листовима и он трчи селом, додирујући свако дрво, земљу, биљку, симболизујући Јарилу. У Дњепровској Украјини овај обичај потпуно се стопио са Врбовом Недељом, када су се момци тукли зеленом врбом, говорећи: "Врбашиба, биј до суза! Биј до суза!" не знајући више право значење тог обичаја, чији је смисао раније сигурно био у додиру, у предаји зелене снаге људима, а не у шибању. И ти су момци после Врбове Недеље певали, поигравајући на зеленој трави:

"Сунце Јарко,
Греј жарко!
Пошаљи росицу
На житошеницу,
на сваку њивицу!"

У Белорусији на дан Светог Георгија (Јурија) одрасли и деца обилазе поља са песмом:

"Јуриј, устај рано
отварај земљу,
испуштај росу,
на топло лето,
на бујно жито,
на класало,
наједро,
људима на здравље!"

Очевидно су јурјевска песма и белоруска песма посвећене Св. Јурију истог порекла, с тим што у Јурјевки она није посвећена Св. Јурију, већ Јарку, тј. Јарили. У Галичини на дан ЈарилаЈурија, у рано пролеће изгоне први пут стоку на траву, али уместо телета, које се приноси као жртва Велесу, пастир "коље" велики колач, направљен у облику јагњета са роговима. У Јурјевки су тог дана (прва испаша стоке) клали и пекли у пећи јагње, које нису јели, већ излагали на високо дрво, на сам његов врх, сушећи га на ваздуху до Пасхе. Неки пут су сушили свеже, само усолјено. Све су то, наравно, реликти жртве ВелесуЈарилу.

И. Жункович /слависта/ сматра да су Словени били пранарод Европе ГРаз 1)гуо1к Еигорав"/. Насељавали су је од Атлантског океана до Средоземног и Црног мора /Енглеска, Француска, Шпанија, Швајцарска, Тирол, Италија, Немачка, Пелопонез /Шафарик/ и Егејска острва, попут Родоса, од речи "РодРожанић'7. Исто, тј. да су "Аријевци били народ Европе", говори и Тилак, индијски научник, кога смо већ помињали. Нећемо се упуштати у разматрање тачности ових навода, али Срезњевски то тврди, налазећи словенске корене у називима река и места Европе.

Чак су и "свастику" Немци позајмили од Словена. Водансловенски Једанбог, или Одинбог, немачки Белдаг, јесте словенски Белобог, Валкирији Виле, Фреја Прија и тд. У Немачкој се на дан Св. Вита (Световида) пале ватре, на Мозелиреци слави Ивандан (Купала). У свом раду Сер Џон Принс говори о сличности карактера Словена и Келта. Шафарик, Корш и др. деле његово мишљење.

Култ Јариле није се свуда исповедао на исти начин. Источни Словени су га представљали као младића, на чијој је глави цветало цвеће, око којег су летеле пчеле, са венчићем од цвећа на челу, са сопелом (флаута) и процветалом граном јабуке у рукама. Торзо му је био наг, око бедара широка марама, на ногама лака обућа попут сандала, преко рамена пребачен комад ланеног платна. Јарилин плес пратили су хоровади, а сам Бог бацао је свој плашт на земљу и, свирајући сопел, плесао. Испивши медовину, многи пагани видели би Бога, падајући у екстазу. "Јарово блаженство" било је заразно, опијајући и старо и младо. Уопште, био је то празник радости и пролећног весеља. Јарилина љуљашка била је једна од главних забава. Наравно, можда су се девојке на Јарилиним ноћним бдењима и понашале "као невесте", али ко им то може узети за зло? Сигурно монахаскета, "који тело своје презире", гледајући завидно на такво бдење. Међутим, може ли се понашати "као невеста", седећи међу четири зида? Најзад, када се то ради у младости или кад буде "седа брада, а ђаво у ребро уђе"? Довољно је рећи да, када би сви људи живели како кажу монаси, не би уопште ни било човечанства. Оно би давно изумрло. Тим пре што паганство уопште није подстицало разврат, као што га не подстиче ниједна религија, са изузетком фанатичних.

Јарило је био бог не само телесне, већ и сваке друге љубави, па према томе и бог љубави према ближњем. Јарила су призивали када би се појавила опасност да љубав престане, када се јави опасност од рађања мржње.

Како је Јарило био бог и телесне љубави, она у очима наших предака није била ништа срамотно, и сексуални живот није се сматрао грешним, није било ни претераних потреба, ни разврата у лошем смислу, јер људима у то време ни на памет није падало да у овим односима може бити нечег срамотног. Сид се јавио као резултат хришћанског деловања грчких попова, који су објашњавали да се сексуалности треба стидети. Наши преци живели су природним животом и нису се тога стидели.

Бог Купала био је бог чистоте и лета, он је приказиван сјабукама у рукама и са крчагом воде крај ногу. На глави је имао венац од зрелих вишања, шљива и других плодова. Када кажемо "он је приказиван", мислимо на представу тог бога. Словени, нарочито земљорадници, нису приказивали богове, јер нису томе тежили. Купалу су славили огњем, ватром и умивањем у бањимовници. Са Купалиним даном зима, која се још држала у дубини земље, у јаругама и јамама, коначно је одлазила. Јарила са доласком Купале одлази, а у сусрет Купали иду трибрата Месеца: Червењ, Липањ и Српањ {јун, јул и август}. Червењ пали Купалин огањ, око којег се одржава ноћно бдење, прескакање ватре за очишћење душе и тела; Червењ узима бакљу од смоле и трчи пољима, бацајући искре да буде добра летина. Људи терају и стоку кроз огањ ради очишћења од болести и заштите од сваког зла. Младићи и девојке плету венце од цвећа и бацају их у реку, гатајући чији ће венац отпловити, а чији уз обалу пристати тај ће се те године женити. Тог дана котрљају сламени точак, палећи га у реци. После тога купају се у реци први пут те године. На Купалину ноћ скупљају траве до зоре, укупно дванаест, које се употребљавају осушене као одвар против разних болести. Траже цвет папрати, Перунов цвет, испод којег се верује да лежи благо. Купала хода земљом до скупљања летине и плодова, до Првог спаса или до Успења, а затим најпре одлази ноћу, потом

и дању, Од септембра почиње код Словена Нова година, Сивин дан, Мале и Велике овсени.¹⁶¹

На Дан Св. Илије пророка, који се поклапа са Перуновим даном, Купала све чешће и дуже одлази. У његовом одсуству на земљу се увлачи Сиви, чинећи је студеном, хладећи шуме и шумарке. Лишће почиње да жути, а по боголесјима јадикује богиња Сењава, персонификација страдалог зеленила, летње радости. Прате је три брата Коледића (октобар, новембар и децембар). Циклус бога Сиве до Колединог и Кришњег дана су зима, хладноћа и студен. Мале и Велике овсени су празници када се проба први хлеб од новог брашна, пије брага, шира, пиво, медовина. После Дана Коладе и Дана Кришњег следи Масленица, празник блина, уштипака, јела од масла, те месец зимског поста, за очишћење тела. То је приближно циклус празника старих Словена, као и преглед главних божанстава.

Код Словена, као и код Ведејаца, захваљујући тесној вези њихове религије са циклусима годишњих доба, божанства су била многобројна. Многа другостепена божанства нису поменута у описима слависта. Њихова имена, као и значење, у многим случајевима измичу нашој пажњи и разумевању, попут Младе, Раде, Забаве богиња младости, радости и весеља. (Помињу их митолози, описујући обичаје Галичине.)

Живбог, или Живобог једно је од божанстава словенског пантеона са веома важним значењем. Живобог одржава сам живот. Да није њега, дошла би Мара, смрт. Место **силе** Живе је стомак, због чега се мора посебно заштитити од удараца, рањавања, прехладе. За то се користи "живкорен", или "дивосила", "агагит оп ЧапаПз". На Купалин дан брали су и "богородичину траву", или "Иегђа дјрепсј оШпаНз", чији је одвар помагао Живи. Богородичина трава је незаменљива при поремећају варења. Наши преци друге лекове нису ни користили, сем одвара од трава. Међу њима позната је "хајдучка трава", која се употребљавала једнако као и богородичина трава. "Кокотац" је био ефикасно средство против прехладе, као и липов цвет или малина кувана на меду, зовин цвет, цикорија (плава) и тд; листовима боквице и нане покривали су ране и бајали против "руде крви":

"На мору, на Океану, на Острву на Бујану
сед деда стоји,
Рудој крви наређује:
"Ти, Руда Крви, стани,
бацам на тебе чини
затвори се, Руда Крви, закори се,
из ране не шири се!"

Против нервних болести сипали су восак у лонац са водом, стављен на стомак, на "место живо", и када се восак сливао у безоблични грумен, показивали су га болеснику, нарочито кад се уплаши, говорећи: "Видиш ли, какав страх из тебе изиђе?" Словенски врачиколадуни знали су да је човек пре свега жива **форма**, а страх који потиче од "Наве зрети", не може се изразити кроз форму те се, пошто је **безобличан**, тешко лечи. Кад се безоблични грумен излије и покаже болеснику, **страху се придаје форма** те болесноме постаје **лакше**. У тим, рекло би се, "дивљим временима" стари људи знали су доста тога што данас зовемо "телепатијом, хипнозом, сугестијом и психоанализом".

Живобог је веома поштован. О томе како је изгледала служба посвећена њему немамо података, али има основа за претпоставку да су сви **извори**, бунари сматрани **местом** деловања Живобога те су их чували од загађења и у њиховој се близини молили. Живобог био је бог здравља и чистоте. "Чисти Четвртак у

Страсној Недељи зове се у Галичини "Живин Четвртак ". Тог дана палио се Четвртков огањ који се сматрао светим и у њему се пржила **со**, која је постајала **света**.

За Русалке се зна да су биле лепотице и да су обитавале на обалама река, језера, у шумама, на пољима. Читав период од Чистог Четвртка до Празника Зеленила (Тројица) називао се Русалије и био посвећен Русалкама.¹⁶¹

У Галичини се Русалије зову још и Турицани (БујТур или Перун). Међутим, треба рећи да је Галичина представљала посебан огранак словенства, док је руско словенство, на пример, у многим случајевима имало друкчије обреде и веровања. Име Русалки, изгледа, потиче од санскртске речи "раза", "раса" вода. На језику Келта зове се "рус" (језеро), на латинском "рос" роса, а на словенском "роса", "русло", "руси", "рус" упућују да корен "рос" означава појам "вода" и да Русалке немају ништа заједничко са "покојницима" или са "душама".

Белоруска песма о Русалкама каже:

"Довешћу Русалке

У зелено жито,

Тамо Русалке у житу

Зеленом седеле:

А мој класић

Као јаворић

У пећки колачићи,

На столу погачице."

Русалке помажу цветању жита, а жито одговара:

"Не могу стајати,

класове држати,

клас клас пови

и сламу ломи."

Према томе, види се да су Русалке у пољу помагале цветању трава и жита и чувале их од сваког зла и штете, а посебан празник Русалки, после Семика, доказује не само да се Словени Русалки нису бојали, већ да су их поштовали. Већ смо напоменули да су се воде код Словена поштовале као **живе** и да су Русалке, или Маве, боравиле на изворима, бунарима па су Словени сматрали великим грехом засипање бунара или мућење воде у њему. Исто схватање воде, као таласа које рађа Индра, срећемо и код Ведејаца: "Дођи нам у помоћ (Индра) с Неба или Земље, из Ваздуха или Таласа!"¹⁶³ Русалке и Мавке су богиње које дају **воду** из недара земље, помажући тако да жетва буде боља. Гуцули говоре: "Без Мавке нема травке!" а на Дан Русалки организована је литија по пољима. Нема сумње да је то **пагански** обичај, у који је утиснут хришћански садржај.

Виле, или "Тридевет сестрица", деве облака такође су Русалке, које воде облаке да ПерунДајбог може да пролије воду на поља и учини их родним. Реч "Вила" потиче од "вѣлнз" или "волна": Виле су ћерке таласа (волн). У време олује ВилеРусалке сеју кишу (Даждбогова вода), коју су, можда, огњиштарци доживљавали као Перуново семе које оплођује земљу. Русалке су бабе на небу и плове на таласу, а при првим ударима муње оне јуре са неба ка землои, носећи небеску воду. Перун громовник је бог који побеђује непријатељске снаге. Сушна Ведејаца, Асурас: "Адити то је Небо, Адити то је Ваздух, Адити то је Мајка, Отац и Син, Адити то су сви Богови и пет раса, Адити то је све, што је рођено и што ће се родити".¹⁶⁴ Божанства земље и неба Адитијас представљају делимично

женски принцип, мада се тичу и активних форми Сунца: Варуна, Сурија, Савитри, Бхага, Пушан, Митра, Ариман, Адитијас деца Адити, мајке или природе у целини, која је имала и ћерке. Те ћерке имају потпуно исто значење као Русалке код Словена. Адитијас, извршавајући вољу мајке, делују понекад као богиње Русалке. Међутим, ако је Адити имала ћерке, ове су деловале потпуно исто као Русалке. Марутси Ведејаца су анђели. Русалке треба схватати као анђеле, само **женског** пола. Пошто су биле небески изасланици, Русалке су преносиле божју вољу земљи и људима. Ведски Дакха, седми Адитија, "мудар, опрезан, уман", одговара Влесу, или Велесу богу мудрости и уметности.

Вишну, божанство још неодређено у ведизму, носи у себи потпорно начело и у потпуности одговара Вишњем и Свевишњем код Словена, чији су жреци, вероватно, већ **знали** значење овог божанства. Тако су Виле или Русалке, Маве, или Мавке, биле ћерке облака и њихове мајке Мокоше, која потпуно одговара Адити (Пранајави?)

Божанство супротно њој била је Мара, Моревит, царица "оног света". Словени су веровали у "онај свет" отприлике као у Рај, Ад и Чистилиште, али је у исто време појам о Аду код њих био неодређенији, јер је Бог, по њиховом схватању, био **добар** и за грехе није кажњавао, јер је казна потицала од **самог греха**, као што огањ иде од искре или светлост од ватре. Тако су људи својом грешношћу **сами** стварали свој Ад. Дакле, "онај свет" био је не само Рај, где је плаветно царство примало праведне људе, већ и сивисвет, а за њим и црни свет, где је сунце црно. Морило и Могила шаљу у бели свет, тј. у Јав, где живе људи, своју децу Морилке (Морлоке), које море људе болестима, а њихова ћерка Мара (Морена, или Мора), усмрћујући, баца их у мртво царство, у Нав, Нев, у којем "живе" сви они који су постали навји. Навји човек је мртав човек.

Попут корена "нри" у санскрту, "мри" у словенским језицима носи негативно значење: мор, умрети, мрак~а или мрак, Све су то атрибути "онога света". Вероватно је то у почетку био корен "нри", који је потом прешао у "мри". Његово значење истоветно је санскртском "нри".

Кад иде Зима-Сиви-Сива, среће се са три брата Коструба Грудењ, Сечањ и Љути (децембар, јануар и фебруар). Они су у непрестаној свађи, и час побеђује зима, час Коструб, и тада не пада снег (Коструб Кошчеј, мраз) а кад зима надјача Коструба, почиње да пада снег. Сивог некад схватају као божанство одвојено од зиме, понекад као сливено с њом. Вероватно у тим схватањима, као и код Ведејаца, има извесне хаотичности, неутврђености. Иако се славе зими, Колада и Кришњи не зависе од ње, нити су са њом у пријатељским односима. Они су пре **обећање** пролећа и отелотворење зимског сунца, његовог пасивног, али у себи активног принципа. Колада представља лик Агнија, он је коло гореће, тј. Сунце, а где је оно, тамо нема хладноће. Са друге стране, Колада је свечаност, по њему су названи зимски празници, зимски солстициј. Само **раћање топлоте и Сунца** јесте нарастајући ДанКришењ, или Кришњи, јер он је Сунце и дан, који се у виду мале сребрне фигурице тријумфално носи ка зимској ватри, опходи три пута снопеду васељене, а затим се спаљивањем овог снопа спаљује и "зима". Зима одлази са појавом Јарила, који је изгледа такође Кришњи, али одрастао, а Коструб (мраз, хладноћа) још се крије у земљи. Он одлази тек са појавом Купале.

Увече на Штедро Вече у Галичини ставља се сноп уз зид, а испод њега разастире слама. Сноп је деда, а сламабаба. То је симболика неба и земље.¹⁶⁵

Данашња Нова година поклапа се са празником Велеса, када су огњиштарци увече изводили стоку да јој покажу Велесову звезду. Крштење се поклапа са празником Лада и Ладе. Велики Дан посвећен је Дајбогу, Дан Св. Георгија (23. априла) је Јарилдан, Тројица Празник Зеленила (Празник Русалки), на дан Јована

Крститеља је Купала, од дана Св. Андреја до Зимског Николе су празници Перуна. Перуну је био посвећен и дан Пророка Илије лети.

Свакодневни живот, породична славља празновали су се посебно. Тако су се славиле свадбе, рођења, сахране, прво орање земље, сетва, жетва (Спожине) вршидба, истеривање стоке на прву траву и сл.

Разговори о "Јарилиним ноћима" лишени су сваког основа, јер су их описивали фанатици, који су у свему словенском видели "лоше", а у обредимапировима "недостојно и псу да једе". Сетимо се да су ти фанатици, које су Грци обучили, писали своје извештаје, преувеличавајући, измишљајући и изврћући да тиме угоде епископима и кнежевима. Ови су предузимали строге мере против "окупљања на ђаволје песме, плесове и скакање", "када цркве опусте". Но, без обзира на све напоре християнизатора Русије, она је настављала да пева на Тројицу:

"Благослови, Тројица,
Богородица,
У шуме да пођемо,
Венце да свијамо,
Ој.ДедЛадо!"

У Галичини уочи Јордани (на Штедро Вече) певају, осим штедровки и коледарске песме, како каже Терех:

"Штедро Вече дивно,
Срећна времена,
Родила Дева
Предвечног Сина
Ладо, Ладо, Ладо,
Све на свету радо,
Штедро Вече на земљи!"

На Брду певају коледарске песме, које су саставили монаси са хришћанским садржајем и, у којима је, без обзира на то, присутно поређење Св. Деве с Ладом, богињом Словена, штедром и благодатном, која увек даје оно што се од ње тражи. У њену част те вечери спремало се 12 јела и звао се на вечеру сваки пролазник. У Русији, како би се искоренио овај обичај, Штедра Вечера је названа "Гладна Кутја". Ово име су, вероватно, дали Словени да покажу разлику између Штедре Вечере и хришћанске кутје. Сељаци у Русији су, међутим, упорно чувало сећање на прошлост, о чему сведоче и изреке везане за Коледин дан:

"Штипа мраз, у смету вишња, роди се Кришњи!"
"Дошла зимабаба, сноп нам треба!"
"Дошли Коледа и Кришњи по вишње". (На Божић, за Штедру Вечеру спрема се кутја с медом и одвар од сувих јабука, шљива, крушака и вишања).
"Коледа дође, добра нађе, Коледи блага, а људима брага!"
"Бабу ставили, Коледу прославили, довели коње, ал' нема санки! Тражили, тражили, нашли Оњегу, упрежи таљигу!" (Алузија на скоро пролеће).
"Ко је лето проживео без рада, неће му помоћи ни Коледа!"
"Коледу и Сивог на вечеру звали колаче да кушају, старе да слушају".

Све ове изреке везане су за зимске празнике и из њих се такође види да су на Штедро Вече **стари** причали о **старини**. Те вечери су гатали, лили восак, олово, излазили на улицу, питали пролазника како се зове. Гатање на празник одржало се чак и у господским кућама у Русији, што се види из "Евгенија Оњегина", где Татјана гата са дадиљом, прича јој снове и тд.

У сеоском бићу сачувало се много тога из древне прошлости све до револуције. Чувари те прошлости били су стари, који су о њој сазнали од старијих.¹⁶⁶

Предања "Белгорућикамен" односе се на олтаре прошлости, на којима су наши преци приносили жртве. За то су бирали, по могућству, **бели**, тј. кварцни камен, назван "беогорући" зато што су га, да би започели требе на њему, очевидно, ради очишћења палили у Перуновој ватри. Могуће да је тај камен и пао негде у виду метеорита, али такви метеори су К-Рајње ретки и у већини случајева састоје се од легуре гвожђа и никла, Према томе, највероватније је камен осветљавало сунце. У Јурјевки су, на пример, то бело камење загревали до усијања, а затим бацали у буренце с водом, како би их очистили пре усољавања поврћа. Камење се грејало до усијања, што је доводило до кључања воде.

Неки слависти сматрају да је Колада био празник свих богова, као што је код хришћана Дан Свих Светих, други га сматрају Празником мирног рада и Захвалности, као и поменом свих мртвих, за које остављају на столу вечере кутју, а у Русији и сва јела, "за душе умрлих". Јасно је да је овај обичај повезан са "Навјом Вечером" у мовници, роду и рожанићу. У прилог тој претпоставки говори и снопед, који се ставља у красни угао у Галичини, као и сноп К-Рај ногу зимебабе, снежне фигуре, коју ваљају деца, а украшавају одрасли у свакој кући. На главу јој стављају летњу сламену капу, уместо носа утискују корен шаргарепе, очи праве од сувих шљива, зубе од зеленог грашка све од плодова **лета**. К-Рај ногу зимебабе чисти се снег, а ујутро гледају какви су трагови остали: ако су птичји, биће скоро пролеће, ако су зверињи, биће дуга зима.

Децембар се у старини звао просинац, јер тог месеца млате просо, сакупљено лети. На дан Коладе украшавала се кућа сеном, које се стављало и на столњаке, а преко њега тањира са храном да "и ДомовојБатјушка проба".

Кућни, као и шумски или водени, били су трећестепени богови пабогови. Њихов посао мало се тицао људи. Кућни је чувао куће и добра домаћинства, шумски шуме, а водени реке и језера. Пољевој је чувао поља и житарице. Луговој лугове и пашњаке.

Радогост, Радовит су богови Балтичких Словена, у вези са циклусом свакодневних послова, чувари гостопримства и помоћи ближњем. Источни Словени знали су за Радишта, бога мудрог савета и помоћи у тешким пословима. Изгледа да су Радишћ и Радогост били исти бог, али извори о томе веома мало говоре.

Радовит је вероватно био бог скупова и саветовања, друштвених послова и важних одлука. Као и код Ведејаца, код Словена се повремено јављају божанства, чији је лик блед и нама мало познат. Временом чак престају да се помињу. Тако у Рг-веди све време искрсавају нови ликови божанстава, који се потом заборављају.

У нашем раду често помињемо књиге г. Тереха које су недовољно обрађене, сиромашног стила, али садрже вредне мисли. Нисмо дали себи за право да одбацимо његове књиге због тешкоћа читања, јер смо при томе могли одбацити и видан одраз народних веровања које се не могу игнорисати. У реконструкцији древног словенског схватања света потребно је искористити сваку корисну појединост.

Кара, Карина је богиња жалости, плача, јаука, о којој се мало говори у изворима и, вероватно су избегавали да о њој много расподелају, јер туга, жалост, јадиковање и тужбалице прете здравом духу. Ако је човек у жалости, он се не труди

да жалост одржава, већ да је што пре заборави. Сличан је случај са Црним Хоросом или Црнобогом, које Словени нису често помињали, како не би призивали несрећу.

Прокопије Кесаријски пише да су "Словени обожавали нимфе и друге духове демоне". Тешко нам је да прихватимо овакво гледиште. За сваког, ко је претерано увереи у исправност своје вере богови других народа су "демони". Ми тако не мислимо. Наша намера је да у овим боговима нађемо одраз душе наших предака, и само то у њима и тражимо. Словени су веровали да ће доћи дан, када ће људи постати добри и свет бити предиван. Дакле, њихова религија није била само морална, већ је захтевала веру у бољитак, у усавршавање људи и света. Очајању у овој религији није било места. Она је била оптимистична и поетична, а богови добри у правом смислу те речи, ширећи добро око себе, као цвеће мирисе. Можда би речи Прокопија Кесаријског требало узети са резервом човека који није разумео словенску религију, не видећи оно, што она заправо јесте. И кад су славили Русалије, Словени нису имали у виду "демони", већ благе деве река и језера, шума и поља. Они су поштовали и Перунице, "које су појиле медовином" погинуле у сечи, што је истоветно небеској соми Ведејаца. Војник, погинуо у боју "за другове своје", одлазио је право ПерунуСварогу, не задржавајући се у Наву. Из Јава он је ступао у Прав, Рај, Сваргу, вођен Перуном који га је уводио у своје поседе или небеску ковачницу, одакле је са свим ратницима Перунићима ишао у бој против непријатеља богова где је тамазла одступала пред њим. Он је живео на плавом небу, напасајући своја стада, жањући њиву, живећи, као и на овом свету осећајући вечну радост док га земаљске бриге више га нису мориле.

Касније, када се образовала ЛитванскоРуска држава, становништво је чувало своју традицију, развијајући је без интервенције епископа и кнежева. Кад би се епископи обраћали литванскоруским кнежевима, ради забране "сатанских игара, плесова и скакања", ови би им обећали помоћ, али нису предузимали строге мере, што и објашњава чињеницу да су у Украјини, без обзира на хришћанство, преживела и паганска веровања и обреди. Индра Ведејаца, исто као и словенски Перун, кује оружје на небесима. У том смислу Словени су успели да сачувају везу са ведизмом, везу која готово да је значила истоветност.

АгниСарама, персонификација "гласа молитве" (Вагдеви), вероватно је послужила као повод за име Сармата, или Сарамана. Између осталог, реч "Самара" означава реку, притоку Дњепра, "Самарск", град "Самара" довољноје раширен међу називима у Русији. "Сарама" или "Самара" значе исто, јер је метатеза слогова у тим случајевима веома честа. Свакако, неопходно је дубље проучити Рг-веде како би се показала још дубљом аналогија између ведизма и паганства. Божанствоје код Словена било добро; такво је било и код Ведејаца: "(Варуна) је пун саосећања, чак и према грешнику" химна Рг-веде /цитирао Макс Милер, стр. 540/.

Душе праведника "горе као сунца на небу". Персијанци су, мислили да су звезде на небу армије, којима заповеда Митра.¹⁶⁷ У митраизму је Вај пространство, сумрак, празнина, а код Словена Веј је Стрибог, ветар. Дакле, и митраизам је дао **нешто** паганству. ЗендАвеста говори о Вају, а паганство о ВејуСтрибогу. Митра је Сунце, Вај пространство, а код Словена Веј је ветар, који долази из **пространства**, док је Сунце Дажбог, Перун, Вишњи, Хорос. Митра "рођен из камена" (Петар), и умрли "одлазе до Петрива (Питрис). У дубини пећине где је горео огањ, славили су Митру Персијанци а Словени су палили Перунове ватре, славећи бога. Присутна је подударност и са митраизмом, како се види из ових редова. Али, како митраизам потиче из ведизма, ово слагање односи се на истоветност порекла двеју поменутих религија од ведизма. Представљање Црнобога од стране Венда и Оботрита као

лава, који риче, упућује на то да постојбину ове звери треба тражити на Истоку, а не на Балтику.¹⁶⁸

Природни циклус, точак времена који се окреће по вољи Сварога, исто је што и "точак Бrame", иако је овај из каснијег периода од ведизма. Па ипак, потичући из истог извора ведизма, словенско паганство и индуски браманизам развијали су се у духу **скривене** логике ведизма, која је водила обе религије ако не истим, а оно паралелним путевима.

Словенство је замишљало скуп богова као небеску војску, коју предводи Белобог, а која се бори против Црнобога и његове војске. Јасна је алузија на борбу Ормузда и Ахримана Зендавеста. Међутим, ако је религија Зендавеста и утицала на словенско паганство, тај се утицај исказао само у идеји Белобога и Црнобога.¹⁶⁹

Код Словена се ова борба Белобога са Црнобогом изражавала кроз смену сезоне лепог времена зимом, а затим победом Белобога над Црнобогом и повратком ЈарилаДајбогаСунца. У религији ЗендАвеста то је основни принцип непрекидне борбе добра и зла.¹⁷⁰

Јасно је да концепција није потпуно иста. Словени су под борбом Белобога са Црнобогом подразумевали само борбу топлоте са хладноћом. Истина, зло се приписивало Црнобогу, али та идеја није посебно истицана.

Међутим, како је паганство настало из ведизма, у том случају јасна је идеја борбе Индре са непријатељима, међу којима је главни Вритра¹⁷¹ "Индра моћан као бик, утољавао је жеђ нашом сомом у време Трикардус (три главне жртве), он је пио од наших приношења. У исто време Мадгаван је узео муњу, коју је бацио као стрелу; он удари прворођеног од Агиса. Индра, када твоја рука удари првенца од Агиса, одмах враџбине мага несташе; истог часа ти као да дајеш Сунцу, Небу, Зори да се роде. Непријатрељ несташе пред Тобом". У овим стиховима Рг-веде дата је потпуна слика борбе Белобога и Црнобога, која је с њом идентична.

Тама се повлачи пред светлошћу. Црнобог се повлачи пред Белобогом. Победа је **увек** на страни добра. У ЗендАвести ни добро ни зло не побеђују до К-Раја. По томе се словенско паганство разликује од религије Персијанаца.

Индра побеђује одвратног монструма чудовиште Тваштри. Персонификација Таме постаје зли Бог, кога убија Свемогући.¹⁷²

Код Словена Белобог не убија Црнобога, он га само надјачава. Затим Црнобог, одморивши се од пораза, уз ломоћ тамезла, таме и злих војника, изнова подмукло напада с леђа Белобога, али Перун, Велес, Дажбог, Стрибог, Вишњи, Коледа, Јарила, Хорос лете му у помоћ и Зима, време Сивог, одлази, а наступа Пролеће. Таквим колом (циклусом) тече Јав по Праву, и Црнобог не може одвући БелобогаСветовида у Нав. Изнад њега је Сварог, дед васељене, који то не допушта. На тај начин Сварог регулише смену времена паганског кола и представља **стожер**, око којег се оно окреће. Тако делује и Индра¹⁷³: "Ево Зоре; она уништава таму, она долази из К-Раја Неба, она их (сени) убија и претвара у прах".

Тако оно, што нам недостаје у разумевању паганства, можемо наћи у ведизму, где Бог чини то исто. Индра такође **увек** побеђује зло.

Рајдуга, Радуга, Перунов мост у Сварги, појављује се после победе БелобогаСветовида над Црнобогом. Низ њега, низ мост, силазе сви богови на земљу и тада почиње топло време и долази Јаро. Тада се "рођаци у могилама буде и протежу од дугог сна".

Словени не знају браћу Ашвине, али зато Перун јури на огњеним коњима, упрегнутим у златна кола, и кад иду касом, ни шум се не чује, а кад јуре у галопу, све грми и пршти. При удаљеном грому, Зарницама (Русалкама, које лете над пољима) Перун кује оклоп у небеској ковачници. Као што код Ведејаца браћа Ашвин дочекују и испраћају зору, тако се код Словена четири бога срећу са три

брата-месеца, означавајући на тај начин сезоне. У Русији, међутим, богови су били груписани по три (Тримурти, Триглав), чинећи четири скупа, са по једним божанством.

Индра и Перун су идентични. Оба савлађују Црнобога. Као што се Индра појављује и као Агни, или Савитри, у овом случају Перун-Световид-Белобог (или Световид) и сви ипостаси Сварога прелазе једна у другу, зависно од улоге коју играју у развоју циклуса. У породици они су Род-Рожанић Сма и Ргл, Мокоша и Љељ са Љуљем, Ладо са Купалом, а у природи они су та иста лица, али са другачијим функцијама. Међутим, као што у ведизму постоји "једино биће, коме мудри дају многа имена", у паганству се сви они такође своде на Сварога, појављујући се као Сварожичи и Сварожнице, то јест Русале, или Русалке. Дакле, **породица и свет повезани** су боговима у једно. То је **веза између** неба и земље, Бога, човека и света. Све је испуњено манифестацијама божанства у свету, небу и човеку, његовом животу и смрти. Једно **нераскидиво** платно (Рг-веда, где је указано да се молитвама и жртвама ствара **платно** односа између Бога и људи), које спаја све заједно. **Свод**, или видљиво небо, **чврсто** је уједињено и Сварог, "седећи на облаку, за браду се држећи, жарптицу слушајући, замишља свет и каже: "Благо јесте!" Тако Боготац на облаку плови над светом, **замишљајући га**. Као што знамо, Брама код Индуса, **замишља** свет и свет **живи**, док Брама **мисли**. То је дан Бrame. А када Брама престане да **замишља свет**, наступиће ноћ Бrame и свет ће нестати. Паганство је, међутим, знало да под видљивим појавама света лежи **основа**, Прав, невидљив, али неопходан Јаву, јер Јав на њему **расте**, као **трава** на земљи. Ако Јав оде са Права, он постаје Нав. Прав је увек био и биће, а Јав **тече** само док то Сварог хоће. Варуна после Индре, као Перун после Сварога, јесте ипостас Индре, исто као што је Перун ипостас Сварога.

Код Ведејаца, поред жртве, принцип повезивања са Богом била је сома, напитак богова којој је одговарала сома небеска. Код пагана љубомељмедовина такође је обавезан елемент жртава и мољења, али његова улога већ је мања и приношење медовине више нема толики значај као у ведизму. Међутим, ни један празник не пролази без ње. Код Словена вода, умивање игра главну улогу и кроз купање у бањи паганин се присаједињује Богу, он, умивајући се у бањи, понавља акт Сварога који одговара стварању света. Код њега се **веза** са Богом остварује кроз умивање. Но како је код Ведејаца Млечни Пут био час млеко зоре, час сома, тако је код паганаСловена то једном било млеко Мокоше, што га је она носила Сварогу да се напије и пролила, а други лут љубомељмедовина што је Сварог пио и предајући храбрима да се напију, пролио. *И светли Млеко Сварогово, љубомељмедовина, осветљавајући таму, да и у таму људи не забораве предвечну светлост Божју.* Ведејци су знали да су звезде сунца душе хероја, Питрис. Пагани су веровали да душе покојника након умивања у бањи Сварога из Нава иду у Рај и тамо сијају као звезде.

Ведејци су веровали да је "Агни у свему у трави, у коњима и у људима". Тако су пагани веровали да **светлост звезда** иде у човека и у њему живи. Зато су сматрали да лети треба спавати у дворишту, у колима, да светлост звезда проникне у човека и очисти га својим **огњем**.

Очишћење огњем и водом **врховна** је **тајна** паганства. И једно и друго примењивало се при рођењу, болести, браку, молитви, смрти. Прање мртваца био је један од важних обреда. Spreмање за последњи пут сачувало се у народним обичајима до Првог светског рата. У старини то су били лађа, санке, кола. Уопште, некаква **кочија** за пут на онај свет. Изгледа да су преци сматрали да смрт није проста појава: човек је постојао и нема га. Они су мислили да после смрти треба **прећи** ¹⁷⁴далек пут.

Идеја далеког пута после смрти такође је **ведског** порекла. Као што се човек, удаљујући се у плаве даљине у степама СаптаСиндху или Бактријане постепено **раствара** у том плаветнилу, тако и умрли, напуштајући тело, није тако брзо напуштао родна **места**, већ постепено, правећи све веће **кругове** (коло), одлазио на онај свет. Одатле је и православље преузело идеју хода душе по мукама које траје 40 дана. Колико је душа ходала по паганским веровањима, ми тачно не знамо, али вероватно приближно исти број дана. На југу Русије сматрали су да је тај период 49 дана.

Скити су возили своје умрле у погребним колима по степи прилично дуго, а сама сахрана угледних људи трајала је око месец дана. Вероватно се, у целини, она такође поклапала са периодом од четрдесет девет дана.

Светлост, принцип светлости и огња, као и воде и Вејаваздуха били су основни појмови, који су чинили суштину паганства, али су **исти** елементи постојали и у основи ведизма. Разлика је била само у томе што је култ сома за Ведејце био принцип, који повезује са Богом, док су Словени сматрали главним умивање, као понављање Свароговог акта стварања света. За Ведејце је жртва приношење соме била тај акт стварања. Смисао и једних и других обреда своди се, дакле, на исти садржај понављање акта стварања. У томе се види **јединство** две религије, без обзира на привидну разлику.

Много је корена у словенским језицима, који указују на исто. Тако, име Венда у пољском језику говори о Вендима далеке прошлости. Сварог, рог, Риг, у уобичајеном смислу је света реч Ведејаца из ранијег периода или оног који се поклапа са Вендима. Рогнеда је могла бити Ранегилда, али је могла бити и РигВеда. Праг, пирог, широки, враг, јаруга, рогожина, рига (сушара) и тд. Ред или раджа постоји и у санскртском језику. Означава нешто царско, владајуће, више. Тако су остали трагови некадашње заједнице Ведејаца и Словена не само у језику, већ и у обичајима, религији, погледу на свет, обредима и легендама.

Што више поредимо њихове религије, указује се све више сличности и све мања постаје разлика. Тако је Сурија Ведејаца, извор светлости Сунце био представљен у лику мудраца, који прелази свој пут у кочији, у коју је упрегнут бесмртни тркач. И нехотице се рађа у мислима лик Перуна на његовој јаросној тројки. Перун јури, гађајући перунимастрелама земљу, и са њима долази топлота. Дајбог у дугој одећи иде за њим. Прате га мудри Велес у бунди са наличја постављеној вуном, са пастирским повијеним штапом, са калитом преко рамена. Сурија даје природи снагу а људима разум.¹⁷⁵

Где је настала ова религија, ако не у бесК-Рајним степама Фергане, Бактаријане, СаптаСиндху? Већ смо рекли да су се германска племена кретала преко Ирана, а Словени преко северног Каспија. И вероватно, није био само један излазак Словена у Европу. Први и најближи Ведејцима били су Литванци који су сачували име Варуна, претворивши га у Перкуна. Међутим, има основа за мишљење да су Перун словенски и Перкун литвански иако истог имена, богови различити по духу.

Култ земље-бабе још је једно дистинктивно обележје словенске религије. Наши преци звали су земљу мајком, волели је, призивали је у својим молитвама, сматрајући једним од најтежих грехова узалудно прљање земље или, пак, кад неко, радећи у пољу, лењо оре, дрља, сеје.

Нерадног домаћина нису волели и због тога, што је био "срамота за род и брига за рожанице". Исто срећемо и у ведизму. Рибхавас су три жреца старине који су заслужили бесмртност. Они, попут Перунаковача, раде на небу. Они су направили за два Ашвина брзу кочију, упрегли ватрене коње у Индрину кочију и помоћници су Тваштри, небе ском занатлији, способном за сваки посао, у Висвакарман.¹⁷⁶ У

"Махабхарати" се говори о бици богова против Данаваса, где Калејаси, одевени у златне оклопе, с копљима у рукама, јуришају на богове, који се пред њима повлаче. У помоћ им долази Индра с Вишњим и славним Ришис. У овој борби богова против злих сила човек треба да је на страни богова. Зао човек удаљава се од богова и придружује Калејасу.¹⁷⁷ "О Варуна, ослободи нас од зла!" моле се Ведејци. "Брзи Адитијас, снажни у Вашим рукама, удаљите од мене зло, као што несрећна мати удаљава од себе незаконит плод"¹⁷⁸ Тако су и наши преци сматрали да су на страни **добра** и да су њихови богови **добри богови**. О божјој **казни** не говори се нигде, ни у једној легенди или обреду. Каже се само "Бог га је напустио". То је довољно.

То је највећа несрећа, која може задесити паганина, чији је Бог Сварог, прашћур. Перун или Дајбог јављају се у лику простог човека на Тризни или на Дан Коладе. Код Словена нема слепог ропског клањања божанствима. Они им се обраћају као **пријатељима**. Тако и Ведејци сматрају да је Индра **прави пријатељ** на небу. Он је њихов небески заштитник, кога дозивају у невољи и несрећи.

Умивање тајна у бањи представља ону магичну радњу, помоћу које човек ступа у контакт с Богом Сварогом преко Купале. Живот по божанству, општење с Богом највиши је циљ Словена, који се диве природи и њеним бојама. Описи божјих казни потпуно одсуствују у Ведама, а ако се и срећу, реч је о појединачном случају, а не о систему. У семитском вероучењу Библије казна је једна од главних тема. Скуп казни је огреховљеност човека, а затим његова духовна смрт што за последицу има неопходност спасења. **У ведизму спасење није потребно. Оно је у општењу с Богом, који је њихов родоначелник, дед, шћур и прашћур. Човек је спасен већ тиме што проиходи од Бога. Он је унук Дајбога код Руса, а код Срба син Дабога.**

Дакле, идеја **сродства** са Богом водећа је идеја паганства, а прогонство из рода, као из божје породице, чији су чланови сви припадници рода, била је за преступника највећа несрећа. Вероватно је у очајању постајао поштовалац Црнобога, а непријатељ Дајбога и његових унука. Има основа за мишљење да је прогнаник из рода ишао у шуме, где се и скривао, плашећи се да изађе на очи роду.

Живот је за њега постајао тежак, морао се удаљити од људи и основати свој Род, ако је то било могуће, или постати жртва дивљих звери, или, још горе, допасти у ропство суседних народа. Некад су од ових изопштеника потицала нова племена, говорехи измењеним наречјем.

Неки слависти сматрају да су стари Словени живели у матријархату. Доказе за то немамо, али мислимо да су Словени, као и сви народи, можда прошли кроз ову фазу, започињући потом живот у патријархату, систему знатно закономернијем и логичнијем. Ведизам је, у сваком случају, већ био патријархат, а не матријархат, дакле, матријархат је код Словена својствен ранијем периоду, тј: времену, када су још били Праведејци. Логичније је претпоставити да су сами Ведејци, поставши пастири, после **блиставе епохе**, доживели опадање, које су изазвали природни (геолошки) или други, нама непознати, узроци, те да су у матријархату живели у периоду **до процвата** њихове велике културе. Дакле, ако су Словени и били у стадијуму матријархата, било је то **у ведском**, прекултурном периоду. У том случају треба говорити не о Словенима, већ о Праведејцима.

Помињање богиње Анахите, која је тобоже била идентична Мокоши, треба приписати или грешки историчара, или случајном (услед суседства са Персијом) продору страног култа.

Више о Словенима не знамо, те сматрамо нашу тему за сада окончаном. Можда ће нас нови подаци и навести да јој се вратимо, али за сад овај рад завршавамо, јер нема извора, који би нам по том питању могли бити од користи.

Превод дела:

Ригведа и изичество / Юрий Миролубов. Тираж 500. Напомене и библиографске референце уз текст.